

ქ. ქექელიძე.

უცხო ავტორები ქველს ჰართულ მწერლობაში.

ძველი ქართული ნათარგმნი ლიტერატურა, რომელიც ქრისტიანული აღმოსავლეთისა და ბიზანტიური წყაროებიდან მომდინარეობს, მეტად მდიდარსა და მრავალფეროვან მასალას იძლევა. სამწუხაროდ, გარკვევა ამ მასალაში ძნელია არა თუ მოყვარულთათვის, ხშირად სპეციალისტებისთვისაც კი. რომ მოინდომოთ გათვალისწინება იმისა, რომელი უცხო ავტორია ქართულად ნათარგმნი ან რა არის გადმოღებული ამათუიმ ავტორის თხზულებათაგან, უნდა ან ყველა ხელნაწერები გადაჩხრიკოთ, რაიცა ფაქტიურად შეუძლებელია, ანდა მიჰმართოთ არსებულ კატალოგებსა და აღწერილობათ, რაც არც ისე ადვილია. გათვალისწინება კი ამისა სასურველი და საჭიროა როგორც ძველი ქართული კულტურის მოცულობისა და გზების გასარკვევად, ისე მეცნიერული კვლევა-ძიების პრაქტიკულად გაადვილებისათვის.

ამ მოსაზრებითაა გამოწვეული წინამდებარე შრომა, რომელსაც მიზნად აქვს დასახული გადაგვიშალოს თვალწინ ქართულად ნათარგმნი ლიტერატურული ძეგლები იმდენად, რამდენადაც მათი ავტორები ცნობილი არიან ან თვით ძეგლებით, ანდა მეცნიერული კვლევა-ძიების წყალობით. საჭირო ცნობები ამოღებულია თითქმის ყველა დღესდღეობით ცნობილი ხელნაწერებიდან, ზოგს შემთხვევაში უშუალოდ, ზოგში კი, როდესაც ეს შეუძლებელი იყო, სხვადასხვა აღწერილობათა და კატალოგების დახმარებით. ავტორები დალაგებულია ქართული ანბანის რიგზე და ნაჩვენებია: 1) სათაური მათი თხზულებისა და დასაწყისი ამათუიმ ნაწარმოებისა; 2) ხელნაწერები, თუ ყველა არა, მნიშვნელოვანი მაინც, რომლებშიც ესათუის თხზულება შენახულა; 3) მთარგმნელი ამათუიმ თხზულებისა, თუ ის ცნობილია; 4) გამოცემა როგორც ქართული ტექსტისა, თუ ასეთი გამოცემა არსებობს, ისე მისი დედნისა, რამდენადაც ეს ჩვენს სინამდვილეში შესაძლებელია.

საჭიროდა ესთელით მოვიყვანოთ აქვე განმარტება ზოგიერთი ნიშნისა:

სიძვ. მუზ. = ხელნაწერები „უნივერსიტეტის სიძველეთა მუზეუმისა“ რომელსაც საფუძვლად დაედვა ყოფილი საეკლესიო მუზეუმის ფონდი.

წერა-კითხვ. მუზ. = ხელნაწერები ყოფილი „წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოების მუზეუმისა“, რომელიც დღეს „უნივერსიტეტის სიძველეთა მუზეუმის“ ერთერთ ფონდს შეადგენს.

საისტ. - საეთნოგრაფიკ. = ხელნაწერები საქართველოს საისტორიო საეთნოგრაფიო საზოგადოების მუზეუმისა ტფილისში.

გელათ. = ხელნაწერები გელათის მონასტრისა, ჩვენი, ჯერ გამოუქვეყნებელი, აღწერილობით; ეს ხელნაწერები დღეს „ქუთაისის საისტორიო-საეთნოგრაფიო საზოგადოების მუზეუმში“ ინახება.

იერუსალ.=ხელნაწერები ჯუარის მონასტრის პალესტინაში, რომელიც დღეს იერუსალიმის საპატრიარქო წიგნთსაცავის კუთვნილებას შეადგენს. ნომრები ამ ხელნაწერებისა, 44-მდე, ნაჩვენებია R. P. Blake-ის აღწერილობით, Catalogue des manuscrits géorgiens de la Bibliothèque Patriarcale grecque à Jérusalem, Paris 1924, სხვები კი ა. ცაგარლის კატალოგით.

სინ.=ხელნაწერები ეკატერინეს მონასტრის სინას მთაზე ა. ცაგარლის კატალოგით: ამასთანავე ჩვენ შეძლება გვქონდა გვესარგებლნა, ავტორთა თავზიანი ნებართვით, ამ ხელნაწერთა ჯერ გამოუქვეყნებული აღწერილობით, რომელიც ეკუთვნის პროფესორებს ნ. მარრს და ი. ჯაფახიშვილს.

ათონ.=ხელნაწერები ათონის ივერიის მონასტრისა ა. ცაგარლის აღწერილობით და ნ. მარრის Агиографические материалы по груз. рукописям Ивера.

1. აბრაამ მონაზონი.

(Abraham monachus)

1. „თქმული: არა ჯერ არს ჩუენდა მონაზონთა რათამცა მივსცენით თაენი თვსნი ნებასა კორცთა ჩუენთასა“.... ათონ. 69, 570-574; სინ. 82, 210-212.

2. სწავლანი. სინ. 80.

2. ავგარი,

რომელსაც ნამდვილად ერქუა უარი, იყო მსახური თეოდორესა († 316 წ.)

(Abgarus, Theodori servus)

თა იენისსა ო: წამებაჲ წმიდისა და დიდებულისა თეოდორე სტრატილასა: „ვა მზე განანათლებს მხილველთა მისთა“.... სიძვ. მუზ. 1103, 243-255, Analecta Bollandiana, t. II, 359-67. ნათარგმნია ექვთიმე ათონელის მიერ 1013 წ.

3. ათანასე ალექსანდრიელი († 373)

(Athanasius Alexandrinus)

1. აღსარებაჲ წმიდისა და უბიწოჲსა ქრისტეანთა სარწმუნოებისაჲ: „უკუეთუ ვისმე ჰნებაეს ცხოვრებაჲ პირველ ყოელისა ჯერ არს რათა აქუნდეს მართალი სარწმუნოებაჲ“.... სიძვ. მუზ. 584, 244-246, 627, 3-6, 65, 332-334, 67, 48-50; Migne PG. t. 28, 1582-1583; თარგმნილი გიორგი მთაწმიდელის მიერ.

2. ქალწულებისათვის: „პირველ ყოელისა გრწმენინ ერთი ღმერთი მაჲ ყოელისა მკურობელი და ხილულთა და უხილავთა ყოველთა შემქმნელი“.... სიძვ. მუზ. 584, 246-247, Migne, t. 28, 281-282; გიორგი მთაწმ. თარგმანი.

3. ცხორებაჲ წმიდისა მამისა ჩუენისა ანტონისი (Migne t. 26, 838-976)

ა) ძველი: „კეთილსა ბაძვასა მისწუდებოდეთ და მათვს რომელნი იგი ეგვპტეს მონაზონებდეს ცხორებისათჳს“... სიძვ. მუზ. 19, 433-451, Britisch. Mus. Addit. 11281, 1-55, სიძვ. მუზ. 1109, 10-25.

ბ) მეტაფრასტული: „კეთილი თანაბრძოლობაჲ აჩუენეთ თქვენ ეგვპტისა მონაზონთა მიმართ გინა თუ შესწორებაჲ ანუ წარმატებადცა მათ“... სიძვ. მუზ. 79, 268-365, 689, 178-301, გელათ. 13, 167-211.

4. წამებაჲ წმიდისა მინაასი და ერმოგინე და ევლრაფოასი: „ქრისტეს მადლთა მოფენასა და ეკლესიათა აღორძინებასა სიკუდილი განკვრდა და აღდგომაჲ გამოჩნდა“.... სიძვ. მუზ. 70, 446-454 [ბოლო აკლია; აქ ეკითხულობთ: „მე საწყალობელი ათანასე ალექსანდრიისა ეპისკოპოზი ღირს ვიქმენ მითხრობად კათოლიკე ეკლესიათა.] Analecta Bollandiana 18, 406.

5. თარგმანებაჲ ფსალმუნთაჲ, ექსცერპტები, რომელნიც, სხვებთან ერთად, შეუტანია ეფრემ მცირეს თავის თხზულებაში „თარგმანებაჲ ფსალმუნთაჲ“ პეტერბ. სააზიო მუზ. Georg. 137, გელ. 29. სიძვ. მუზ. 14, მარტვილისა, ჯრუჭისა, იერუს. 1.

6. გაპოკულევაჲ ძალისა ფსალმუნთაჲსაჲ, სიძ. მუზ. 38 [მ. ჯანაშვილი, ქართული მწერლობა 1, 144-151], Migne t. 27, 11-46.

7. ფსალმუნთათჳს, სიძვ. მუზ. 38, 2-31.

8. ვითარ კაც იქმნა უფალი ჩუენი იჲ ქრისტე და რამეთუ ღთისმშობელი არს წმიდაჲ ქალწული მარიამ და რომელი იგი იშვა მისგან ღმერთი და იგივე კაცი: „საიდუმლოსა უცხოთა და დიდებულსა ვხედავ“.... სიძვ. მუზ. 19, 41-52, 95, 46-59, სინ. 83, 30-40.

9. კითხვა-მიგებანი: „კითხვა: რაჲთამე უკუე შეენდობის ქრისტეს უარის-მყოფელსა და სულისა წმიდისა მგმობარსა? მიგება: სამი ნათლისღებაჲ მოანიჭა ღმერთმან“.... სიძვ. მუზ. 55, 431-434, 67, 40-43.

10. საკითხავი დღისა მისთჳს მეერგასისა და მოსლვისათჳს სულისა წმიდისა: „მადლმან რომელმან განუყვნა დღეს ენანი არა უტევებს შიშად“... სიძვ. 144, 269-274.

11. თქუმული სასწაულისა მისთჳს რომელი იქმნა პატიოსნისა ხატისა მიერ უფლისა ჩუენისა იჲ ქრისტესა ბიერითე ქალაქსა შინა: „ალიხილენით თუალნი გონებათა თქუენთანი ქრისტეს სამწყსონო... სიძვ. მუზ. 55, 342-494, Migne, 82, 797-805.

12. საკითხავი თქუმული ქეშმარიტებისათჳს ჯუარისა რომელსა ზედა ივნო ქრისტემან: „ისმინეთ სიტყუანი ქეშმარიტებისანი და იგავნი სწავლათანი“.... სიძვ. მუზ. 144, 398-406.

13. აღდგომისათჳს უფლისა ჩუენისა იჲ ქრისტესა: „აღდგა უფალი ჩუენი იჲ ქრისტე მესამესა დღესა და ცხორებაჲ სოფელსა მოჰმადლა“... სიძვ. მუზ. 691, 229-238.

14. სიტყუაჲ შობისათჳს წინამორბედისა და ელისაბედისათჳს და წმიდისა ღთისმშობლისა: „აგარაკსა ვიდრემე განყამირებულსა და ველის ვირთა დასათრგნველად დატევებულსა“.... გელათ. 3, 245-249.

15. სიტყუა აღწერისათვის ყოვლადწმიდისა ქალწულისა და ღთისმშობელისა მარიამისა და იოსებისთვის რომელმან მიიტხოვა იგი: „ვითარცა მუშაკნი რომელნი აღმოკუთდიან მიწასა გასაღნობელსა ოქროსასა“.... გელათ. 5, 412-418, სიძ. მუზ. 162, 182, 511, 518, იერუს. 23, 74-78.

16. სიტყუა მელქისედეკისათვის: „მეფესა მექილს ვითარცა თქუმულ არს უვიდოდა ორნი ძენი“.... წერ.-კითხ. 1479, 63-87, თარგმნილია რუსულიდან მოსკოვს გიორგი წინამძღვრის მიერ 1782 წ.

17. მიცემისათვის უფლისა ჩუენისა ივკრისტსა იუდასგან ჰურიათა მოშურნეობისათვის: „მაცხოვრისა ჩუენისა ვნებაჲ საყუარელნო“.... ათონ. 80, 80-82.

[ქადაგებანი ათანასესნი Migne t. 28, 133-250, 501-1114].

18. ეპისტოლე ეპიკტიტოს მიმართ კორინთელისა: „მე უკუე ვგონებდ, ვითარმედ შემდგომად ნიკიისა კრებისა ყოველი ამაოდ მომზრახობა ყოველთა მწვალებელთა“... სიძ. მუზ. 266, გვ. 16-19, თარგ. ანტონ კათოლ. და ფილიპე ყაიფმაზაშვილისა სომხურით 1776 წ.

4. ათანასე მალეშევალი

(Athanasius stenographus).

ცხორებაჲ წმიდისა ეკატერინასი: „წელსა ლე მეფობასა უღმრთოესა მაქსინტიანესა იყო დიდი საუცრებაჲ კერპთაჲ რომლისათვისცა დაჯდა მეფე მაქსენტი“..... სიძე. მუზ. 95, 585-607, სინ. 77. J. Viteau, Passions des saints Ekaterine et Pierre d' Alexandrie, Barbara et Anynsia, Paris 1897, 5-39.

5. აკაკი მელიტინელი

(Acacius Melitena).

სიტყუა კრებასა შინა ეფესოსა: „ძმანო საყუარელნო, ოდეს იგი სახარულევანსა ამას და სულიერსა შემოკრებასა ჩუენისა კრებისასა ვსკურეტ“.... სიძე. მუზ. 266, გვ. 145-147.

6. ალექსანდრე

ბქეთმწიგნობარი გორდიანე მეფისა (238 - 244 წ.)

(Alexander, Gordiani regis secretarius)

წამებაჲ წმიდისა ფილეტიმონისაჲ, — K. Kekelidze, Monumenta hagiographica Georgica t. I, p. 133-160.

7. ალექსანდრე

კპრელი, მონაზონი ქალაქისა ამათონტისაჲ.

(Alexander, monachus Amathuensis)

საკითხავი პოვნისათვის ცხოველსმყოფელისა პატიოსნისა ჯუარისაჲ: „ვიწაფთგან მოვილე ვედრებისა თქუენისა ბრძანებაჲ წმიდანო მამანო ფრიად დამიკვრდა“..... ბოდლ. წიგნთსაც. ხელნ. ფ. 390-419, სიძე. მუზ. 518. Conf BHG, 2-410, Gretser, De Cruce t. c. 1-52, Migne, t. 87, 4016-76.

8. ამბროსი მედიოლანელი (†397 წ.)

(Ambrosius Mediolanus)

მისი თხზულებანი, რუსულიდან ნათარგმნი, კერძოდ „ნოვატიანთა მიმართ“, მოთავსებულია სიძვ. მუზ. 796, წერ.-კითხ. 378. ერთის შესახებ—„სიტყუა თქმული შემდგომად გარდაცვალებისა მეორმოცესა დღესა იმპერატორისა თეოდოსისა“, თეიმურაზი ბატონიშვილი შენიშნავს, რომ ის „თარგმნილია საკვრეველითა ენაძეობითა ჩუენთა წმიდათა მამათა ქართველთა მთარგმნელთა მიერ ბერძნულით“ (sic).

9. ამონა, მონაზონი ეგვიპტისა († 357 წ.)

(Ammon monachus).

სიტყუანი: „ოთხი საქმენი არიან უკუეთუ ამათგანი ერთიცა იყოს კაცისა თანა ვერ შემძლებელ არს იგი კეთილისა რაჟსამე საქმედ და არცა შეიწირავს ღმერთი ლოცვასა მისსა“.... ათონ. 69, 550-558, სინ. 82, ფ. 171-173. Архиеп. Филарет, Историческое учение об отцах церкви, II, 30, 1882 г.

10. ამონიოსი (IV ს.)

(Ammonius Sinaita).

ცხორებაჲ წმიდათა და ნეტართა მამათაჲ რომელნი მოისრნეს მთასა წმიდასა სინასა და რაჟთს, K. Kekelidze, Monumenta hagiographica Georgica, t. 1. p. 28-47, XL-XLI; F. Combefis, Illustrium Christi martyrum.... p. 88-132, Parisiis 1660.

11. ამფილოქი იკონიელი († 395)

(Amphilochius Ikonienensis)

1. ცხორება ვასილი დიდისა, შენახულია სამი რედაქციით:

A) სიძვ. მუზ. 19, 266-306 „საყუარელნო არა უცხო არს ერთგულთა შეილთაჲ მამისათჳს წუხილი ცხორებისაგან განსლვასა“.... აქ შემდეგი სასწაულებია: 1) „და იყო მათ დღეთა შინა აღძრვაჲ მწვალებელთაჲ მართლმორწმუნეთა ზედა“... 2) „იყო ვინმე ჰერიაჲ მაგილობელი რომელი მარადის წინააღუდგებოდა ქრისტეანეთა“... 3) „კუალად სხუაჲ ვინმე იყო ჰერიაჲ მეურნალი კესარია ქალაქსა“.... 4) „იყო ვინმე დედაკაცი ფრიად ცოდვილი“... 5) „ეფრენისათჳს: ცხენთა მათ მალეთა აღძრნეს წყალნი მრავალნი“.... 6) „პეტრქსათჳს ძმისა მისისა: კეთილად იქადა წმიდამან დავით“... 7) „ხუკისა მისთჳს და გონჯისა: იტყოდა წმიდაჲ დავით“.... [სინ. მთის 864 წ. „მრავალთაჲში“ 83 არის მხოლოდ 1 და 2 სასწაულები, ფ. 67—70].

B) სიძვ. მუზ. 95, გვ. 185-212. იწყება პირველი რედაქციის 1 და 2 სასწაულებით, რომელთა შემდეგ ეკითხულობთ: „თქმული ღირსისა მამისა ჩუენისა ელადიოქსი მთავარეპისკოპოზისა კესარია კაპადოკიისა“; აქ მოყვანილია 6 სასწაული (იხ. ელადიოსი), რომელთაგან

მეოთხე ადგილზე (გვ. 198-206) მოთავსებულია: „ყრმისათეს რო-
მელმან უვარყო უფალი ჩუენი იჲჲ ქრისტე და მსწრაფლ ლოცვითა
ღირსისა მამისა და მოძღვრისა ბასილისითა მოიქცა: „საყუარელნო
არა საკრველ არს მეცნიერისა შვილისათეს წუხილი მამისაჲ ოდეს
განვიდეს კორცთაგან“, ესე იგი—დასაწყისი პირველი რედაქციისა.

C) სიძე. მუზ. 1103, რომელიც ექვთიმე ათონელს უთარგმნია, შეი-
ცავს მხოლოდ პირველი რედაქციის დასაწყისს, საკუთრივ ბიოგრა-
ფიას (№ 19, გვ. 266-290), რომელშიაც პირველთან შედარებით
შეცვლილია, გამოტოვებული ან ჩამატებული მხოლოდ ცალცალკე
სიტყვები და თითო-ორი ფრაზები; სასწაულები აქ მოყვანილი
არაა, ისინი მხოლოდ ჩამოთვლილია ბოლოში.

[F. Combefis, SS. patrum Amphilochoi Iconiensis.... opera omnia,
p. 155-225, Parisiis, 1644; Conf. BHG², 247].

2. მიგებებად საკითხავი თქმული ყოვლად წმიდისა ღთისმშობლისათეს
რომელსა შინა მოიქსენების სკმონიცა და ანნა: „მრავალთა უკრს ქალწულე-
ბაჲ დიდთაჲ კაცთა“.... ათონ. ილიას სკიტის ხელნ. 5, ფ. 2-20. ეს „ძველი“
რედაქციაა, მეორე: ეფრემ მცირის მიერ თარგმნილი: სიტყუაჲ მიგებებისა-
თეს უფლისა ჩუენისა იჲჲ ქრისტესა: მრავალნი დიდთა მათ სახელოვანთა კაცთა-
განნი საკრველ ჰყოფენ ქალწულებასა და არსცა ქეშმარიტად საკრველ“....
სიძე. მუზ. 162, ფ. 74-78; გელ. 1, ფ. 30-36; სიძე. მუზ. 182, 186. Migne, t.
39, 36-94.

3. იამბიკო სელევკეს მიმართ, გელ. 22, ფ. 224-225. წ.-კით. 379, 1-2.
Migne, t. 37, 1577-1600.

12. წმ. ანასტასი.

(S. Anastasius)

თქმული კაცისათეს კოდვილისა უწყებაჲ და უფროჲს ხოლო კოდვი-
სათეს: „ჟამთა ნიკიტა ერისმთავრისათა რომელი იყო კანჯინს ქალაქსა შინა
აფრიკისასა იყო მუნ კაცი ვინმე ფრიად კოდვილი უფროჲს ხოლო სიძვითა.
და მოიწია მათ ჟამთა სიკუდილი კაცთა ზედა და შეუედა კაცსა მას შიში და
განვიდა ქალაქით იგი და კოლი მისი მეოტნი სიკუდილისაგან“... სიძე. მუზ.
116, 326-334.

13. ანასტასი ანტიოქელი (VI ს.)

(Anastasius Antiochenus)

1. კითხვა-მიგებაჲ ვიეთმე მორწმუნეთა კაცთა მიმართ რომელთა ჰკითხეს
ქუენოწერილთა სიტყუათათეს: „რაჲ არს სასწაული ქეშმარიტი ქრისტეანისაჲ?
მიგება: სარწმუნოება მართალი და საქმენი კეთილნი ვითარცა სხუამან ღირს-
მან ზამამან თქუა...“ [სულ 16 კითხვა-მიგებაჲ] სიძე. მუზ. 128, 828-850. Com-
pendiaria orthodoxe fidei explicatio, Migne t. 89, 1399-4018.

2. სიტყუაჲ კითხვა-მიგებითი საღმრთოჲსა გულის ხმის ყოფისათეს: კი-
თხვა: ვინ დაგბადა შენ? მიგება: ღმერთმან დამბადა მე. კითხვა: ვინ არს ღმერ-

თი? მიგება: ესე არს ღმერთი ჩუენი დამბადებელი რომელმან შექმნა ცანი და ქუეყანა და არს მფარველი და მეურნე ვითარცა თვთ უფალი და მპყრობელი არსთა...“ წერ.-კითხ. 2406, 121-171 [ხელნაწერში შენიშვნაა: „წიგნი ესე კონსტანტინოპოლისს ქართველმან ვინჟე მეცნიერმან ბერძენთა ენისამან სთარგმნა ქართულად ლიტონად“ და მერმე საქართველოჲს სომეხმან სომხურად და თავის თარგმანში ბევრი თავისებურება შეიტანაო].

14. ანასტასი სინაილი (†687 წ.)

(Anastasius Sinaita)

1. შემოსლვისათჳს მარხვათასა და მეექუსისათჳს ფსალმუნისა: „შემსგავსებული მარხვათა დაწყებისაჲ და ჯეროვანისა სინანულისა მიზეზი მიუღებდეს ეკლესიასა მეექუსე ფსალმუნი“..., თარგმნილი თეოფილეს მიერ, სიძვ. მუზ. 5, 98-120, 182, 650-685, 129, 152-161, გელათ. 8, 29-40, Migne t. 80, 1077-1144

2. შაბათსა კორცითა აღებისასა, თქმული ქრისტეს მიერ შესუენებულთათჳს და სარწმუნოებით დაძინებულთა: „რამ არს ესე ღღეს ზ საუუარელნო-ვითარ მოსწრაფებით და ღირსებით შემოკრებულ ვართ“..., თარგმნილი ეფრემ მცირის მიერ, სიძვ. მუზ. 182, 549-567, 162, 87-92, 129, 140-177, გელ. 8, 940-943.

3. მრავალთა და საჭიროთა ძიებათათჳს საღმრთოთა წერილთა შინა: უცხადოთათჳს და ყოველთა ქრისტიანეთა მიერ შესწავებად საჭიროთათჳს: რომელნი ამას წიგნსა შინა მდებარე არიან საკითხავნი თავნი რ ლ ბ: „მრწმუნებელნი და ნათლისმღებელნი სამებისა ერთარსებისა მიმართ და მეტყუელნი ღმერთად ყოფასა მამისა... [კითხვა - მიგების სახით], სიძვ. მუზ. 67, 32-37, 691, 306-325.

4. ლოცვაჲ თხოვისაჲ ნებსითა სიტყვითა: „უფალო ნუ გულისწყრომითა შენითა მამხილებ მე, ნუცა რისხვითა შენითა მსწავლი მე. უწყი უფალო რამეთუ ულხინებელი პატიჲ წინა ძეს“... სიძვ. მუზ. 249, 26-45.

5. „წინამძღუარი“, იწყება თავით: „წინაგანხილვაჲ მიზეზისა განსაზღვრებათა ამის წიგნისათა რომლისა სახელი ითქუმის წინამძღუარად“; თავდება თავით: „ხოლო შევკმოსო ვითარცა გვრგვნი რამჲე ძლევისაჲ სიძესა წიგნსა ამას ესეცა“; თარგმნილი არსენ იყალთოელის მიერ, სიძვ. მუზ. 84, 65, 205. წერ.-კითხ. 1463 და სხვ. Migne t. 89, 35-310.

15. ანდრია იერუსალიმელი, კრიტიკალი მთავარეპისკოპოსი († 720).

(Andreas Hierosolimitanus).

1. სიტყუანი შობისათჳს ყოვლადწმიდისა ღმრთისმშობელისა:

ა) „სხუანი უკუე სხუებრსა ღღესასწაულთა მიზეზებსა მნებებელთა მიუტევებდელ“... გელათ. 4 36-96, Migne, t. 97, 820-844.

ბ) „დასაბამი უკუე ჩუენთა ღღესასწაულთაჲ არს მოწევენული ესე ღღესასწაული“... სიძვ. მუზ. 70, 398-406, იერუს. 23, 12-17, Migne t. 97, 805-820.

გ) „კუალად დღესასწაული და კუალად კრებაჲ“... გელ. 4, 96-140 Migne, t. 97, 843-861.

დ) „განიზომოს თუ ქუეყანაჲ მტკავლითა და შეიწეროს ზღუაჲ საბ-
ლებითა“... გელ. 4, 104-113, სიძვ. მუზ. 182, 43-66, Migne,
t. 97, 861-881.

2. სიტყუაჲ ყოვლად მსოფლიოსათჳს ამაღლებისა პატიოსნისა და ცხო-
ველსმყოფელისა ჯუარისა: ა) „ჯუარისა კრებასა აღმასრულებთ და ყოველივე
ეკლესიისაჲ განბრწყინდების საესებაჲ“... იერუს. 23, 32-36, გელ. 4, 177-183,
სიძვ. მუზ. 182, 122-137, ბოდლ. წიგნთსაც. ფურ. 419-425 (აქ ეს მიწერილი
აქვს ბასილ კესარიელს), Migne, t. 97, 1017-1036.

ბ) „აღვძრნეთ დღეს საყუარელნო ბაგენი სახედ ბობლნისა“... იერუს. 23,
36-39. გელ. 4, 185-188, სიძვ. მუზ. 182, 138-152. Migne t. 97, 1036-1046.

3. აგვისტოსა ქმ, თავისკუეთისათჳს წმიდისა და დიდებულისა წინამორ-
ბედისა და ნათლისმცემლისა იოანესა: „ჰკრთების სიბერე ვითარცა მრავალსა-
ხედ მორთხმული ძარღვებითა გულსმოდგინებისაჲთა და სიტყუაჲ უძლური გან-
ძლიერდების“... სიძვ. მუზ. 272, 304-305, Migne t. 97, 1110-1142.

4. თთუესა აპრილსა კგ: შესხმაჲ წმიდისა და დიდისა მოწამისა გეორგი-
სი: „მარადის უკუე ბრწყინვალე და ყოვლად საქებელ წმიდათა მოწამეთა სა-
ესენებელი“... გელ. 7, 340-360; Migne t. 97, 1169-1192.

5. სიტყუაჲ ფერისცვალებისათჳს: „რაოდენთა სიტყვსა დაცარიელები-
თა...“ გელ. 1, 309-313.

6. სიტყუაჲ ხარებისათჳს ყოვლად წმიდისა: „წარმოგვიდგა დღეს ყოველ-
თა სიხარული...“ გელ. 2, 321-333, 8, 179-189.

7. თთუესა იენისსა იგ: ლუაწლი წმიდისა და კეთილადმძლისა ქრისტეს მო-
წამისა აკულინისი: „დედათა შორის პატიოსან შუენიერებაჲ რომლისა ესენება-
სა დღესასწაულობად ვიღირსენით დღეს...“ გელ. 3, 134-140.

8. სიტყუაჲ ლაზარესთჳს ოთხდღე მომკუდარისაჲ რომელი აღადგინა
უფალმან: „ლაზარე შემოკრიბა აწინდელი ესე შესაკრებელი და ეგულების სე-
რობისა ყოფად...“ სიძვ. მუზ. 5, 293-317, 162, 163-170, 129, 186. გელ.
№ 8. 189-202. იერუს. 4, 30-42, 18, Migne t. 97, c. 960-85.

9. სიტყუაჲ ბზობისათჳს და იერუსალიმად შესლვისა უფლისა ჩუენისა იჲ
ქრისტესა: „გუშინ მეუფისა თანა ლაზარე მისტუმრნა ჩუენ...“, ეფრემ მცო-
რის თარგმანა, სიძვ. მუზ. 162, 170-177, გელ. 8, 202-214. იერუს. 4, 42-55,
18, Migne t. 97 col. 985-1017.

10. დეკემბერსა ვ - ცხორებაჲ და მოქალაქობაჲ და შესხმაჲ ნიკოლოზ მი-
რონ ლუკიისაჲ: „ცხორებანი და მოქალაქობანი ღმერთშემოსილთა და წმიდათა
მამათანი მსგავს არიან მაგალითსა მხატვართასა...“ სიძვ. მუზ. 140, 245-302.
134, 593-664, 161, 187-209 (აქ მარტო შესხმაჲ), 1103, 180-218 (აქაც
მარტო შესხმაჲ), თარგმანი ექვთიმე ათონელისა

11. თქუმული ამაოებისათჳს კაცობრივთა საქმეთა და შესუენებულთათჳს.
ესე საკითხავი იკითხვების პანაშვტთა ყველიერისა სულთასა და ზატიკთა შდგდ
სულთასა და თუ გინდეს ოდესცა სულისა ესენებასა ჰყოფდე: „ქეშმარიტებით

არარაჲ არს საქმეთაგან კაცობრიეთა მტკიცე და შეურყეველი...“, თარგმანი ექვთიმე ათონელისა, იერუს. 2, 229-237, სიძე. მუზ. 1101, 154-167, ათონ. ილიას სკიტის 5, 294-305.

12. „დიდი კანონი“, სიძე. მუზ. 250, 354, სამჯერაჲ ქართულად ნათარგმნი: ექვთიმე ათონელისა, გიორგი მთაწმიდელისა და არსენ ბერის მიერ.

13. ხარებისათვის: „წარმოდგა დღეს ყოველთა სიხარული დამკსნელად პირველისა მის წყევლისა...“ იერ. 4, 23-30, Migne t. 97, c. 881-913.

16. ანდრია კესარიელი († 565)

(Andreas Caesariensis)

1. თარგმანებაჲ გამოცხადებისაჲ წმიდისა იოვანე მახარებელისაჲ რომელი სთხოვა სხუამან ეპისკოპოსმან და ამან მიუწერა ესე მას: „უფალსა ჩვენსა და ძმასა და ჩუენთანავე მღდელსა უფლისა მიერ გახაოებ. მრავალთა მიერ მოავალგზის აღვიძულე რომელთა იგი აქუნდა ჩემდა მონართ იქვ უხეშთაესი ძალი-სა ჩემისა...“, თარგმანი ექვთიმე ათონელისა, სინ. 90, 43-168 სიძე. მუზ. 397, 83-212, 158. 1-174, 532, 1-58; წერ.-კითხ. 113. 1129, 1358, 3625; Migne t. 106, 215-458.

2. „რათა უშფოთველად და მადლობით მოვითმენდეთ განსაცდელსა“, სინ. 90.

17. ანთიოქე სებასტიი

(Antiochus Sabbaita)

მონაზონი საბას ლაერისა, რომელმაც აღწერა „წარტყუენებაჲ იერუსალჲმისაჲ“ სპარსთაგან 614 წელს. Н. Марр, Пленение Иерусалима Персами в 614 году, Тексты и разыскания по армяно-грузин. филологии, кн. IX.

18. ანთიპატროსი, ბოსტაელი ეპისკოპოსი (V ს.)

(Antipater Bostriensis)

1. სეკლენბერსა კჲ: ზაქარიაჲს დადუმებაჲ სიტყუაჲ: „ნაშობი დედათაჲ არავინ არს უფროჲს იოვანჲსსა რამეთუ სიტყუამან მაცხოვრისამან გუაუწყუა ესე ჩუენ...“ სიძე. მუზ. 144, 406-416, სინ. 83, 32-30, ათონ. 80, გვ. 6-12; Migne, t. 85, 1664-1776.

2. ივნისსა კდ: სიტყუაჲ შობისათვის წმიდისა წინასწარმეტყუელისა წინამორბედისა და ნათლისმცემელისა იოანნისა: „ნაშობთა შორის დედათაჲსა...“, გელ. 3, 241-245; ეს არის მეორე, მეტაფორასტული რედაქცია პირველისა.

19. ანტონი დიდი († 356 წ.)

(Antonius Magnus)

1. „ეპისტოლენი“, — 7 ეპისტოლე, სინ. მთ. 80, Migne t. 40, 977-1000.

2. სწავლანი: „ჯდა ოდესჲე წმიდაჲ ანტონი უდაბნოსა გარე. ურვასა შევარდა და მრავალსა სიბნელესა გულისსიტყუათასა და იტყოდა ღმრთისა მიმართ...“ სიძე. მუზ. 95, 324-330, 1109 ფ. 9 საქ ჩვენ გვაქვს „Αντωνίου ἁγίου“

თა წმინდის მეორე თავი (სიძვ. მუზ. 35-ით, ხოლო მესამე 168-ით, ერთი-დანაც განიჩევა შემადგენლობითა და ენით და მეორისაგანაც, მაშასადამე წარმოადგენს მესამე რედაქციას; მაგალ.: „სთხზვენ სირასა“ (168), „სთხზვენ დანაკის კულისა ფურცელსა“ (95, 1109), „და თხზვენ“ (35, არ უჩვენებს — რას?)]. „*Αρχαιον ἔργον*“ იქვენამდე შენახულა რამოდენიმე რედაქციით: ა) ძველი, უერცესი, ათონ. 50, ბ) ექვთიმე ათონელის — სიძვ. მუზ. 35 და ვ) თეოფილე ბუცესმონაზონის სიძვ. მუზ. 1105. ორი რედაქციით შენახულა ამ თხზულებიდან წარმოშობილი კრებული „*Ἀποστολικὰ καὶ ἄλλα ἔργα*“ (Migne t. 65): ერთი სინას მთის ხელნაწ. 76, 80, მეორე ათონ. 51.

20. არკადი, მთავარეპისკოპოსი კვიპრიელი (630-638)

(Arkadius Cypriotas)

„ცხოვრება და განგება წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩუენისა სკმოონ მესტეტისა (+ 596 წ.), K. Kekelidze, Monumenta hagiographica Georgica, t. I, p. 215-340.

21. არსენი,

აღმზრდელი იმპერატორის თეოდოსი მცირის შვილებისა, შემდეგ მოღვაწე სკიტის უდაბნოსა (+ 448).

(Arsenius, Arkadii et Honorii, filiorum Theodosii, Magister).

ეპისტოლე, სინ. მთის 74, 80; Migne, t. 66, 1617-1626

22. ასტერიოს ამასიელი (+ 404).

(Asterius Amaseensis)

1. თთუესა სეკდენბერსა კბ: შესხმაა წმიდისა და დიდებულისა ქრისტეს მოწამისა ფოკასი: „დიდებულ არს უკუე და ღთიეგანწესებულ ყოველი კრებული წმიდათა მოწამეთა...“ გელ. 4, 248-253.

2. თთუესა იულისსა კგ: შესხმაა წმიდისა მღელმწამისა ქრისტესა ფოკასი: „ეთილ და უმჯობეს მოსწრათებათათს მოლუაწეთაჲსა კსენებაა წმიდათა...“ გელათ. 3, 649-655; Migne t. 40, 300-313

23. ბარსაბა,

მთავარეპისკოპოსი იერუსალიმისა.

(Barsaba Hierosalimitanus)

„თქმული მაცხოვრისა ჩუენისა იჲ ქრისტესათს და ეკლესიათათს და მღელმწამლუართათს: „დავაბათ აწ ძალითა ღმრთისაჲთა...“ ათონ. 80, გვ. 233-239.

24. ბასილი ამასიელი ეპისკოპოსი, საბაწმიდელი (IX ს.)

(Basilus Sabbaita)

1. ცხოვრება და მოქალაქობაა წმიდისა მამისა ჩუენისა თეოდორესი, რომელი პირველად მოლუაწებითა განბრწყინდა დიდსა შინა ლავრასა წმიდისა საბაჲსსა და მერმე მთავარეპისკოპოს იქმნა ქალაქსა ედესელთისა, სიძვ. მუზ.

682, 209 - 245. Помяловский, Житие иже во святых отца нашего Феодора, архиеп. Едесского, Петерб. 1892 г.

2. წამებაჲ წმიდისა მიქაელისი რომელი იყო ლავრასა დიდსა წმიდისა მამისა ჩუენისა საბაქსა, K. Kekelidze, Monumenta hagiographica Georgica. t. I p. 165-173.

25. ბასილი დიდი,

მთავარეპისკოპოზი კესარია კაპადოკიისა († 379 წ.).

(Basilius Magnus)

1. ექუსთა დღეთათჳს, სიძე. მუზ. 6, 55, 73; წერ.-კითხ. 120, 172, 2666, ათონ. 84, იერუს. 125, ნათარგმნი გიორგი მთაწმიდელის მიერ (ყოფილა ძველი თარგმანიც, რომელიც არ შენახულა), Migne, PG. t. 29.

2. „თარგმანებაჲ“ ფსალმუნთაჲ, სიძე. მუზ. 135. ექვთიმე ათონელის თარგმანი, Migne t. 29, 209-494.

3. „ითიკა“, სიძე. მუზ. 100, 181, 394, წ.-კითხ. 376, იერუს. 14, ათონ. 44, თარგმნილი ექვთიმე ათონელის მიერ, Migne t. 31, 653-870.

* შესდგება შემდეგი თავებისაგან:

1. წმიდისა ნათლის ღებისათჳს მათდა მამართ, რომელნი გვიანად ნათელ იღებდეს: „ბრძენი სოლომონ...“ Migne, t. 31, 424-444.

2. სარწმუნოებისათჳს წმიდისა სამებისა: „მარადის კსენებაჲ ღმრთისაჲ კეთილ არს...“ Migne, t. 31, 464-471.

3. დაწყებისათჳს იოანეს სახარებისა, ვითარმედ პირველითგან იყო სიტყუაჲ... Migne t. 31, 472-484.

4. სულისა წმიდისათჳს: „რომელი ნათელს იღებდეს სახელსა ზედა წმიდისა სამებისასა...“

5. შესხმა წმიდათა ორმოცთა მოწამეთაჲ: „მარტულთა კსენებითა ოდესმცა იქმნა განძღობაჲ...“ [ამ სიტყვის სამი რედაქცია არსებობს: ძველი

(ათონ. ბოდლ.), ექვთიმესი (ეს) და მეტაფრასტული (გელ. 2, 137-148)]. Migne, t. 31, 508-525, BHG², 1205, ძველი რედაქცია: „მარტულთა კსენებითა ვინმე განძღეს...“ სინ. 86, 25-35, ბოდლ. 12-20, ათონ. იერ. 4.

6. სწავლანი: „კაცთმოყუარე ღმერთი ჩუენი, რომელი იგი ასწავებს კაცთა“.

7. სინანულისათჳს: „ძმანო ნუ უკუე რომელი დაეცეს არა აღდგეს...“

8. სწავლა სურვილისათჳს ღმრთისა: „რომელსა ჭეშმარიტად სუროდის ღმრთის მიმართ...“

9. სწავლა: „სახარებასა შინა წერილ არს: ილოცეთ რათა არა იყოს სილტოლვაჲ თქვენი ზამთარსა შინა...“

10. სწავლა: „საყუარელნო უკუეთუმცა მცირესა ამას ეამსა ცხოვრებისასა უღებ ვიქმნებით...“

11. სწავლა ღმობიერებისათჳს: „რავამს ჯდე სენაკსა შენსა შემოიკრიბე გონებაჲ შენი...“

ეპისტოლე ღთისა მეტყუელისა გრიგოლის მიმართ: „ვიცან ეპისტოლე შენი საყუარელისა მეგობრისა...“

13. სწავლანი ლოცვისათვის და სხუათა თითოსახეთა სათნოებათათვის: „თქუა წმიდამან ბასილი: ლოცვაჲ უბნობაჲ არს გონებისაჲ ღმრთისა მიმართ“ (შესდგება 30 თავისაგან).
- 14-31 ზემოდასახელებული „თარგმანებაჲ ფსალმუნთაჲ“.
32. თქუმული: „რამეთუ სრული იგი საქმე მოლუაწებისაჲ ესე არს რათა ყოველთაგან საქმეთა...“
33. სწავლაჲ მარხვისათვის: „დაჰბერეთ ნესტუსა ახალსა თავსა თუეთასა...“ [ამ „სწავლის“ სამი რედაქცია შენახულა: ეს, ექვთიმესი, მეორე-ძველი: „ნესტუსა დაეცით თავსა თთუეთასა ახალსა...“ სიძე. გუზ. 1109, 41-47, ათონ. 80, გვ. 230, და ახალი-მეტაფრასტული: „დაჰნესტუეთ იტყვს ახალთთუესა შინა ნესტუსა კეთილშესწავებულსა...“ გელ. 8, 972-987] Migne, t. 31, 163-184.
34. მარხვისათვის, თავი მეორე: „ნუგეშინის სცემდით მღდელნი ერსა...“ Migne, t. 31, 185-197.
35. თქუმული სიტყვსა მისთვის მოსე წმეტყუელისა, რომელსა იტყვს ვითარმედ: ეგრძალე თავსა შენსა: „ძალი სიტყვსა კმარებისაჲ მოგუცა ჩუენ...“
36. სიმდაბლისათვის: „აჰა ესერა გესმნეს სიტყუანი იგი მოციქულისანი“.... Migne, t. 35, 217-237.
37. თქუმული ივლიტა მოწამისათვის და მადლობისათვის: „კრებაჲ ესე ეკლესიისაჲ არს ქადაგებისა მისთვის რომელი წმიდასა მას მოწამესა ზედა იქმნა“... Migne, t. 31, 237-261.
38. თქუმული ვითარმედ არა არს ღმერთი მიზეზ ბოროტთა: „მრავალ არიან სახენი იგი სწავლისანი...“ Migne, t. 31, col. 324-353.
39. მრისხანეთათვის: „ვითარცა სწავლანი იგი მკურნალთანი რაჲმს კეთილად და კელოვნებით...“ Migne, t. 31, 353-372.
40. შურისათვის: „სახიერ არს ღმერთი და სახიერებისა სახიერთა მიმნიჭებელი“.... Migne, t. 31, 372-386.
41. თქუმული სიტყვსა მისთვის ლუკაჲს სახარებისა რომელი იტყვს მდიდარისა მისთვის, ვითარმედ დავარღვნე საუნჯენი ჩემნი და უდიდესნი აღუაშენნე და ანგაჰარებისათვის: „ორკერძო არს სახე განსაცდელთაჲ“... Migne, t. 31, 261-277.
42. თქუმული მდიდართა მიმართ: „თქუმულ არს პირველცა სხუასა ჟამსა ჩუენ მიერ...“
43. სწავლაჲ ჟამსა სიყმილისასა და უწვმრობისა: „ლომმან იყვრნა და ვინ არა შეშინდეს...“ Migne, t. 31, 304-328.
44. თქუმული დაწყებისათვის სოლომონისა იგავთა: „კეთილ არს ნაყოფი იგი შორჩილებისაჲ...“ Migne, t. 31, 385-424.

45. თქუმული მომთურაღეთათვს: „აღმძვრენ მე სიტყუად საქმენი იგი მწუხრისა ამის გარდასულნი...“ სააზიო მუზ. Geog. 150 b, Migne, t. 31, 444-464.
46. სწავლაჲ რომელ თქუა ლაქიზეს შინა ქალაქსა: „ისწრაფის მტერი ჩუენი რათამცა...“ Migne, t. 31, 1437-1457.
47. სიმდაბლისათვს: „უკმა კაცსა რათამცა დადგრომილ იყო დიდებასა მას შინა...“ Migne, t. 31, 525-540.
48. თქუმული არა შექცევისათვს საქმეთა სოფლისათა და ცეცხლისა მისთვს რომელი შეედვა მაშინ კესარიელთა ქალაქსა: „მე ვპოვნებდი საყუარელნი ვინაჲთგან ესრეთ მარადის...“ Migne, t. 31, 540-564.
49. შესხმაჲ წმიდათა მაკაბელთაჲ: „რამე ვთქუათ მაკაბელთათვს რამეთუ მათი არს ღღესისა ესე კრებაჲ...“
50. შესხმაჲ წმიდისა დიდებულისა მოწამისა გიორგისა: „მარადის ბრწყინვალე და ყოვლადქებულ არიან წმიდათა მოწამეთა საკსენებელნი“ [იხ. ანდრია კრიტელი, 4] Migne, t. 97, 1169-92.
51. თქუმული მიცვალებისათვს ღთისმშობელისა: „საიდუმლო არს დიდებული ღღესისა ესე კრებაჲ რომელსა აქუს სახელი ღთისმშობელისა...“
52. თქუმული პატიოსნისა და ცხოველსწყოფელისა ჯუარის ამაღლებისათვს: „ჯუარისა კრებასა აღვასრულებთ და ეკლესიისა ყოველივე სავსებაჲ განათლდების...“
53. დეკენბერსა კე. შობისათვს უფლისა ჩუენისა იკ ქრისტესა: „ქრისტეს შობაჲ თვისი იგი და პირველი დაუსაბამოჲსა მის...“
4. „ხუფევა“, (სიძე. მუზ. 232. 22, წ.-კით. 54, შედგენილი გაბრიელ მცირის მიერ, შესდგება შემდეგი თავებისაგან:
 1. სარწმუნოებისათვს: „ღმრთისა კსენებაჲ მარადის კეთილ არს...“=2 თავი „ითიკისა“.
 2. სარწმუნოებისათვს: „წმიდისა მიმართ სიყუარული...“
 3. სურვილისათვს ღმრთისა: „რომელსა ჰეშმარიტად სუროდის...“=8 თავი „ითიკისა“.
 4. სიმდაბლისათვს: უკმა კაცსა...=37 თავი „ითიკისა“.
 5. სამარადისოჲსა ლოცვისათვს და მადლობისათვს ღმრთისა: „იტყვს უკუე...“
 6. მოწყალებისათვს გლაზაკთა: „ორკერძო არს სახე განსაცდელთაჲ...“=41 თავი „ითიკისა“.
 7. ანგართა მიმართ: „ჴ კაცო ანგაჰარო...“
 8. მოვახშეთა მიმართ: „წ წმეტყუელი დავით...“
 9. მრისხანეთა მიმართ: „ვეითარცა სწავლანი...“=თავი 39 „ითიკისა“.
 10. მოშურნეთა მიმართ: „სახიერ არს ღმერთი...“=40 თავი „ითიკისა“.
 11. სინანულისათვს: „ძმანო ნუ უკუე...“=7 თავი „ითიკისა“.
 12. ღმობიერებისათვს: „რაჟამს ჯდე სენაკსა...“=11 თავი „ითიკისა“.
5. „ასკეტიკონი“, Migne, t. 31, 619-653, 870-1428; შენახულა ორი რედაქციით:

I) ეფრემ მცირის თარგმანი, სიძვ. მუზ. 132, 689; შესდგება: 1) წინასიტყვაობისა და შესავალი სტატიებისაგან, 2) ოაენი განერცელებითთა საზღვართანი, 3) თავნი შემოკლებითთა განსაზღვრებათანი, 4) კანონნი ბრალეულთანი და მეკანონისა მიმართ, 5) თავადთაჲი გასაზღვრებაჲ წამებითა წმიდათა წერილთაჲთა, 6) სიტყუაჲ მოღვაწებითი განშორებისათჳს სოფლით და სრულყოფისათჳს, 7) სიტყუანი მათდა მიმართ, რომელნი მონაზონებისა ცხორებისა მოღუაწე იყვნენ; ეს უკანასკნელი სტატია შესდგება 30 თავისაგან.

II) პროკოპი მღვდლის თარგმანი, სიძვ. მუზ. 63. უკანასკნელი სტატიიდან ამოღებული თავები ჩვენ გვხვდება სხვადასხვა ხელნაწერებშიაც, როგორც, მაგალითად, მეორე თავი — სიძვ. მუზ. 66, 138-139.

6. სწავლანი სულიერნი, ასი თავი, მოკლე სენტენციები ბასილის სხვადასხვა თხზულებიდან, უფრო კი „ითიკიდან“, სიძვ. მუზ. 224, 30-55.

7. კანონნი დღითიდღეთა ცთომილთანი, ექვთიმეს თარგმანი, სიძვ. მუზ. 404, 204-209.

8. ეპისტოლენი: 1. ამფილოქეს მიმართ იკონიელისა კანონთათჳს, ორი ეპისტოლე, 81 კანონი, სიძვ. მუზ. 171, 414-448.

2. ამფილოქე, დიოდორე ტარსიელი, გრიგოლ ხუცის, ქორეპისკოპოსთა, მის ქვეშეთა ეპისკოპოსთა მიმართ, მისი თხზულებიდან „სულისა წმიდისათჳს“, სიძვ. მუზ. 171, 448-457.

3. ეპისტოლე სიმოლიკიაჲს მიმართ სეფეკალისა მწვალე-ბელისა, გიორგი მთაწმიდელის თარგმანი. სიძვ. მუზ. 584, 248 a-b.

4. ეპისტოლენი სხვადასხვა პირთა მიმართ, რიცხვით 25, ეფრემ მცირის თარგმანი, სიძვ. მუზ. 292, 346-358.

9. „მცნებაჲ მღვდელთა მიმართ: ეკრძაღე თავსა შენსა და იხილე მსახურებაჲ რომელი მიიღე რათა აღასრულო იგი...“ სიძვ. მუზ. 584, 247-248, თარგმანი გიორგისა; მეორე რედაქცია ამისი უთარგმნია არსენ იყალთოელს, იწყება ასე: „პრიდე თავსა ზ ხუცეს...“ სიძვ. მუზ. 1369, 72-75.

10. მცნებაჲ წმიდისა ეპისწირვისაჲ მღვდელთა მიმართ რათა არა წირვი ღენ ღღესა შინა ორგზის არამედ ერთგზის: „მართალი სიტყუაჲ და ქეშმარიტი საქმეთა გულისხმის ყოფაჲ ერთგზის ღღესა შინა უბრძანებს მღვდელთა“... სიძვ. მუზ. 584, ფ. 248, გიორგის თარგმანი.

11. თთუესა აგვისტოსა იე, მიცვალებაჲ ყოვლად წმიდისა ღთისმშობელისაჲ, რაჲემს იგი აღვიდოდა ქუეყანით ზეცად: „რაჲემს სულისაგან წმიდისა ღთისმშობელსა მარიამს გულისხმა ეყო განსლვისა მისისა ამიერ სოფლით...“, ათონ. 56 (X ს.), სიძვ. მუზ. 693, ფ. 329-361.

12. თქმული სინანულისათჳს და სიკუდილისა: „არა არს საშინელ კაცთა მბრძოლთათჳს არცა მახვლი და არცა ლახუარი ვითარ იგი ეამი სიკუდილისაჲ“... სინ. 82, 62-63, 72-74, ათონ 69, 219-242

13. შურისათვის და სახე სინანულისაჲ მორწმუნეთათვის: „ვითარცა იგი რაჲ ორბი სპეტაკი იპოვების ყოვლადვე ადგილთა სულმყრალთა...“ სინ. 82, 84-85, ათონ. 69, 242-260 სიძვ. მუზ. 56, 215-231.

14. სინანულისათვის: „სასოებაჲ ცხოვრებისაჲ უწეს მონანულთა რათა მიე-
ახლენ უშიშად კართა მოწყალებისათა...“ სიძვ. მუზ. 1109, 47-54.

15. ქალწულებასა შინა კეშმარიტისა უბრწელებისათვის: „მრავალნი ჭო-
მელნი იგი სიძესა ჩუენსა ქრისტესა შეუდგენ“... სიძვ. მუზ. 55, 344-387, 66,
196-270.

16. ქალწულებისათვის: „არა ცუდად რაჲმე იყო...“ ათონ. 80, გვ. 288-289.

17. ქალწულებისათვის: „შორის მრავალთა საბრკეთა სდგათ ზ ქალწულ-
ნო...“ ათონ. 80, 289-290, სიძვ. მუზ. 19, 471-473, 95, 388-391. [ორს უკანას-
კნელში მიეწერება იოანე ოქროპირს].

18. თქუმულნი კაენის შვდთა შურისგებათათვის, ათონის კრებულნი,
გვ. 29, ექვთიმე ათონელის თარგმანი.

19. სარწმუნოებისათვის სამებისა ერთარსებისა და ორთათვის ბუნებათა
ქრისტესთა: „ვინებე მოთხორობად რი^ათა სარწმუნოებითა დამტკიცებულ ვართ“...
სიძვ. მუზ. 735, 34-36.

20. ორთათვის ბუნებათა ქრისტესთა შეერთებისათვის: „ხოლო აწ ვიწყო
და მოგაკენო ორთა მათთვის ბუნებათა ქრისტესთა“... სიძვ. მუზ. 735, 36-37.

21. სარწმუნოებისათვის კორცთა შესხმისა: „ხოლო კორცთა შესხმაჲ იგი
ძისა ესრეთ გურწმენინ“... სიძვ. მუზ. 735, 37-38.

22. ბასილის სახელს ატარებს ხელნაწერებში „მეცთათვის სახისა სიტ-
ყუაჲ“, Н Марр, Физиолог, Тексты и рассказы, кн. VI. სხვა თარგმანე-
ბიც ყოფილა ქართულად ამ თხზულებისა (ივ. ჯავახიშვილი, Христ. Вос-
ток, I, 20)

ბასილის თხზულებანი ადრეა ქართულად ნათარგმნი, მისი „სწავლანი და მოძღვრებანი“
ჩვენ გვხვდება სინას მთის „მრავალთაჲში“ 864 წლ. № 83., აგრეთვე ათონის № 72, 76.

26. ბასილი [მთავარ]ეპისკოპოსი სელევკიისა ისაჲრიაში († 458).

(Basilius Archiepiscopus urbis Seleucia)

1. საკითხავი 29 დეკემბრისა, სიტყუაჲ ჩჳლთათვის ბეთლემს მოწყუე-
დილთათვის: „კუალად მევე ბერი სიტყუად სტადიონად შევიყვანები კუალად
დედობრივ მრავლით შვილთმზრდელობითა განკაფული...“ სიძვ. მუზ. 182,
373-385, იერუს. 23, 107-115, BHG¹, 814.

2. აგვსტოსა 6: სიტყუაჲ ფერისკვანებისათვის ღმრთისა და მაცხოვრისა
ჩუენისა ი^ვ ქრისტესა: „მზე აწლა ქუეყანად შარავანდთა განმტევებელი...“ გელ.
1, 313-325.

3. შესხმაჲ წმიდისა წყუელისა ელისესი და სამანიტელისა მიმართ:
„წინაჲსწარმეტყუელთაგანთა რომელთამე სიტყვთა ჯადაგეს...“ გელ. 3, 140-143.
Migne, t. 85, 137-148.

27. ბასილი იმპერატორი (867-886)

(Basilius Imperator)

„ბასილის, მეფისა ბერძენთაჲსა, თავნი სამხილებელნი, როემლსა აქუს ზემოწერილი ესე: ბასილიოს, მეფე ბერძენთა, ლეონს, საყუარელსა ძესა და თანამოსაყდრესა, სწავლა სათნოებათათჳს“; იწყება ასე: „საცხოვრებელი სასარგებლო რაჲმე ნივთი და სამოსწრაფედო ხოლო მეფეთა ოდენ, არამედ უსწავლელთა მიმართცა სამხილებელი...“ სიძვ. მუზ. 617, თარგმნილი რუსულიდან არჩილ მეფის ძის ალექსანდრეს მიერ († 1710 წ.); Migne, t. 107, XXI, LVII.

28. გერმანე, პატრიარქი ქონსტანტინოპოლისა († 733)

(Germanus Constantinopolitanus)

1. საკითხავი მთავარანგელოზთაჲ: „სახიერმან და მრავალმოწყალებან სამებით დიდებულმან ღმერთმან ჩუენმან, ვითარცა იტყვს წმიდაჲ გრიგოლი ღმრთისმეტყუელი. პირველად მოიგონნა ანგელოზთა იგი ძალნი ზეცისანი...“ სიძვ. მუზ. 70.278-281.

2. თბრობაჲ სასწაულთათჳს და საკრველებათა დიდებულისა მთავარანგელოზისა მიქაელისათა და სხუათა მათ წმიდათა ანგელოზთათჳს: „დიდ არიან და მრავალ თითოსახე...“ თარგმანი ექვთიმე ათონელისა, სიძვ. მუზ. 1103, 137-180 სინ. 91,91-136, Confer. BHG², № 1285; ნამდვილად ეს სხვას ეკუთვნის, იხ. პანტელეიმონ დიაკონი.

3. სიტყუაჲ ჯუარისათჳს და წმიდათა ხატთა კელთქმნულთა და კელთუქმნელთათჳს მწვალებელთა მათ მიმარ რომელნი ჯუარსა ხოლო თაყუანისცემენ და ხატსა არა: „ვინაჲთგან უკუე უგუნურებით და უმეცრებით განწვალებულთანი იგი უსწავლელობანი და მეხდაუტეხელობითნი სიტყუანი და ბოროტნი იგი და გესლიანი სჯულისდებანი...“ სიძვ. მუზ. 162, 124-138.

4. „განგებაჲ საიდუმლოთა კათოლიკე ეკლესიისათა და სახისმეტყუელებისა წესთა მისთა“, ანუ „მოთხრობაჲ ეკლესიაებრივი და საიდუმლოებითი“: „ეკლესია არს ტაძარი ღმრთისაჲ, საყდარი წმიდაჲ, სახლი ღოცვისაჲ, შესაყრებელი ერისაჲ...“; სიძვ. მუზ. 450, 432, 691, 280-306, ხელნაწერებში ხშირად წარწერილია ბასილი დიდის სახელით, Migne, t. 98, 383-454. Проф. Н. Красносельцев, Сведения о некоторых литургических рукописях Ватиканской Библиотеки, стр. 323-374.

5. სატფურებისათჳს ტაძრისა: „დიდებული ითქუა შენთჳს ქალაქო ღმრთისაო,“ იერუს. 21, 328-372.

29. გიორგი, პატრიარქი ალექსანდრიისა (616—630)

(Georgius Alexandrinus).

ცხოვრებაჲ წმიდისა და ნეტარისა და მოძღურისა ყოვლისა სოფლისა და ვარსკულაეისა მის განთიადისაჲ მამისა ჩუენისა იოვანე ოქროპირისაჲ კოსტანტინოპოლელ წამათმთავერისაჲ: „ყოველთა მოხრობელთა ძუელისა შჯულისათა

თქუეს რომელ იგი იყო უწინარეს მათსა, ზოგთამე სმენითა და ზოგთამე ხილ-
ვითა. მოსე დიდმან მან წწტულმან უთხრა შესაქმე სოფლისაჲ...“ საისტ.-
საეთნ. 2124 (968 წ.), ათონ. 52, 1-260 (977—980 წლ.), სიძე. მუზ. 1144. H. Savi-
lius, San. Joannis Chrisostomi opera, VIII, 157—265, Migne, t. 114, 1045-1210.

30. გიორგი მონაზონი ჰამარტოლი (IX ს.)

(Georgius Hamartolus)

ხრონოგრაფი, სიმ. ყაუხჩიშვილი, ხრონოგრაფი გიორგი მონაზონი-
საჲ, ტფილისი, 1920 წ. [Monumenta Georgica, III—Historici, 1.]

31. გიორგი ნიკომიდიელი,

რიტორი, წიგნისმცველი წმადისა ღმრთისა ეკლესიისა, რომლის შესახებ წერ.-კითხ. ბელ-
ნაწერი 1276 შენიშნავს: ესე თვთ არს გიორგი ნიკომიდიელი ეპისკოპოსი, პირველ წიგნისმცველი,
გითარცა თუალთა წიგნსა სწერიაჲ.

(Georgius Nicomediensis).

1. სიტყუაჲ ყოვლადწმიდისა ღმრთისმშობლისათჳს რაჲამს მიყვანებულ იქ-
მნა სამისა წლისაჲ ტაძრად უფლისა მშობელთა მიერ მისთა: „კეთილთა მიზეზ-
თა სიტყუად დაწყებისათა მიჩუენებს ჩუენ მოწვევული ესე დღესასწაული რამე-
თუ შეუნიერთა ალაგთა აღსაჲალისათა განმომზადებს...“ სიძე. მუზ. 182, ფ.
184-210, 128, 382, წერ.-კითხ. 1276, 63-82, თარგმანი ეფრემ მცირისა,
Migne t. 100, 1420-1440.

2 საკითხაჲი ტაძრად მიყვანებისათჳს ყოვლადწმიდისა დედოფლისა ჩუენი-
სა ღმრთისმშობელისა მარადის ქალწულისა მარიამისა: „ბრწყინვალე არს მიზეზი
ამის კრებისაჲ რომლისა მიერ მიუწოდომელისა მის ნათლისა მიმართ აღიწევინ
აქა შემოკრებულნი ესე...“ სიძე. მუზ. 182, 211-234, Migne t. 100, 1440-
1456.

3. თქუმული ცხოველსმყოფელისა ჯუარცუმისათჳს და დაფლვისა უფლისა
ჩუენისა იჲ ქრისტესა რომელი იკითხვების დიდსა პარასკევსა: „მაღალსა და
აღმატებულსა სახილველსა აღიწია ქადაგებაჲ იგი სახარებისაჲ...“ სიძე. მუზ.
5, 70, 348-364, 71, 129, 140, 186, 272, გელ. 8, 233-245, ათონ. ილიას სკი-
ტისა 5, 310-324, სააზიო მუზეუმ. Georg. 150 ა. იერუს. 4, 77-90.

4. სიტყუაჲ ყოვლადწმიდისა ღმრთისმშობლისათჳს წერ. კითხ. 384, 750-763,
სიძე. მუზ. 128.

32. გრიგორი (მოწაფე ბასილი ახლისა, 946 წელს გარდაცვლილისა).

(Gregorius, Basilii novi discipulus)

ცხორებაჲ ღირსისა მამისა ჩუენისა ბასილისი და მკეველისა მისისა თეო-
დორასი: „მიუწოდომელმან ღმერთმან კაცთა ნათესაჲის მიერ და უღ სახიერმან
და კაცთმოყუარემან მაცხოვარმან ჩუენმან...“ სიძე. მუზ. 617, 269, Acta San-
ctorum, Mart III, 669, Migne PG. t. 109, 653-654; ВГГ, Арх. Сергей, По-
лный Месяцеслов Востока, т. II, ч. 2, стр. 117).

33. გრიგოლ ხუბინი.

(Gregorius Presbyter).

ცხოვრება და განგება წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩუენისა გრიგოლი ღთისმეტყუელისაჲ: „მომიწოდს მე ძმანო სულიერსა ამას ტაბლასა...“, ექვთიმე ათონელის თარგმანი, სიძვ. მუზ. 1, 2-24, 1103, 131-137; Migne t. 35, 244-304.

34. გრიგოლ ანტიოქელი ხუბინი.

(Gregorius, Presbyter Antiochenus).

1. თქმული წმიდისა პირველმოწამისა სტეფანსთჲს: „საკსენებელი კეთილი ჩუენ წინაგვც საყუარელნო ვიძულე დაწერად ქრისტეს ეკლესიათათჲს წმიდისა პირველმოწამისა...“ სიძვ. მუზ. 95, 108-115.

2. ქებაჲ პირველმოწამისა წმიდისა სტეფანსი: „ბრწყინვალე თქუენ ძმანო აწინდელი ესე შეპრაცხეთ დღესასწაული ამისთჲს რამეთუ ღუაწლნი სტეფანს პირველმოწამისანი მოვიკსენენ...“ სიძვ. მუზ. 95, 115-120, ათონ. 57, 21-25.

35. გრიგოლ ნეოკესარიელი († 270-275 წ.)

(Gregorius Neocaesariensis).

1. დიდებისმეტყუელებაჲ სამებისაჲ ყოვლადწმიდისაჲ რომელი მოეცა დედისა ღმრთისა და იოანე ღმრთისმეტყუელისა მიერ წმიდასა გრიგოლს საკვრეელთმოკმედსა: „ერთი არს ღმერთი. მამაჲ სიტყვსა ცხოველისაჲ სიბრძნისა არსებითისაჲ და ძლიერებისა და სახისა თჲსისაჲ“, თავდება ასე: „არცა აღორძინდა ერთობაჲ ორებად არამედ უქცეველად და უცვალებელად ჰგიეს მარადის ესე სამებაჲ“, თარგმანი გიორგი მთაწმიდელისა, სიძვ. მუზ. 65, 331-332, 584, 240-241, 691, 272-273, Migne t. 10, 983-988.

2. სიტყუაჲ ხარებისათჲს ყოვლადწმიდისა ღთისმშობელისა: „დღეს ანგელოზთა განწყობილებანი გალობით განბრწყინდებიან და ნათელი ქრისტეს მოსლვისაჲ მორწმუნეთა გამოუბრწყინდების...“ სიძვ. მუზ. 162, 159-161, გელ. 2 და 8, 172-176, იერუს. 4, 17-20; ამისი ძველი რედაქცია: „დღეს ანგელოზთა განწყობილებითა გალობანი ბრწყინვალე იქმნებიან და ნათელი იგი ქრისტეს მოსლვისაჲ მორწმუნეთა გამოუბრწყინდების...“ სინ. „მრავალთავი“ 864 წლისა, ფ. 1-6. Migne PG t. 10, 1145-1156.

3. მეორე თქმული ხარებისათჲს: „დღესასწაულთა ყოველთა და გალობათაჲ ჯერ არს ღწ და მსგავსად მსხუერპლთა შეწირვად ღთისა...“ სინ. 83, 6-15.

4. მესამე თქმული ხარებისათჲს: „რამეს მოვიკსენი ევაჲსი იგი ურჩებაჲ ვერემლოოდი და რწეს ვიხილი ნაყოფი იგი მარიამისი კდ განვახლდი...“ სინ. 83, 15-23.

5. მეტაფრასი ეკლესიასტესი: „ამას იტყვს სოლომონ დავით მეფისა და წმეტყუელისა ძე...“ სიძვ. მუზ. 292, 323-331, თარგმანი ეფრემ მცირისა, Migne t. 10, 987-1018.

36. გრიგოლ, პაპი რომისა († 604 წ.)

(Gregorius, Papa Romae).

1. „დიოლოლონი“, სიძვ. მუზ. 67, 167, 238, 800, 1103, თარგმანი ექვთიმე ათონელისა, Migne PL. tom. 77.

37. გრიგოლ ნოსელი. († 394).

(Gregorius Nyssenus)

1. ა) კაცისა შესაქმნისათვის რომელი მიუწერა ძმასა თვისსა პეტრეს ეპისკოპოსსა სებასტიელსა: „უკუეთუმცა ჯერ იყო დიდება სათნოებისა მომგებელთა პატივითა მონაგებთადათა...“ [ნათარგმნია ძველად, შეათე საუკუნემდე, წერ.-კით. 1141, 1-121, სიძვ. მუზ. 6. 53-82, 165, 349-454. Migne, t. 44, 125-136.

ბ) მეორე რედაქცია ამისი, გიორგი მთაწმიდელის მიერ თარგმნილი: „რომელი იგი აკლდა აღწერასა ექუსთა დღეთასა, რომელი იგი წინააღმართ ქუა ნეტარმან დიდმან ბასილი და ვინააფთგან დაბადებისათვის კაცისა დაუშთა მას. ესე სრულყო წმიდამან გრიგოლი მართლად და ღმრთივშუენიერად“; იწყება: „უკუეთუმცა მონაგებთა და საკმართა პატივითა ჯერ იყო პატივისცემა...“ სიძვ. მუზ. 55, 209-258, 73, 247-419, 108, 695-754, წერ.-კითხ. 120, 272, 1358, 1799, 2666.

2. სწავლანი და მოძღურებანი: „ღმრთისმსახურებისა საიდუმლოთა...“ სიძვ. მუზ. 55, 1-21, 108, 1-8.

3. ცხოვრებისათვის დისა თვისისა წმდისა მაკრინაასა: „სახე წიგნისაჲ ამის წესითა აღწერისაჲთა ეპისტოლისა პირსა მოასწავებს...“ თარგმანი ექვთიმე ათონელისა, სიძ. მუზ., 55, 21-31, 108, 9-38, 142, 107-178, იერუს. 2, 76-99. Migne t. 46, 960-1000.

4. ძიებაჲ სულისათვის თვისისა დისა მაკრინაას თანა: „ვინააფთგან უკუე კაცობრივისა ცხოვრებისაგან ღმრთისა მიმართ მიიღვალა...“, ექვთიმეს თარგმანი, სიძვ. მუზ. 55, 31-42, 108, 38-57, 142, 178-197, Migne t. 46, 11-160.

5. საკითხავი თქუმული შობისათვის უფლისა ჩუენისა იჲ ქრისტესა რომელსა შინა მოიკსენებეს რაქაელს და ჩიჴლთა მათ წმიდათა. რომელნი მოსრნა უღმრთომან ჰეროდე: „დაჴბერეთ ახლის თჳს თავთა ნესტთა იტყჳს მგალობელთ-მთავარი დავით...“ სიძვ. მუზ. 55, 42-48, 108, 191-207, 182, 332 362, გელ. 5, 483-493, იერუს. 23, 99-107. Migne, t. 31, col. 163-184.

6. ა) შობისათვის უფლისა ჩუენისა იჲ ქრისტესა და წმიდისა სტეფანოსის: „რაბამე კეთილ არს შედგომაჲ კეთილისაჲ ვითარ კეთილ არს მზიარულებისაგან მზიარულებად მოსლვაჲ...“ სიძვ. მუზ. 19, 53-54, 95, 60. Migne, t. 46, 701-721.

ბ) მეორე რედაქცია, გიორგი მთაწმიდელის მიერ თარგმნილი, — შესხმაჲ წმიდისა სტეფანე პირველმოწამისაჲ: „რაბამ კეთილ არს კეთილთა ესე შეწყობილებაჲ, რაბამ ტკბილ...“ სიძვ. მუზ. 55, 48-54, 108, 207-220.

გ) შესაძებ რედაქცია, სტეფანე სანანოაძის თარგმნილი: „ვი-თარ კეთილ არს და საკებელ შემოსლუაჲ შედგომითი შედგომად ურთიერთას...“ გელათ. 5, 503-514.

7. შესხმაჲ წმიდისა დიდისა ბასილისი: „კეთილი წესიერებაჲ დადუა ღმერთმან ჩუენთა ამათ დღესასწაულთა ზედა...“ სიძვ. მუზ. 55, 54-58, 108, 251-255, 394, 33-37, ათონ. 73, 75-95, იერუს. 2, 99-109, თარგმნილი ექვ-თიმეს მიერ მთაწმიდელისა, Migne t. 46, 788-817.

8. ა) შესხმაჲ აღწერილი ცხორებისათჳს და სასწაულთა წმიდისა მამისა ჩუ-ენისა გრიგოლ საკრველთმოქმედისა ნეოკესარიელ ეპისკოპოსისათა: „პირი უკუე და სწრაფაჲ ერთი არს ჩუენისა ამის სიტყჳსა...“, სიძვ. მუზ. 55, 58-73, Migne t. 46, 893-957.

ბ) მეორე, მეტაფრასტული რედაქცია: „ერთი უკუე არს სახე ჩუენისაჲ ამის სიტყჳსა...“ სიძვ. მუზ. 128, 264-348, 394, 38-57.

9. თარგმანებაჲ ქებისა კებათაჲსა „მივითუალე ვითარცა შემსგავსებული პატიოსნისა ცხორებისა შენისა...“ სიძვ. მუზ. 55, 73-165, 108, 412-694, Mi-igne, t. 44, 775-1120, თარგმანი გიორგი მთაწმიდელისა.

10. ეპისტოლე არმონიოჲს მიმართ თუ რაჲ არს აღთქუმაჲ ქრისტეანისაჲ და ძალი და სახელი მისი: „ვითარცა იგი იქმან მპყრობელთა მიმართ დღითი-დღეთა ხარკთა თანამდებნი...“ სიძვ. მუზ. 55, 258-261, 108, 124-132.

11. ეპისტოლე არმონიოს და კესარიოს და ულუმპოს მოლუაწეთა მიმართ სისრულისათჳს და რათა უწყოდით თუ ვითარი ჯერ არს რათა იყოს კეშმარი-ტი ქრისტიანე: „შუენის კეთილსა მაგას და ღმრთის მოყუარესა ნებასა და გო-ნებასა თქუენსა...“ სიძვ. მუზ. 55, 261-272, 108, 132-156.

12. საკითხავი წმიდისა სამებისათჳს რომელსა შინა მოიქსენებს აბრაჰამს: „ვითარცა იგი შეემთხუევის ხილვის მოყუარეთა...“ სიძვ. მუზ. 55, 272-278.

13. თარგმანებაჲ მომიქსენისაჲ: „ნეტარ იყვნენ გლახაკნი სულითა: ვინმცა უკუე იყო შემოკრებულთა ამათ შორის ესევეთარი...“ სიძვ. მუზ. 55, 278-309, 108, 57-124.

14. საკითხავი თქმული მეუდრეთით აღდგომისათჳს უფლისა: „რაედენიცა მამათმთავართა კურთხევაჲ საღმრთოჲსა სულისა მიერ დამტკიცებულ არს...“ სი-ძველ. მუზ. 55, 309-318, 108, 156-174, გელთ. 8, 274-290.

15. შესხმაჲ წმიდისა მამისა ჩუენისა მელეტი მთავარეპისკოპოზისა ანტიო-ქიისაჲ: „აღმთორძინა ჩუენ რიცხჳ მოციქულთაჲ ახალმან ამან მოციქულმან...“ სიძვ. მუზ. 55, 318-322, 108, 174-183, გელ. 1, 41-48; Migne t. 46, 852-864.

16. შესხმაჲ წმიდისა და დიდებულისა მოწამისა თეოდორესი: „ერნო ქრი-სტესნო და სამწყსონო წმიდანო სამეუფენო და სამღუდელონო...“ სიძვ. მუზ. 55, 322-326, 108, 183-191, გელ. 8, 40-45, Migne t. 46, 736-748, თარგმანი გიორგისი.

17. შესხმაჲ წმიდათა ორმოცთაჲ. თავი ა: „რომელთათჳს იგი მრავალთა ვჰგონებ შეწუხებასა ამათ მიერ მე მხიარულ ვარ გონებითა...“ სიძვ. მუზ. 55, 326-328, 108, 220-225. Migne t. 46, 749-756.

თავი ზ: „გუშინ მოწამენი თავისა მიმართ თვისისა მიუწოდდეს ერსა“... სიძ. მუზ. 55, 328-334, 108, 235-236, Migne t. 46, 757-771.

18. შესხმაჲ წმიდისა მამისა ჩუენისა ეფრემ ასურისაჲ: „აღმძრავს მე წინამდებარისა ამის პირისა მიმართ საიდუმლოჲ იგი ნათლისაჲ...“ სიძ. მუზ. 55, 334-343, 108, 237-250, Migne t. 46, 820-849.

19. თხრობაჲ პოვნისათჳს საღმრთოჲსა ძელისა და კელთუქმნელისა ხატისა კამულინეს რომელი გამოუჩნდა ეამთა დიოკლაციანე მეფისათა ნეტარსა ბასის. ხოლო გამოცხადნა მეფობასა დიდისა მორწმუნისა მეფისა თეოდოსისისა: „უფალი ჩუენი ი'ვ ქრისტე მართალი და მხოლოჲ კეშმარიტი ღმერთი ჩუენი...“ სიძ. მუზ. 272, 79-93, გელ. 8, 75-79.

20. ქალწულობისათჳს და საღმრთოჲსა მოქალაქობისა: „პირი სიტყჳსა ამის ჩუენისაჲ ზ საყუარელო ესე არს ჩათა სურვილი სათნოჲსა ცხორებისაჲ შთაუგდოთ გულსა მკითხველთასა...“ სააზიო მუზ. Georg. 149, სიძ. მუზ. 108, 294-304. თარგმანი ექვთიმესი.

21. სინანულისათჳს: „კაცი თარისეველი ვითარცა აწლა გუესმა ლუკა მახარებელისა მიერ უწოდს უფალს სახიდ თჳსა...“ სიძ. მუზ. 108, 304-316. სააზიო მუზ. Georg. 149, თარგმანი ექვთიმესი.

22. სწავლაჲ ლოცვისაჲ და თარგმანებაჲ «მამაო ჩუენოჲსაჲ», შესდგება ხუთი თავისაგან: „ლოცვისა სწავლასა მოგვთხრობს ჩუენ დაუსაბამოჲ სიტყუა ღმრთისაჲ...“ სააზიო მუზ. Georg. 149. სიძ. მუზ. 108, 316-330, Migne, t. 44, 1119-1194, თარგმანი ექვთიმესი.

23. თქუმული რომელი მიუწერა ძმასა ვისმე რომელსა ეთხოვა მისგან სწავლაჲ სულიერი სისრულისათჳს და მან შემოიღო მოსეს ცხობებაჲ და მოუწერა, „ე'ა სარბიელსა მას შინა ცხენთასა გარემოდგომილნი იგი ერნი თითოეულნი...“ თარგმნილი ექვთიმეს მიერ, სააზიო მუზ. Georg. 149. სიძ. მუზ. 108, 350-412, Migne, t. 44, 297-430.

24. განმარტებაჲ სიტყჳსა მის ვითარმედ ესე არს ძე ჩემი საყუარელი და იკითხეების წინადლით განცხადებისა: „წყალობის მოყუარემან ამან მამამან გარდამატებულებითა თქუენდა მომართისა წყალობისაჲთა...“ სიძ. მუზ. 182, 385-403.

25. შემოსლვისათჳს წმიდათა მარხუათაჲსა: „კაცი ორთაგან არსებათა შეზავებულ არს. ხილულთა ამათ კორცთაგან და უხილაეისა მის და პირმეტყუელისა და უკორცოჲსა სულისაგან...“ სააზიო მუზ. Georg. 149. სიძ. მუზ. 50, 164-191. ექვთიმეს თარგმანი.

26. თუესა მარტსა კე, საკითხავი ხარებისათჳს წმიდისა ღთისმშობელი: „ღღეს ანგელოზთა განწყობილებათა გალობანი ბრწყინვალე იქმნებან...“ ათონ. 80, 1-2.

27. წმიდისა ღთისმშობლისათჳს: „ღღესასწაულთა ყოველთა და გალობათაჲ ჯერ არს ჩუენდა...“ ათონ. 80, 2-3.

შენიშვნა: ის თხზულებანი, რომელნიც მოთავსებულია სიძ. მუზ. 55-ში და რომელთა მთარგმნელი აღნიშნული არაა, უნდა გუთვნოდენ გიორგი მთაწმიდელს.

38. გრიგოლ ღვთისმეტყველი, ნაპიანძელი (+ 389-390)
(Gregorius Nazianzenus)

A. პ რ ო ზ ა¹.

I. ტო-კლარჯეთის უცნობ შთარგმნელთა ნაშრომნი (X-X საუკ.):

1 [1] შობისათვის: „რ“ გამონჩდა ღმერთი კაცთა შს კორციელად შობილი რლი იყო და მარადის არს...“ (სულ 22 სტრიქონია), სიძვ. 19, 53 a-b, 95,60 a-b.

2 [2] ნათლისღებისათვის სიტყუაჲ: შობისათვის რლ ჯერ იყო ჩნდა დღესასწაული აღვასრულეთ ელითა შემკულებითა. ვარსკულავისა თანამორბედ ეიქმენით....“ (14 სტრიქონი) სიძვ. 19, 53b.

3 [3] შობისათვის: „ქე იშვების უგალობდით. ქე ზეცით გარდამოვალს მივეგებოდით ქყანასა ზა ამალღებოდეთ. უგალობდით ოლსა ქყანა...“ სიძვ. 19, 57-61. ათონის 80, გვ. 14-19. შეადარე Gregorii Nazianzeni opera, edit. Jac. Billii et Morelli, t. 1, Coloniae 1590, pag. 613-614.

4 [4] ნათლისღებისათვის ოლისა ჩნისა ივ ქესა: „ძმანო ჩემო საყუარელნო აჰა ედ დღეს საიდუმლოჲ. ედ ივ ჩემი. საიდუმლოჲ არა საცთური არცა უშუერი არცა წარმართთა საცთური და სიძთრეალე რ მე ესრეთ არა ვიცი“... სიძვ. 19, 360-369. Bill. pag. 624-647.

II. გრიგოლ თბილისის მიერ (მე-X საუკ. დასაწყისს) სომხურადან ნათარგმნი:

5 [1] საკითხავი თქუმელი... სამხილებელი არდანოზთა და ენომიანოსთაჲ ბოროტად უწესოებისაჲ რლნი იგი მოსწრაფე იყენეს წვალებისაებრ თვისა ცთომილად ღთისმეტყუელებად და წე ურწმუნოთა საშჯელსა ჰყოფდეს მართლმადიდებელთა თანა და უღირსთა და ჰაბუკთა კაცთა მღდელად და ეპისკოპოსად კელთა დაასხმიდეს და სხუასა მრავალსა უწესოებასა იქმოდეს რლთაცა ამხილა წმან გრიგოლი: „რლნი იგი სიტყუათა საცთურებისათა მჭევრობითა სიტყუათაჲთა სწმანნიან მათდა მიმართ არს სიტყუაჲ ჩემი და რა აწვე წერილთაგან ვიწყო მე ყოფად სიტყვსა მათთანა...“ სიძვ. მუზ. 87, 771-784. Bill. p. 529-536.

6 [2] ქებაჲ და შესხმაჲ ნეტარისა კესარიოს ძმისა თვისისაჲ. რი ესე თქუა ჟამსა მიცვალებისა მისისასა ნუგეშინის საცემელად მშობელთა თვსთა რ ფდ წუხდეს: „ჰგონებთ სამე ჩემთვის საყუარელნო ძმანო და მამანო რ ტკბილ არიან ჩემდა წოდებანი ესე...“ სიძვ. 87, 785-824, წ.-კ. 1696. Bill. pag. 160-176.

¹) პირველი რიცხვი აღნიშნავს გრიგოლ ღვთისმეტყველის ქართულად ნათარგმნ თხზულებათა საერთო სათვალავს, მეორე კი (ფრჩხილებში ჩასმული) — ამათუიმ მთარგმნელის ნაშრომთა სათვალავს.

III. ექვთიმე მთაწმიდლის მიერ პერსიულიდან ნათარგმნი (983-991 წლებში):¹

7 [1] თქმული აღვსებისათვის და დაყოვნებისათვის მისისა პონტოს რმას დღესა მოვიდა მიერ და მიუთხრა ესე ერსა: „აღდგომისა დღე არს და დასაბამი ესე მარჯუენე. განებრწყინდეთ უკუე კრებასა ამას და ურთიერთას“... სიძე. 1, 11-30, 16, 15-16, 92, 61-66 87, 195-197, 178, 30-32. წ. კითხ. 383, სინ. 88, 116-121. სააზიო მუზ. Georg. 149, და 150 b. Bill. p. 673-676.

8 [2] თქმული აღვსებისათვის: „სახუმოლაესა ზა ჩემსა დაედგე. იტყვს საკვრელი ამბაკუმ და მეცა დღეს მისთანა მიცემულსა“... სიძე. 1, 30-75, 16, 16-29, 87, 128-218, 92, 36-110, 178, 32, 518, 138-154. სინ. მთის 88, 22-65. სააზიო მუზ. Georg. 149. Bill. p. 676-697.

9 [3] ახალკვრიაკისათვის და სატფურებისა: „სატფურებისა პატივი ძუელი შჯული არს და კეთილ არს იგი“... სიძე. 1, 75-95, 16, 29-35, 80, 174-183, 92, 111-130, 87, 128-229, 518, 154-161. წ.-კითხ. 383. სააზიო მუზ. Georg. 149. Bill. p. 697-704.

10 [4] დღისა მისთვის მეერგასისა. რლ არს მარტვლიაჲ. ოდეს იგი მოვიდა სული წღაჲ მოწათეთა ზა და მოციქულთა ქესთა: „დღესასწაულისა ამისთვის მცირედ რაჲმე სიბრძნისმეტყუელებდეთ...“ სიძე. 1, 96-124, 16, 35-42, 80, 185-195, 92, 328-361, 518, 161-172, 87, 229-245, წ.-კ. 383. სააზიო მუზ. Georg. 149. Bill. p. 705-717.

11 [5] შესხმაჲ წღათა მაკაბელთაჲ: „რაჲმე ვთქუათ მაკაბელთა თვს მათი არს დღესისა ესე კრებაჲ...“ სიძე. მუზ. 1, 125-149, 16, 43-50, 92, 824-845, 87, 698-715, ბოდლ. წიგნთსაც. ფ. 332-341, წ.-კ. 383. Bill. p. 398-408.

12 [6] თქმული ერისა მიმართ ნანძიანქორელისა რნი აიძულებდეს მოძღურებად და იოვანეს მიმართ მეხარკისა რლი იგი მოყუას მისა ყოფილიყო სასწავლოსა. იკითხვების ესე საკითხავი წინადღესა ქეს შობისასა; „რაჲ არს მძლავრობაჲ ესე რლ სიყუარულისაგან მარადის ვიმძლავრებით“... სიძე. 1, 150-175, სინ. მთ. 88, 1-22, 16, 50-55, 80, 18-40, 92, 362-388, 518, 16-24, 87, 24-35. სააზიო მუზ. Georg. 149, Bill. p. 149-159.

13 [7] ცხორებაჲ და შესხმაჲ წღისა და ღმერთშემოსილისა მამისა ჩნისა დიდისა ბასილი კესარია კაბადუკიელ მთავარეპისკოპოზისაჲ: „ჲდ მაიძულებდა მე დიდი და ღმერთშემოსილი ბასილი აღწერად სიტყუათა სწავლისა“.

¹) ექვთიმეს დრომდინაც რომ უთარგმნიათ გრიგოლი ღვთისმეტყველი, ეს, ზემოთხსენილ ტექსტთა გარდა, ჩანს იქიდანაც, რომ „ახალკვრიაკისა და სატფურების“ სიტყვას (№ 10) თითქმის ყველა ხელნაწერში შემდეგი მინაწერი აქვს: „ესე საკითხავი მრუდდელ ვისმე ეთარგმნა პირველ და ღმერთშემოსილმან მამამან ჩუენმან ეფთვმე ახლად თარგმნა“; ხოლო „სულისა წმიდისათვის სიტყვსგებას“ (23) დართული აქვს შენიშვნა: „ახლად თარგმნა“ ექვთიმემო (91 სიძეულ. მუზ. გვ. 555). აგრეთვე გრიგოლ ხანძთელს მაკარისთან საუბარში მთელი ციტატა მოჰყავს „სამებისა სამგუამოვნებისათვის“ გრიგოლ ღვთისმეტყველიდან (იხ. H. M a p p, ზღუთიე Γρηγορίου Χανδατ. გვ. 8 გ).

თა... სიძე. 1, 258-373, 16, 79-194, 80, 66-114, 92, 556-678, 87, 79-140, 518, 55-96, სააზიო მუზ. Georg. 149, ათონ. 73, 20-85, წ.-კ. 387. Bill. p. 366-373.

[8(=3)] შობისათვის ოლისა ჩნისა ივ ქესა წდისაგან ქალწულისა: „ქრისტე იშვების აღიღებდით ქე ზეცით მოვალს მიეგებოდეთ“... სიძე. 1, 176-206, 16, 55-62, 92, 38-60, 178, 25-33, 87, 35-48. სააზიო მუზ. Georg. 149. სინ. მთ. 88, 66-89. Bill. 613-629.

— [9(=4)] ნათლისღებისათვის ოლისა ჩნისა ივ ქესა დღესა განცხადებასა: „ქდ ივ მაცხოვარი ჩემი და ქდ საიდუმლოა. საიდუმლოა არა საცლოურენი“... სიძე. 1, 374-405, 16, 129-137, 80, 114-127, 92, 678-606, 87, 140-155, 518, 97-107. სინ. მთ. 88, 89-115. სააზიო მუზ. Georg. 149. Bill. p. 624-637.

14 [10] ნათლისღებისათვის რლი იკითხვის დღესა მეორესა: „გუშინ პრწყინვალესა მას ნათლისღებისა დღესა აღვასრულეთ კრება“... სიძე. 1, 406-483, 16, 177-156, 80, 127-174, 92, 131, 518, 108-115, 87, 155-195. წერ. კით. 383, 1696. სააზიო მუზ. Georg. 149. Bill. p. 637-673.

15 [11] თქმული გრიგოლის მიმართ ეპისკოპოსისა ნოსელისა ძმისა წდისა ბასილისა. რლი იგი მაშინ როსრულ იყო სტუმრად ნეტარისა გრიგოლის ღთისმეტყუელისა. ოდეს იგი ღმერთშემოსილმან ბასილიმ დაადგინა ეპისკოპოზად საყდარსა მას სასიმისასა და შდ კურთხევისა მისისა ესტუმრა მას გრიგოლი ნოსელი და მისსა მას მუნ ყოფასა აღმოთქუა ესე საკითხავი: „მეგობრისა სარწმუნოა არარაა არს ნაცვალა არსთაგან ამის სოფლისათა“... სააზიო მუზ. Georg. 149, სიძე. 1, 484-496, 16, 157-160, 80, 198-201, 92, 388-402, 518, 171-195, 87, 463-470; წ.-კით. 383, 1696. Bill. p. 136-141.

16 [12] შესხმა და კება წდისა ათანასი ალექსანდრიელ მთავარეპისკოპოსისა: „ათანასეს რაა ვაქებდეს სათნოებასა ვაქებ რ ერთი არს მისი სახელისდება“... სიძე. 1, 497-552, 16, 160-175; 80, 201-226, 92, 708-776, 518, 176-195, 87, 640-673, წ.-კით. 383. სააზიო მუზ. Georg. 149. Bill. p. 373-397.

17 [13] თქმული რნ ეპისკოპოსთა მიმართ რნი შეკრებს კოსტანტინეპოლეს რეს იჯმნიდა იგი პატრიარქობისაგან: „ვრ არიან წე თქნსა საქმენი ჩემნი ზ საყუარელნო მწყემსნო და ჩუენთანავე მოყუასნო...“ სიძე. მ. 1, 553-596, 16, 176-187, 92, 777-823, 87, 742-770, წ.-კ. 1696. სააზიო მუზ. Georg. 149. Bill. p. 510-528.

18 [14] თქმული წყლულებისა მისთვის სეტყვსაგან მოწვევულისა ქუეყანასა ზედა: „რად დაქსნით წესსა საქებელსა. რად აიძულებთ ენასა მსახურსა ზგულისასა“... სიძე. 1, 597-652, 16, 187-196, 80, 226-242, 92, 287-327, 518, 196 232. 87, 486 491; წ.-კ. 383, 1696 სააზიო მუზ. Georg. 149. Bill. pag. 234-239.

19 [15] გლაზაკთმოწყალებისათვის: „კაცნო ძმანო და თანადაერდომილნო რ გლაზაკნი ვართ ყოველნი და საღთოა მადლისა მოქენენი“... სააზიო მუზ. Georg 149, სიძე. 1, 632-698, 16, 197-215 80, 242-271, 92, 211-286, 87, 491-530 წ.-კ. 1696, 383, Bill. p. 239-265.

— [16(=5)] თქმული სარწმუნოებისათვის და წესიერებისათვის ეპისკოპოზთაგან არიანოზთა და ევნომიანოსთა მიმართ მწვალებელთა: „ოდეს ვიხილო აწინდელი ესე ენოვნება და სიტყუამკვერობა დალითილენი ესე ფილაფონი“... სიძვ. 1, 699-720, 16, 215-222, 92, 406-426, 87, 266-278, წ.-კ. 383, 1696, სააზიო მუზ. Georg. 149. Bill. p. 486-494

20 [17] თქმული ძისათვის პირველსაჟენეთა მამისაგან შობილისა. თავი ა [ხოლო საკითხავი ესე სიტყვსგება არს მწვალებელთა მიმართ არიოზ და ევნომიოს და მსგავსთა მათთა]: „რამ იგი ჯერ იყო თქმად დასაყენებელად მრავალმეტყუელებისა მის ამაოდმეტყუელთაგან“... სააზიო მუზ. Georg. 149, სიძვ. 1, 721-754, 16, 222-232, 92, 426-455, 87, 307-325 Bill. p. 561-677.

21 [18] ძისათვისვე თავი ბ: „რ გულის ზრახვათა მათ ბოროტთა გულარძნილობანი“... სააზიო მუზ. Georg. 149. სიძვ. 1, 755-791, 16, 232-242, 29, 455-496, 87, 325-344, წ.-კ. 1696 Bill. p. 577-593.

22 [19] თქმული სულისა წდისათვის სიტყვსგება ბოროტთა მათ მწვალებელთა მიმართ: „აწ უკუე ძისათვის თქმული სიტყუა ესევეთარი არს“... სიძვ. 1, 734-844, 16, 242-266, 92, 496-555, 87, 344-374, წ.-კ. 1696. Bill. p. 593-613.

23 [20] სწავლანი სულიერნი [ასი თავია]: „დასაბამად და აღსასრულად ულთა საკმეთა შენთა ღთი გაქუნდინ“... სიძვ. 1, 877-908, 16, 267-279, 80, 271-290, 518, 232-246, 87, 530-556, 224, 1-30, წერ. კითხ. მუზ. 383, 1696.

24 [21] თქმული მამისა მიმართ თვისისა და ერისა რლნი აიძულებდეს მას და არა ენება და წარვიდა პონტოჲ კერძო; „ვიძლიე მე და ძლეულებასა მას ჩემსა აღვიარებ. დაემდაბლდი და ეზუაობ. აღვილე თავი ჩემი“... წერ.-კითხ. 1696. Bill. pag. 1-45.

25 [22] თქმული შდ ხუცად კურთხევისა მისისა ევლა იყო სახითა მონაზონებისაგან რ მამა მისი ეპისკოპოზი იყო ანძიანძორს ქალაქსა ვრ კელნი დაასხნა მას ხუცად მიჰხადეს მოქალაქეთა დღესასწაულსა აღვსებისასა რა მათ თანა აღასრულოს და ვრ მივიდა არა პოვნა იგინი კრებულად: „რამესათვის ძმანო ჩემნო საყუარელნო უდებ იქმნენით სიტყუათა მომართ ჩემთა ვინაგან იგი მაიძულეთ დატეეება გოდლისა ჩემისაგან...“ სააზიო მუზ. Georg. 149. სიძვ. მუზ. 87, 425-455, წ.-კ. 383, 1696. Bill. pag. 46-49.

26 [23] სიტყუათა მათთვის წდისა სახარებისათა: „რნ მეთევზურნი წინაგსწარე იჩინნა ივ ქადაგად სიმართლისა და კეშმარიტებისად...“ სააზიო მუზ. Georg. 149. სიძვ. 87, 245-261, წ.-კ. 383. pag. 496-509.

IV. დავით ტბელის ნათარგმნი. (მე X ს. გასულს და მე-XI ს. დასაწყისს):

27 [1] შესხმა და ქება წდისა მღვდელმთავრისა კპრიანესი [შდ დღესასწაულისა დღითა ერთითა აგარაკით მოიქცა რამ ერისა მიმართ საყდრად თვსა ესე საკითხავი აღმოთქუა]: „კნინლა კპრიანესთვს ღუმნა ენაჲ ჩნი. ზღვევაჲ ესე დიდი“... სიძვ. მუზ. 1, 845-873, 87, 688-698, წ.-კ. 383, სააზიო მუზ. Georg. 149. Bill. pag. 274-286.

28 [2] შესხმა დიდებულისა მოწამისა დიმიტრისა [რ'ი თქუა შ'დ დღე-სასწაულისა მისისა დღითა ერთითა გარედშესრულმან კოსტანტინეპოლედ]: „კინლა [და] დიმიტრის დღესასწაული დაგვშთა. ზ დაჭირებამა ესე [და] თქუენ თავს იღვეით“... სიძვ. 87, 715-796, 16, 115-199, წ.-კ. 1696, საის.-საეთნოგრ. 341.

29 [3] შესხმამა და ქებამა თავისა დისა ლორლონიამსი: „დასა რამა ვა-ქებდე თვსობამა დამიკვრდების გარნა არა ესრეთ“... სააზიო მუზ. Georg. 149. სიძვ. 16, 119-126, 87, 726-742, წ.-კ. 383 Bill. p. 176-190.

30 [4] განდგომილისა იელიანესთვს ძეგლის აღწერამა და განქიქებამა უშჯულოებათა მისთამ: „ისმინეთ ყ'ლმან თესლებმან და მერჩდით მე ყ'ლნი რ'ნი დამკვდრებულ ხართ სოფლებსა“... სიძვ. 87, 557-625, 16, 343-364, 292, 170-201, წ.-კ. 383, 49-109.

— [5(=24)] მიზეზი პონტოდ სიელტოლისა მისისამა და მოქცევისათვს მიერ კ'ლდ სიტყვსგებამა ხუცად კურთხევისა მისთვს მისისა რ'ლსა შინა მოაკსე-ნებს თუ რამა არს პატივი იგი მღდელობისამა და თუ ე'რი ჯერ არნ ყოფად ეპისკოპოსი. სწავლამა და მოძღურობამა: „ვიძლიე მე და ძლეულებასა მას ჩემსა აღვიარებ. დავემორჩილე მე რ'ლსა და დავემონე მას. რ' ნეტარი დავით მე-ტყვს“... სიძვ. მუზ. 87, 374-425, წ. კ. 393, 1696. Bill. pag. 1-45

31 [6] სწავლამა: „მოვედიო ძმანო ჩემნო საყუარელნო და ვისწრაფოთ სათნოყოფად ღ'თისა და ვიხილნეთ ქველისმოქმედებანი მისნი“... წ.-კ. 1696.

32 [7]¹⁾ ეპისტოლე [პირველი] კლიდონიოს ხუცისა მიმართ: „პატიო-სანსა და ღ'თისმოყუარესა ძმასა და თანახუცესსა კლიდონიოსს გრიგოლი რ'ლი-სა მიერ გახარებ. განკვრებულ ვარ მე თუ რამა არს ახლის მეტყუელებამა ესე ეკლესიასა ზედა“... წ.-კ. 383, 1699, Bill. pag. 737-745.

33 [8] თქუმული თავისა მამისა გრიგოლის და დიდისა ბასილის მი-მართ ოდეს ეპისკოპოსად აკურთხეს იგი სასიმისა საყდარსა: „კ'დცა ჩემზედა საცხებელი და სული და კ'დ მე მწუხარებითვე ვალ. საკვრეელ უკუე იქმნების ესამაცა და პირველ ბილვადმდე მისა დიდებამა რ'ლისამა“... სააზიო მუზ. Georg. 149. სიძვ. 87, 455-463, წ. კ. 383, 1696² Bill. pag. 142-145.

34 [9] თქუმული მათდა მიმართვე მასვე ეამსა: „არარამა არს უძლიერეს სიბერისა და არარამა არს უტკბეს სიყუარულისა“. სააზიო მუზ. Georg. 149. წ.-კ. 383, 1696.³ Bill. p. 129-136.

35 [10] თავისა თვისა მიმართ და მათა მიმართ რომელნი იგი იტყოდეს: ჰნებავს და ჰსურის მას კოსტანტინოპოლისა საყდარიო, ითქუა მიერ კოსტან-ტინოპოლისს: „მე განკვრებულ ვარ თუ რამა არს ეგე რომელ შეგემთხვა თქუ-ენ და თუ ვითარ იძლიენით ჩუენისა ამისა კმისაგან მაშორებელისა და ნუ უკუე

¹⁾ ამ ეპისტოლეს 1696-ში მისდევს ტრაქტატი „ეპისტოლე პირველი კლიდონიოს ხუცისა მიმართ“-ის სათაურით, რომელიც იწყება ასე: „საკვრეელ არს ღ'თი წ'თა შორის მისთა და საკვრეელ არიან საქმენი მისნი...“: სულ სამ სვეტს შეიცავს.

²⁾ ამასაც თან ახლავს № 1696 „თარგმანება ძნად გულისხმის საყოფელთა სიტყუათა“.

³⁾ ამასაც თან ახლავს № 383-ში მოკლე, მ სტრიქონიანი, განმარტება: ეს განმარტება ეკუთვნის ან ნონს (V ს.), ან მაქსიმე აღმსარებელს (VII ს.), ან ილია კრიტელს (VIII ს.), ან გრი-გოლ ხელესს, ან ვასილ კესარიელ მთავარეპისკოპოსს (X ს.) და სხ.

კნინსაგანცა და რომელსა იგი არაარაჲ აქუს საწადელ... სააზიო მუზ. Georg. 149. წერა-კითხ. 383 (7 ფურცელი). Bill. p. 464-472.

36 [11] თქმული თავი ბ: ჯერ არს უწყებაჲ რ იყვნეს ეამთა მათ ბოროგნეულნი იგი მწვალებელნი ევნომიოს და ნავატ ფილოსოფოსნი გარეგანთა სწავლათა ზა ესე იგი არს ენათასა და იტყოდეს უკეთურნი იგი ვაჲ ჩნ მეცნიერებასა ღთისასა მიწთომით მიწეწულ ვართ და გუამად იტყოდეს ღთეებასა ყოფად: „რ სიტყვთა მით პირველთქმულითა განეწმიდეთ ჩუენ ღთისმეტყუელი და თუ ვითარი ჯერ არნ იგი ყოფად“... სიძვ. მუზ. 87, 278-307, წ. კ. 383. Bill. p. 536-561.

37 [12] თქმული თავისა მამისა გრიგოლისა და ერისა მის ანძიანძორისა მიმართ ეამსა მას ოდეს იგი ევედრა მამაჲ მისი თანადგომითა და წუეეითა დიდისა ბასილისითა რა თავსიდვას წინამძღურობაჲ და ლუწაჲ ანძიანძორისაჲცა საყდრისაჲ რ ებისკოპოზი იყო მას ეამსა ღთისმეტყუელი სასიმისაჲ და ამისცა ეკლესიისაჲ მიიღო ზრუნვაჲ და აღმოთქუა მაშინ ესე საკითხაჲ: „პირი ჩემი აღვალე და მივიღე სული და მივეც ყოველივე რაჲცა არს ჩემი და თვთ თავიცა თვისი სულისა წადისა“... სიძვ. მუზ. 87, 470-476, წ. კ. 383. სააზიო მუზ. Georg. 149. Bill. p. 145-149.

38 [13] თქმული ებისკოპოსთა მათ მიმართ ეგვპტით მომავალთა და ერისა რნი ეამსა მას მოსრულ იყვნეს ნაეებითა ფაჲ მრავლებითა თევდოსი მეფისსა დიდისა და მოეღო მათ იფქლიცა ფაჲ განსაგებებელად და ხარკიცა იგი სამეუფოჲ და მორაჲვიდეს იგინი მეცხეულად ხოლო აღვიდეს მსოფლიოჲსა მის დიდისა მოძღუროსა წე და მან აღმოსთქუა ესე საკითხაჲ მათდა მიმართ: „მეგვპტელთა ამათ მიმართ ვმეტყუელებდეთ ჩნ რნი ესე აწ მოვიდეს რ ჯერვე ესრეთ არს ვინაჲთგან უკუე მოსწრაფედ შემომიკრბეს ჩნ და შურითა შურსა მძლე ექმნეს“... სიძვ. მ. 87, 626-640, წ. კ. 383. სააზიო მუზ. Georg. 149. Bill. p. 424-431.

V. ეფრემ მცირის ნათარგმნი (მე-XI საუკ. უკანასკნელ მეოთხედში):

39 [1] მუკლები იამბიკოჲ სასწავლოჲსა წილ წარმართთაჲსა რლისაგან განაყენნა ქეანენი იელიანე განდგომილმან. ზედაწარწერილი თვთ მისი: გრიგოლის ვარ მე ტკივილთნამუშაკევი ოთხმუკლედისა პინდურისა დამცველ ვარ. მისაცემელად ცნობათა სულიერთა. და სიბრძნისა მის ეჲ ქეშმარიტისა მოსაცხენებელ ღირსებით მოსწავლეთა: „დასაბამისა კეთილისა უკეთეს იქმნების კეთილყოფაჲ აღსასრულისა“... სიძვ. მუზ. 85, 109, 527-534, გელ. 22, 217-224, წ. კ. 348. 3731.

40 [2] სიტყუა იელიანეს განსაქიქებელი მეოვე: „ესრეთ უკუე პირველ ლუაწლი ჩემთა სიტყუათა აღესრულა“... სიძვ. 292, 202-218. Bill. p. 109-134.

41 [3] სიტყუა ირონის მიმართ ფილოსოფოსისა ექსორიობით აღმოსრულისა: „ფილოსოფოსსა ვაქებდე დაღაცათუ უძღური კორციითა აჲ მეცა ფილოსოფოსივე“. სიძვ. 292, 264-39. Bill. p. 409-413.

42 [4] კეთილწესიერებისათჳს მეტყუელებათასა: „ვინაჲთგან უკუე გულს-მოდგინედ შემოვპკერბით“ .. სიძვ. 292, 230-243. Bill. p. 442-463.

43 [5] შეერთებისათვის მონაზონთასა დასამშვდებელი პირველი: „განკსნის ენასა ჩემსა გულსმოდგინებაჲ...“ სიძე. 292, 243-252, Bill. p. 190-205.

44 [6] დასამშვიდებელი მეორე ერთობისათვის რ'ლი ვყავთ შ'დ განწვალე-ბისა ჩ'ნ მართლმადიდებელთა: „მკურვალე არს შური. შშვდ სული და კაცმო-ყუარე სიყუარული“... სიძე. 292, 252-258 Bill. p. 205-213.

45 [7] დასამშვდებელი მესამე შშვდობისყოფისათვის და უშფოთველობისა: „შშვდობა საყუარელი ტკბილ სახელითაცა და საქმითა რ'ლ აწ მივეც ერსა“... სიძე. 292, 258-267, Bill. p. 213-224.

46 [8] მოქალაქეთათვის შეშინებულთა და მთავრისათვის განრისხებულისა: „მუცელი ჩემი მელმის და საგრძნობელნი გულისა ჩემისანი შეიძრვიან“... სიძე. 292, 267-271. Bill. p. 265-274.

46 [9] თქუმული ეამსა მას ოდეს იგი კუალად მოიქცა აგარაკით საყდრად კონსტანტინუპოლისა შ'დ შფოთთა მათ რ'ლნი აღიძრნეს განუუანებისა მისი-სათვის და კელთდასხმისათვის მაქსიმესისა რ'ლი აღმოთქუა თავისა თვისისათვის ერისა მიმართ მუნ შეკრებულისა: „მსუროდა თქუენთვის და სასურველიცა ვიყავ თქუენ მიერ ზ შვილნო“... სიძე. 292, 271-280. Bill. p. 472-486.

48 [10] სიტყუა არიანოსთა მიმართ და თავისა მიმართ თვისისა: „სადა არიან რ'ლნი სიკაბუცისა ჩ'ნდა მაყუედრებელ არიან და თვთ სიმდიდრესა ზე-და განლაღებულ არიან“... სიძე. 292, 305-311. Bill. p. 431-449.

49 [11] სწავლა ქალწულისა მიმართ: „ქალწულო, სძალო ქრისტესო. აღი-დე სიძე შენი“... სიძე. 292, 314-305.

50 [12] კლიდონის მიმართ ხუცისა ეპისტოლე მეორე: „ეინაჲთგან მრავალნი მოვლენან პატიოსნებისა შენისა მიმართ“... სიძე. 292, 315-317. Bill. p. 745-749.

51 [13] ეპისტოლე ნეკტარიოსის მიმართ კონსტანტინუპოლელ მთავარ-ეპისკოპოსისა: „ვჰგონებ ე'დ ყ'ითურთ დაუტევებიეს აწინდელი ესე ცხორებაჲ ყ'დმძღესა მას ღ'თისა მოწყალეებასა“... სიძე. 292, 318-319. Bill. p. 721-723.

52 [14] კელთდასხმისათვის დოროელთასა ომილია გარდაეცა ევლოლიოსს ეპისკოპოსსა: „მიითვალეთ სიტყუაჲ ჩ'ნი მამანო“... სიძე. 292, 319-320. Bill. p. 494-496.

53 [15] ევაგრეს მიმართ მონაზონისა ღ'თეებისათვის: „ფ'დ მიკვრს და ყ'დ განკვრებულ ვარ სიფრთხილისა შენისათვის“... სიძე. 292, 320-322. Bill. p. 717-721.

54 [16] მეტაფრასი ეზეკიელისა: „ვჰგონებთ უკუე კაცისასა ნაცუალყოფად სიტყუერებისა ლომსა სახედ გულისწყრომისა“... სიძე. 292, 322. Bill. p. 723-724.

55 [17] ეპისტოლენი ურთიერთასნი ვასილის მიერ დიდისა და გრიგორი ღ'თისმეტყუელისა: აქ არის 10 ეპისტოლე ვასილის მიმართ და 28 სხვადასხვა პირთადმი, 292, 332-346. Bill. p. 767-915.

56 [18] ეპიტაფია მამისა თვისისა გრიგორი ანძიანძორეველ ეპისკოპოსისა რ'ლი აღმოსთქუა საფლავსა ზ'ა მისსა მუნ ყოფასა დიდისა ვასილისსა: „კაცო ღირსო და სარწმუნოო მონაო“... სიძე. 292, 367-387. Bill. p. 286-316.

57. [19] ეპიტაფიად ბასილისა სტიხოსნი იროიკონი. პარაფრასნი ნიკიტა ფილოსოფოსისაჲნი: „ეჰა კრისტეს მოყუარეო და მსახურო და მონაო მისო ერთგულო ვასილი“... სიძვ. 292, 54-56, 109, 139-142, 16, 309-311, იერუს. 8, 84-87 და 15, (სადაც ის შეცთომით გიორგი მთაწმიდელს მიეწერება), გელათ. 9, 88-90¹⁾, Bill. p. 749-766.

— [20(=13)] სიტყუაჲ ეპიტაფიად დიდისა ბასილისათჳს: „გველებოდა სადმე მარადის მრავალმიზეზთა სიტყუათასა წინადამდებელსა დიდსა ბასილის რა იპატივებოდაცა ჩემთა სიტყუათა მიერ“... სიძვ. მუზ. 16, 280-309, 109, 29-137, 292, 16-54, იერუს. 8, 12-84, ეს არის მეტაფრასტული რედაქცია ექვთიმეს მიერ თარგმნილ ბასილის „ცხოვრებისა“, Bill. p. 366-373.

— [21(=3)] სიტყუაჲ შობისათჳს მაცხოვრისა: „ქე იშვების აღიდებლით. ქე ზეცით. მიეგებვოდეთ“... სიძვ. 109, 1-14, 292, 1-8, გელათ. 5, 425-432, 9, 11-29. იერუს. 8, 11-12. Bill. p. 16-29.

— [22(=19)] სიტყუათა მიმართ და ივლიანესგან განმასწორებელისა თა. ნამოსწავლე მისა ყოფილისა წინაღულსა ქე ს შობისასა აღწერისათჳს: „რაჲ არს მძლავრებაჲ. რაჲთა სიყუარულისაგან მარადის ვიმძლავრებით“... სიძვ. 109, 1-14, 292, 10-15, გელ. 5, 419-425, 9, 1-11, იერუს. 4, 1-10. Bill. p. 149-159

— [23(=4)] სიტყუა ნათელთათჳს: „ქდ იჲ ჩემი და ქდ საიდუმლოჲ არა საცთურიანი არცა უმკობელი“... სიძვ. 109, 145-166, 292, 57-64, იერუს. 8, 87-100 გელ. 9, 91-104. Bill. p. 624-637.

— [24(=14)] ნათლისღების მიმართ მაწვეველობითი: „გუშინ ბრწყინვალე ნათელთა დღე ვიდღესასწაულეთ“... სიძვ. 109, 169-225, 292, 64-82, იერუს. 8, 100-133, გელ. 9, 104-142 Bill. p. 637-673.

— [25(=7)] პასხასათჳს: „აღდგომისა დღე და დასაბამი მარჯვე და განვ-ბრწყინდეთ კრებასა და ურთიერთას შევიტკობთ“... სიძვ. 109, 373-375, 292, 282-283, გელ. 9, 234-237. Bill. p. 673-676.

— [26(=8)] პასექისათჳს სიტყუა მეორე: „საკუმილაესა ზა ჩემსა დაესდგე იტყვს საკვრველი ამბაკუმი“... სიძვ. 109, 377-404, 292, 83-93, გელ. 8, 220-310, 9, 237-257 Bill. p. 676-697.

— [27(=9)] ახალკვრიაკისათჳს და არისა და ენკენიისათჳს: „ენკენიისა პატივი ძულ რჯულ და კეთილობის მქონებელ“... სიძვ. 109, 407-417, 292, 93-97, გელ. 8, 311-317, 9, 257-462 Bill. p. 697-704.

— [28(=10)] მეერგასისათჳს და სულისა წდისათჳს: „დღესასწაულისათჳს მცირედ ფილოსოფოსობდეთ რა სულიერად ვიდღესასწაულობდეთ“... სიძვ. 109, 419-435, 292, 97-104, იერუს. 18, 64-73, გელ. 8, 385-395, 9, 262-274. Bill. p. 705-717.

— [29(=15)] გრიგორის მიმართ ნოსელისა. ძმისა დიდისა ვასილისა. შდ კელთდასბმისა მოსრულისა, მოწამეთათჳს: „მეგობრისა სარწმუნოასა არა არს ნაცელის საცვალელები არსთაგანი არცა ერთი“... სიძვ. 109, 229-237, 292, 104-106, იერუს. 8, 133-138, გელ. 9, 142-147. Bill. p. 136-141.

¹⁾ ეს ნიკიტა არის ნიკიტა-დავით პაფლაღონელი (IX ს.)

— [30(=18)] სიტყუა დიდისა ათანასისთჳს: „ათანასის მაქებელმან სათნოება ვაჟო რ იგივე არს მისთჳს თქუმაჲ და სათნოებისა ქებაჲ“... სიძე. 109, 239-275, 292, 106-119, იერუს. 8, 138-159, გელ. 9, 147-171. Bill. p. 373-397.

— [31(=17)] ასერგასისტა მიმართ ეპისკოპოსთა სიტყუა ჯმნისაჲ: „ვითარ თქუენ და ჩუენ ჳ საყუარელნო მწყემსნო და თანამწყემსნო“... სიძე. 16, 311-320, 109, 279-305, 292, 119-129, იერუს. 8, 159-177, გელ. 9, 171-190. Bill. p. 510-528.

— [32(=19)] გლაბაკთმოყუარებისათჳს: „კაცხო ძმანო და თანადავრდომილნო რ გლაბაკ ყოველნი“... სიძე. 109, 307-347, 292, 129-146, იერუს. 8, 177-192, გელ. 9, 190-221, Bill. p. 239-265.

— [33(=18)] სიტყუა წყლულებისათჳს სეტყჳსა მიერისა: „რად დაჰქსნით წესსა საქებელსა. რად აიძულებთ ენასა სჯულის მმონებელსა“... სიძე. 109, 349-371, 292, 146-155. გელ. 9, 221-234. გელ. 8, 949-955. Bill. p. 224-239.

— [34(=11)] სიტყუა მაკაბელთათჳს: „რაჲმე მაკაბელნი ძმად აწინდელი კრებაჲ არამრავალთაგან საპატიოთა“... სიძე. 109, 437-449, 16, 326-331, 292, 155, 161, გელ. 9, 274-284. Bill. p. 397-408.

— [35(=27)] სიტყუა კვპრიანესთჳს მლუდელმოწამისა: „კნინლა კვპრიანე განმეღია ჩნ ჳ დაქირვებისა და თქნ თავს იღევით“... სიძე. 109, 451-466, 292, 162-169, გელ. 9, 284-297, Bill. p. 274-286.

— [36(=25)] მათდა მიმართ რლთა დასაბამსავე შდ ხუცობისა მოუწოდეს მას აღესებისათჳს და არა წინადადებხვნეს მას. „ვითარ მყუარობთ ჩნთა სიტყუათა მიმართ“... სიძე. 292, 281-292, Bill. p. 46-49.

— [37(=24)] სიტყუა პასუხისგებითი პონტოდ მიმართ ლტოლვისათჳს და ედ უემოქცევისათჳს მიერ ხუცად კელთდასხმისა ძლით რლსა შინა [იტყჳს] თუ რაჲ არს აღთქუმაჲ მლუდელობისაჲ და ვრი ჯერ არს ყოფად ეპისკოპოზი: „ვიძლიე მე და მძლეულებასა აღვიარებ. დავემორჩილე ოლსა და დავემონე ნას.“... სიძე. 292, 283-305. Bill. p. 1-45.

— [38(=5)] ევნომიანოსთა მიმართ და ლთისმეტყუელებისათჳს წინაგანბჳობა: „სიტყუამჳვერთა მიმართ არს სიტყუაჲ და რა წერილისაგან ვიწყო აჰა მე შენ ზა მაგინებელისა“... სიძე. 292, 311-314. Bill. p. 529-536.

— [39(=6)] ეპიტაფია ძმისა თჳსისა კესარიოსისათჳს: „მგონებთ სადმე ნუ უკუე და მე ჳ მეგობარნო და ძმანო და მამანო ტკბილნო საქმით და სახელით“... სიძე. 292, 359-367. Bill. p. 160-176 b.

В. პოეზია.

ლექსები გრიგოლისა, იამბიკოდ თქმულნი და ნათარგმნი:

1. „გრიგორის შრომა ვარ ოთხმუკლს დამკველი სიბრძნის საკსოვნად სწავლათა რიცხუთა“, რომელსაც დართული აქვს თარგმანება „ნიკიტა პაფლაღონელისა“, ანუ, უფრო სწორად, სე. რონელისა (Krumbacher, S. 137, 211). წერ.-კითხ. 379, გვ. 103-119, 215. ეს არის მეორე რედაქცია იმისა, რაც ზემოთ აღნიშნულია № 39-ით

2. ესენი ითქუნეს მაშინ, რაჟამს უკუანაჲსკნელთა იფშვნედა: გვ. 121.
„ანგელოზთ მთაწო უწდომოს მომგრგუალებასა
სამმნათ ღთაების ერთელვისა გარმდგომნო
გრიგორ შეიტკბეთ უღირსი გარნა მლუდელი“...
3. ფილოსოფოსთათჳს: „თქუნა ვინმე ესე ოქროსა მოყუარებან“... 121 123.
4. ბოროტისა მიმართ: „მოხუდ ბოროტო არამედ დაეყენე
კუამლად გიბილე და ვიგრძენ ცეცხლისა“... 123-125.
5. თავისა მიმართ თვისისა და მოშურნეთაცა: „აქუს რამე ღიაღთა ჩუენდა
აწ განცხრომასა. იამბიკოთათ სხუა საზომი იშუების“... 125-126.
თავთწარმვლელმან სცნა ესე განცხადებით“...
6. ლოცვა ცისკრისა: „ლოცვათა მიგცემ ღმერთსა ჩემსა მარჯუეთა“... 126 127.
7. საზღვარნი ზრქელკერძობითნი იამბიკონი:
ღმერთი არს არსება პირველი კეთილი 129-139 სიძვ. მუზ.
სოფელი. შეკრვა ხილულთა გონიერთა“... 711, 87 b-89
8. სწავლანი: „მაგინებელ არს სიმადრე გ რჩეულნო
ხოლო მე მნებაეს შენდა ქონება საქმედ“... 139-144. სიძვ. მ. 711, 896-90.
9. მრავლისმეტყუელებისათჳს და ღუმილისა: „ღუმილის მეყუარი მიეახლების
ღმერთსა“... 147.
10. ტყუვილისათჳს: „არ უწყის ჩხვლმან ტყუვილი არცა სულმან“... 147.
11. ყოვლად განთქუმულისათჳს დედოფლისა ბოროტის მუცლისა: „ნაყროვნე-
ბა არს ნოვაგობათ შემოქმედ“... 147-148.
12. უხრწნელისათჳს გახრწნადთა შორის შრომათგან და ოფლთა სიწმიდი-
სათჳს და მრავალცნობისა: „ეიეთმე ჰნებაეს ბუნებით საჭურისთა“... 148-150.
13. ცუდ დიდებისათჳს: „ნუ შეიწყნარებ მომგონებელს შენსა მას“... 150-151.
14. ვნებათწარმწყმედელისა მაღლისა მდაბალ მზრახველობისათჳს უხილავითა
გრძნობითა: „ღელე არს სული დამდაბლებული შორის
შრომა მთათა და სათნოებისათა“... 152.
15. განსჯისათჳს გულის სიტყუათა და ვნებათა და სათნოებათათჳს: „ზესთა-
ხიერი მეფე და უფალი“... 153.
16. ქუეყანისზედაჲსათჳს წმიდისა ღმრთისა მსგავსისა უვნებელობისათჳს და
სისრულისა და აღდგომისათჳს სულისა პირველ ზოგადის აღდგომისა:
„არ შემტკიცების დიადიმა სამეფოჲ“... 154.
17. თქუმული იამბიკოდ რიცხუსა ზედა ბერძნულისა ანბანისა აღფაჳიტაჲსა:
„საწყის ყოველთა დასასრულ ღმერთი იყავ
წარგებად მარად საწყითოს სარგებელსა“... 187
18. ლოცვა: „უწყობ შენსა უწყობ ჩემსა ქრისტე“... 188.
19. მუკლადი აღრიცხვა წმიდათა წიგნთა ძველისა ვიდრემე სჯულისათა რიც-
ხვთ 22, ხოლო ახლისა მაღლისათა 27, ჯუშეულად ყოველთა 49 (ან სიძვ.
მუზ. 342 „განუხომელთაგან სიტყუაჲ“):
„რათა უცხოთა არ მიგიპარონ წიგნთა
რიცხუსა გაუწყებ ჩუენთასა მეგობარნო 188-189.

20. ზესთაწმენობისათვის: „უკუეთუ სხვა ვნებისა რას თვნიერ“... 215-16.
21. სიმშვიდისათვის და სიმარტივისა და უმანკოებისა და სიბოროტისა:
„ისწავეთ ჰემგან, იტყვს, მშვიდ ვარ მე“ 216-217.
22. თანშემკურელებისათვის სათნოებრიანისა სამობისა სათნოებათა შინა:
„მნებებელმან თქუმად ღმრთის სიყუარულისათვის“... წ.-კითხ. 348, 111-113.
23. მისვე მწყემსისა მიმართ: „მკურნალთა შორის ნეტარ ანაესიაჲ“... 348,
113-117.
24. სხუანი ორმუკლედნი იამბიკონნი კეთილსიტყუანი:
„საწყის კეთილის კეთილსაჲ ბოლოსა წ.-კითხ. 2568.
მართლად შეპრაცხუნ ყოფად საქნეთ საზღვარნი
საწყის კეთილსა მშობ კაცად დასასრულ¹.

39. დიადოხოსი, ეპისკოპოსი ფოტიკისა აჰელისა იპირიისა (V ს.)

(Diadochus episcop. Photices)

1. განსაზღვრებათათვის: „პირველი საზღვარი სარწმუნოებისაჲ არს უვნებელთ მოგონებაჲ რასმე“... [სულ 10 საზღვარია], სიძე. მუზ. 60, გვ. 8-6.
2. თავნი ასკიტიკანი ასნი: „ყოველსა სულიერსა ხედვასა წინაუძლოდენ ღმანო სარწმუნოებაჲ და სიყუარული...“ [ბოლოში დართული აქვს იამბიკო იონე ანტიოქელ მთავარეპისკოპოსისა], სიძე. მუზ. 60, გვ. 87-137. Migne, t. 65, 1141-1148, 1167-1212, Проф. К. Попов, Блаженный Диадок, епископ Фотики древняго Епира, и его творения, Киев 1903 г.

40. [ფსევდო-]დიონისიოს არეოპაგელი († 500 წ.)

(Dionysius Areopagita)

1. საღმრთოთა სახელთათვის (13 თავი) სიძე. მუზ. 110, 9-204.
2. ზეცათა მღდელთმთავრობისათვის (15 თავი) სიძე. მუზ. 110, 205-307.
3. საეკლესიოჲსა მღდელთმთავრობისათვის (7 თავი), სიძე. მუზ. 110, გვ. 308-410.
4. საიდუმლოდ ღმრთისმეტყუელებისათვის (5 თავი), სიძე. მუზ. 110, 410-425
5. ეპისტოლენი თითოსახენი:
 - ა) გიორგის მიმართ მოწესისა, — 4 ეპ.
 - ბ) დოროთეს მიმართ, — 1 ეპ.
 - გ) სოპატროჲს მიმართ, — 1 ეპ.
 - დ) პოლკარპოჲს მიმართ მღდელთმთავრისა, — 1 ეპ.
 - ე) დიმოფილოჲს მიმართ მოწესისა, — 1 ეპ.
 - ვ) ტიტეს მიმართ მღდელთმთავრისა, — 1 ეპ.
 - ზ) იოანეს მიმართ ღმრთისმეტყუელისა, — 1 ეპ.

სიძე. მუზ. 110, 425-454.

¹) ეს იამბიკონი, ყოველ შემთხვევაში პირველი მათგანი, უთარგმნია პეტრე გელათელს მე-XIII საუკუნეში.

ეს თხზულებანი, რომელნიც მოთავსებულნი არიან აგრეთვე სიძვ. მუზ. 163, 169, 189, 684,—გადმოთარგმნილია ეფრემ მცირის მიერ. Migne, tom. 3-4. თავში მათ დართული აქვთ „წინაბჭე სიტყვსა, თხრობაჲ დიდისა დიონისისათჳს და წიგნთა მათთჳს მის მიერ აღწერილთა“ (სიძვ. მ. 110, 1-8). ჩვენ გვაქვს კიდევ ძველად, მეთათ საუკუნემდე, ნათარგმნი: „ცხორებაჲ დიონისიოჲსი ეპისკოპოსისაჲ რომელი იყო ძმ სოკრატისი და მთავარი ათენელთაჲ რომელსა ეწოდა ქალაქი ბრძენთაჲ: „გვთხრობდა თავისა თჳსისათჳს ნეტარი დიონისიოს...“ სიძვ. მუზ. 19, 177-180, 395, 14-16, ათონ. 57, 51-57. „ეპისტოლჲ რომელი მიწერა ტიმოთჲსა მიმართ მოწათისა მოძღურისა თჳსისა პავლჲსსა: გიკითხაჲ საღმრთოსა მოწათესა...“ სიძვ. მუზ. 19, 184-186, 95, 557-568, ათონ. 57, 57-64, ბოდლ. წიგნთს.

41. დოროთეოს მარკიანოპოლელი (V ს.)

(Dorotheus Marciopolitanus)

ეპისტოლე ერისა მიმართ კონსტანტინოპოლისა: „ხოლო ყოვლად პატიოსანი იგი მარტინოს თანამდელი ჩუენი ნოიქცა ჩუენდანო და მივიღეთ მისგან ეპისტოლე თქუენისა სიყუარულისა...“ სიძვ. მუზ. 266, გვ. 372-393.

42. დოროთეოს ამაჲ, მონაზონი (VI ს.)

(Dorotheus monachus)

„სწავლანი სამონაზენონი“, შესდგება შემდეგი თავებისაგან: ა) სჯილისათჳს, ბ) რათა არა მივენდეთ განზრახვასა და გულისხმის ყოფასა ჩუენსა, გ) თავისა თჳსისა განმართლებისათჳს, დ) ტყუილისათჳს, ე) გამოსლვისათჳს სოფლად, ე) რათა ვისწრაფოთ მოწყუედად ვნებათა, ზ) შიშისათჳს საუკუნოჲსა სასჯელისა, ც) რათა მადლობით და უშფოთველად მოვიტმენდეთ განსაცდელსა, თ) აღშენებისათჳს სულისა სათნოებით, ი) რომელსა აქუნდეს მსახურებაჲ ოსტიგნობისაჲ, ია) მოსენაკეთა მიმართ, იბ) უხუცესთა მიმართ მონასტრისათა, იგ) წმიდათა მარხვათათჳს, იდ) კითხვა-მიგებაჲ მამისა ჩუენისა იოანეს მიმართ რომელსა ეწოდა წწყუელ, იე) სწავლანი ჴუენიერნი,—სიძვ. მუზ. 126, 225-271, 146, 6-64, ათონ. 56, 77, ცალცალკე თავები არის სიძვ. მუზ. 57, 394-398, 116, 334-377, 57, 389-409, სინას მთის 80, 90 და სხ. თარგმნილია ექვეთიმე მთაწმიდლის მიერ, Migne, t. 88, 1611-1838.

43. დოროთეოს ტვირელი ეპისკოპოსი (VI ს.)

(Dorotheus Tyrius)

1. მოციქულთათჳს ოდესცა გინდეს ამსახურე: ერთობით აღწერილი საეკლესიოჲ სამეოცდაათთა მათ თჳს მოწათეთა უფლისათა: „დოროთეოზ ეპისკოპოზი ტვრელისაჲ დაძულებულისა კაცისა სულითა შემოსილისაჲ და მოწამე ყოფილისაჲ ეამთა იელიანოს მეუისათა. ამან პირველ მოკსენებულმან და დი-

დად განთქმულმან კაცმან ერთად აღწერილი დაუტევა პრომაელებრი და ბერძნული...“ სიძვ. მუზ. 95, 156-161, 144, 320-333.

მეორე თარგმანი ამისა ეკუთვნის შემდეგში გიორგი მთაწმიდელს, მოთავსებულია მისს „სვნაქსარში“, სიძვ. მუზ. 139, 359-362, 222, 257.

2. დიდი იგი დოროთეოს მოაკსენებს ათორბეტთა მათცა მოციქულთა. უწყებითა თუ სადა მათგანმან ვინ ქადაგა: „პეტრს გალილეას და შუეა გალილეას პონტოს და ყოველსა კაბადუკიასა და ბითვნიასა ქადაგებდა სახარებასა მას სასუფეველისასა...“ სიძვ. მუზ. 95, 161-163, 144, 333-334.

შეიძლება, აქ იგულისხმებოდეს დოროთეოზ, ანტიოქიის ხუცესი, მესამე საუკუნის გასულისა, რომელსაც მიეწერება ლეგენდარული ცნობები წინასწარმეტყუელთა და მოციქულთა შესახებ. Th. Schermann, *Prophetarum vitae fabulosae, indias apostolorum discipulorumque Domini*, Lipsiae 1907.

44. იგნატი დიაკონი [იხ. კონსტანტინე დიაკონი].

(Ignatius Diakonus)

45. იგნატი ანტიოქიელი ანტიოქელი (+ 115 წ.)

(Ignatius Antiochenus)

„ეპისტოლენი“, გიორგი მთაწმიდლის მიერ ნათარგმნი [Migne, . 5, 625-728]: 1) მარიამ კოსოვოლელის მიმართ, საპასუხო მისი ეპისტოლეისა, 2) ტრალელთა მიმართ, 3) მალნისიელთა მიმართ, 4) ტარსელთა მიმართ, 5) ფილიპელთა მიმართ განსაკუთრებულად მტერისა, 6) ფილადელფიელთა მიმართ, 7) ზმირნელთა მიმართ, 8) პოლიკარპოს მიმართ ზმირნელ ეპისკოპოსისა, 9) ანტიოქელთა მიმართ, 10) ირონის მიმართ ანტიოქელთა დიაკონისა, 11) ეფესელთა მიმართ, 12) პრომაელთა მიმართ. სიძვ. მუზ. 55, 405-431. 60, 295-357, 66, 271-329, 239. წერ.-კითხ. 49, 1587.

46. ევაგრი ეპისკოპოსი.

(Evagrius episcopus)

თა ივლისსა თ: ცხორებაჲ და მოქალაქობაჲ წმიდისა მამისა ჩუენისა და მოციქულთა სწორისა ბაგრატისი მღდელთმოდღურისა ტავრომანელთა ქალაქისა ქალაქისა მის სიკილიისა: „მოწევენულ არს ეამი საყუარელნო კელყოფად თხრობასა ამას კეთილსა და სულთა სარგებელსა რომელი არს ცხორებაჲ სანატრელისა მის და საკვრველისა კაცისა ღმრთისა ბაგრატისი...“, თარგმნილი ექვთიმე ათონელის მიერ. ათონ. 50, 1-102, სიძვ. მუზ. 134, 382, გამოცემულია ალ. ხახანაშვილის მიერ (Труды по Востоковедению, изд. Пазаревского Института, вып. XIX).

მეორე, მეტაფრასტული რედაქცია ამისავე: თა ივლისსა თ: ცხორებაჲ და მოქალაქობაჲ და ღუაწლი წმიდისა მღდელთმოდღურისა პანკრატისი ტავრომანელისა.

ნიისა ქალაქისა ეპისკოპოსისაჲ: „დიდისა ღმრთისა და მაცხოვრისა ჩუენისა იჲჲ ქრისტეს კორციელითა განგებულებითა მისითა კაცთა თანა სოფელსა ამას შინა ზრდილობასა...“ გელათ. 3, 420-487.

47. ევაგრი მონაზონი კონსტანტინოპოლი (+ 399 წ.)

(Evagrius monachus)

თქმული მონაზონთა მიმართ კრებათა რევათა გულისსიტყუათათჳს რომელნი მოვლენან კაცთა ზედა: „სასურველსა და საყუარელსა ეკლოგის ევაგრი უფლისა მიერ მოგიკითხავ...“ სინ. მთის 80. Migne, t. 40, 1271-1276.

48. ევსები ალექსანდრიელი ეპისკოპოსი

(ხან მთავარეპისკოპოზი, კირილე ალექსანდრიელის შემდეგ V ს.).

(Eusebius Alexandrinus)

1. საკითხავი თქმული შობისათჳს უფლისა ჩუენისა იჲჲ ქრისტისა: „აჲ მოსლევასა მას უფლისა ჩუენისა იჲჲ ქრისტისა შობად: წარდგა ალექსანდრე და ჰრქუა წმიდასა ევსები ეპისკოპოსსა: გლოცავ შენ უფალო ჩემო მითხარლა მე შობისათჳს უფლისა ჩუენისა...“ სიძე. მუზ. 19, 93-100, 95, 72-75.

2. საკითხავი თქმული ნათლისღებისათჳს უფლისა ჩუენისა იჲჲ ქრისტისა: „აჲ რამეთუ გუშინ გითხართ შობისათჳს ქრისტისისა საყუარელნო აჲ ნათლისღებისათჳსკა ვიწყოთ თქმად მოვედ და ამიერითგან ეისწაოთ სიტყუათათჳს ვითარ მოვიდა ნათლისღებად...“ სიძე. მუზ. 19, 393-402, 95, 272-281 ათონ. 80, გვ. 209-212.

3. თქმული განკაცებისათჳს უფლისა: „ესე ყოველი აღესრულა ჩუენისა მოხედვისათჳს იშვა ქალწულისაგან რათა ჩუენ გეპენიამსაგან განგუათავისუფლნეს მოკუდავნი ესე, კორცნი ჩუენნი შეიმოსნა...“ სიძე. მუზ. 95, 411-415.

4) თქმული კვრიაკისათჳს და უწესოდ მომღერალთათჳს: „შემდგომად განტევებისა მის ჟამისა ეკლესიით დღესა კვრიაკესა ვიდრე ჯდალა სანატრელი ევსები ეპისკოპოსი წარდგა მის წინაშე ალექსანდრე და ჰრქუა მას: გევედრები შენ უფალო რომლისა სახისათჳს მოვიღეთ ბრძანებაჲ კრძალულებით დამარხვად წმიდისა კვრიაკისაჲ...“ სიძე. მუზ. 144, 153-159.

ამიხი ვარიანტი: „თქმული ევსები ჰრომთა პაპისაჲ ყოველთა კვრიაკეთათჳს: „დღესა კვრიაკესა შემდგომად ერისა განტევებისა ვიდრე იგი ჯდალა ნეტარი ევსები ეპისკოპოზი შეუერდა ნეტარსა ალექსანდრე ფერკთა მისთა და ჰრქუა: გევედრები შენ უფალო რაჲსათჳს არს დამარხებაჲ კვრიაკისაჲ და არა საქმედ ჩუენდა ანუ რაჲ არს შესამოსელი ჩუენი არა საქმისა ამისათჳს...“ სიძე. მუზ. 70, 137-140.

5. საკითხავი თქმული კსენებასა ყოველთა წმიდათა მოწამეთასა: „შემდგომად დღეთა მრავალთა საკსენებელი წმიდათა მოწამეთაჲ აღესრულებოდა ქალაქსა მას. წარდგა ალექსანდრე და ჰრქუა ნეტარსა მას ევსებიოსს: უფალო ჩემო და მამაო პატიოსანო. მითხარ მე გლოცავ შენ. რომელნი საკსენებელ-

სა წმიდათა მოწამეთასა აღასრულებენ. რაჲ მადლი აქუს უფლისა მიერ“... სიძვ. მუზ. 19, 474-482, 95, 355-359, 126, 178-185.

6. საკითხავი შობისათჳს იოვანე ძისა ელისაბედისი: „იყო სიტყუაჲ იოვანესა მიმართ ძისა ზაქარიაჲსა: კმაჲ ღალადებისაჲ განმზადენით გზანი უფლისანი და წრფელ ყვენით აღავნი მისნი...“ სიძვ. მუზ. 144, 296-304.

[ევსების ქადაგებები Migne, t. 86, 1, 313-462].

49. ევსეზი, კესარიელი ეპისკოპოსი პამფილიელი (ჟამთაგანგაბელი

(† 339 340 წ.)

(Eusebius Caesariensis, Pamphilus)

1. საკენებელსა წმიდისა სერგისსა თქუმული „საეკლესიოჲსაგან უწყებისა“ ქებაჲ წმიდათა მოწამეთაჲ „რამეთუ ესე ყოველი სახედ ჩუენდა და სახილველად შუენიერად რომელი მოგუეცა ჩუენ წიგნთაგან წმიდათა თჳს მოწამეთა ქრისტესთა ნეტართა რამეთუ ჩუენდა მიმართ არავეითგან დაიყუენეს არამედ აღიხილნეს თუალნი მათნი ღმრთისა მიმართ...“ სიძვ. მუზ. 95, 1217-1224.

2. ცხოვრებაჲ და მოქალაქობაჲ და სასწაულნი წმიდისა მამისა ჩუენისა სილიბისტროსისნი, ჰრომთა პაპისანი, რომელნი აღწერნა ევსებოჲს პამფილიელმან: „ევსებოჲს პამფილიელმან საეკლესიოჲნი წიგნნი აღწერნა მრავალნი“ იერუს. 5, 1-17.

50. ევსტათი მთავარეპისკოპოზი ანტიოქიისა და აღმსარებელი (IV ს.)

(Eustaphius Antiochenus)

თქუმული ოდეს იგი ჯდა ივ სერსა მას და ლაზარე იყო თანამეინაკედ. რომელი იგი აღადგინა. დათა მისთა მარიამის და მართაჲსთჳს: „აწ საყუარელნი რასა ეგე გვთხოვს ეკლესიაჲ ღმრთისაჲ...“ ათონ. 80, გვ. 51-55.

[F. Cavallera, S. Eustathii episc. Antiochen. in Lazarum, Mariam et Martham homilia christol. Paris 1905, 53-100, XII-XIV].

51. ევსტრატე ნიკიის მიტროპოლიტი († 1117 წ.)

(Eustratius Nicaenus)

ყოვლად ბრძნისა ევსტრატე ნიკიელ მიტროპოლიტისაჲ მოსაკენებელი გამოკრებული თუ ოდეს ჰრომნი და ეკლესიაჲ მათი და რაჲსათჳს საღმრთოთა აღმოსავლისა ეკლესიათაგან განიკრნეს: „იყო ოდესმე მყუდროებაჲ აქუნდა ყოველსა საეკლესიოჲსა დაწყნარებასა და ერთისა მხოლოჲსა ყოველთა მიერ მსახურებულისა ღმრთისა სამთა გუამთა შინა აღსარებაჲ მშვედობითა მტკიცითა და აღუძრველითა...“ სიძვ. მუზ. 64, 374-380, გელ. 23, ფ. 436-445, წერ.-კით. 2951, სიძვ. მუზ. 267, 727, 848.

52. ევსტრატის ხუცესი.

[მოწაფე კონსტანტინოპოლელი პატრიარქის ევტიქისა 552-582 წ.].

(Eustratius presbyter, Eutychii patriarchi discipulus)

ცხოვრება და მოქალაქობა და დიდისა და სამეზის სანატრელისა ევტიქი კონსტანტინოპოლელ მამათმთავრისა: „მკურვალე შური აწისა პირისამი გარნა უსუსურ სიტყუა ესევეითარისა თხრობისამი...“, გელათ. 7, ფ. 77-158, Migne, t. 86. 2, 2273-2390.

53. ევსუქი, იერუსალიმელი ხუცესი (V ს.)

(Hesychius Hierosolymitanus)

1. „თქუმული ვითარ იგი დიდითა წადიერებითა გულსმოდგინე ყოფილ არს გამოკულებად ძალისა ფსალმუნთასა და უპოვნია ვინმე მოხუცებული ერთი მარტოდ მყოფი საესე მადლითა სულისა წმიდისაჲთა და მისგან ზედმიწევნულ არს ძალსა ფსალმუნთასა დავეითისთა გულისხმის ყოფად“=interpretatio in psalmos, რომელიც ათანასე ალექსანდრიელს მიეწერება ხელნაწერებში, Migne, t. 27, 649-1344.

2. შესხმა ხარებისათვს ყოვლადწმიდისა ღმრთისმშობელისა: „ყოველი ვინ კეთილცნობიერი ენაჲ სამართლად მოიკითხავს ქალწულსა ღმრთისმშობელსა...“ თარგმანი ეფრემ მცირისა, სიძვ. მუზ. 5, 245-249, 272, 258-260, გელ. 2, 282-285, 8, 147-149, Migne, t. 93, 1460-1468.

3. თა თებერვალსა ბ. დღესა რომელსა მიირქუა სვეტონ მკლავთა თვსთა ზედა უფალი: „საყუარელნო კრებაჲ ესე დღისაჲ ამის ყოვლადვე სასურველ არს მორწმუნეთათვს უფროჲს ხოლო ამისთვს რამეთუ დედაჲ ყოველთა დღესასწაულთაჲ არს დღეინდელი ესე დღე...“ სიძვ. მუზ. 95, 401-405, ათონ. 80, 39-41. სიძველ. მუზ. ხელნაწერში 1109 ეს სიტყუა იწყება ასე: „საყუარელნო კრებაჲ ესე დღისაჲ ამის ყოვლადვე საკვრველ არს დღეინდელი ესე დღე რამეთუ შემოქმედი ი-შმისაჲ დღეს შემოვიდა და აკურთხა რომლისა ზღუდენი თვსითა კელითა დაწერნა და დასხნა საფუძველად მისა ქეანი საფირონისანი და სუეტნი მისნი იალპნისანი და ბქენი მისნი ბროლისანი და ქვითა მით პატრიოსნითა შეზღუდა იგი...“ ფ. 36a-38b.

4. მკუდართა აღდგომისათვს და მოგებად კაცადკაცდსა საკმეთა თვსთა-ებრ და ბრძენთა მათ და სულელთა ქალწულთათვს და საკითხავი მათჲს სახარებისაჲ „ვინმე იყოს მონაჲ იგი სარწმუნოჲ და გონიერი“ და შემდგომი ამისი: „ვისმე არა ენებოს და სუროდის მკუდართა აღდგომისა იგი საიდუმლოჲ და ვისმე არა სწადოდის...“ სიძვ. მუზ. 1109, ფ. 70-76. იერუს. 4, 57-65. ამისი ნაწყვეტი იხ. „ხანმეტ მრავალთაჲში“ [ა. შანიძე, უნივერ. მოამბე, VII].

[ვესუქის ქადაგებანი Migne, t. 98, 1449-1480]

54. ჰელადიუსი, მთავარეპისკოპოსი კესარიის კაპადოკიისა
[თანამედროვე ბასილი დიდისა და მისი მემკვიდრე კათედრაზე].
[Helladius Caesariensis (in Cappadocia)]

1. თქმული საკრველებათათვის წმიდისა ბასილის მიერ პეტრისტოს ძმისა მისისა: „კეთილად პირველ იავაზაკა საღმრთო მან დაფით და თქუა: ნათესავი წრფელთაჲ იკურთხოს. დიდებაჲ და სიმდიდრე სახლსა მისსა...“ სიძვ. მუზ. 95, 189-192.

2. გამოჩინებისათვის ღირსისა მამისა ჩუენისა ეფრემისი. საკრველებაჲ: „ორთა ცხენთა მალიად მორბედთა აღძრნეს წყალნი მრავალნი ვითარცა იტყვს საკრველი ამბაკუმ...“ სიძვ. მუზ. 95, 192-195.

3. საკრველებისათვის რომელი იქმნა წმიდისა ბასილის მიერ მლდელსა ზე-და სურინოსს და გონჯსა. საკრველებაჲ: „გულის ხმა ყავთ, იტყვს. ღმრთისაჲ დაფით რამეთუ საკრველ ყო უფალმან წმიდაჲ თვსი...“ სიძვ. მუზ. 95, 195-198.

4. ყრმისათვის რომელმან უვარ ყო უფალი ჩუენი ივ კრისტს და მსწრაფლ ლოცვითა ღირსისა მამისა და მოძღუროსა ბასილისითა მოიქცა. საკრველებაჲ: „საყუარელნო არა საკრველ არს მეცნიერისა შვილისათვის წუხილი მამისაჲ ოდეს განვიდეს კორცთაგან...“ სიძვ. მუზ. 95, 198-206.

5. საკრველებისათვის რომელი იქმნა წმიდისა მამისა ბასილის მიერ იოსებისთვის მეურნალისა ჰურიასა: „რომელნი ხართ ყოველნი მოყუარენი მამათა შვილნი და გულისხმიერად მსმენელნი...“ სიძვ. მუზ. 95, 206-209.

6. დედაკაცისათვის ცოდვილისა რომელსა მიეტევენ ცოდვანი ლოცვითა წმიდისა ბასილისითა. საკრველებაჲ: „წელთა მათ წმიდისა და ნეტარისა მთავარეპისკოპოსის ბასილისთა რომელსა იგი ეტკრთა კრისტს სახელი წინაშე წარმართთა და მეფეთა...“ სიძვ. მუზ. 95, 209-212.

[ამ მასალით უსარგებლნია ამფილოქე იკონიელს ბასილი დიდის ბიოგრაფიის შედგენისას; BHG², 247-259].

55. ეპიფანე, კვიპრელი მთავარეპისკოპოსი,
რომელი კოსტანტია დედაქალაქსა იწამა (403 წ.) სარწმუნოებისათვის.
(Epiphanius Cypriensis.)

1. პასუხი ეპისტოლისაჲ რომელი მიუწერეს მლდელთაჲ მისთა აკაკიოს და პავლე თავთავოანებისათვის ოთხმეოცთა მათ წვალებათაჲსა: „არს უკუე ყოველი საქმე ზემოთქმულთა მათთვის სამთა წიგნთა რომელნი იგი შვდ ნაკუეთად განეყვენით თვთოეულსა შინა თავსა ძეს რიცხვ წვალებათაჲ ხოლო ჯუმლიად ყოველნივე არიან ოთხმეოც...“, თარგმნილი თეოფილე ხუცეს-მონაზონის მიერ, სიძვ. მუზ. 64, 91-98. Migne t. 42, 833-886.

2. ათორბეტთა თუალთათვის: „უფალსა ჩემსა პატრიოსანსა ძმასა და საქმის თანაზიარსა თევდორეს კეთილად მსახურსა ეპისკოპოსსა ეპიტანს ეპისკოპოსი უფლისა მიერ გიკითხავ...“ წერ.-კითხ. 1141, 122, 214, სიძვ. მუზ. 6. Migne, t. 43, 293-304.

3. „საზომთათჳს და საწყაულთა“, წერ.-კითხ. 1141, 239-255. Migne t. 43, 237-294.

4. „თარგმანებაჲ დაერთის ფსალმუნებისაჲ“, განმარტებულია მხოლოდ 1, 2, 3, 4, 5, 6, 9, 44, 45, 46, 48, 49, 50, 17 ფსალმუნები; წერა-კითხ. 1141, 515-576.

5. საქმენი წმიდათა წყეტუელთანი ვინაჲ იყვნეს ანუ სადა მწყსდეს ანუ სადა დაეფლნეს: „ოსე: ესე იყო ბელამონით ნათესაჲსაგან იზრჩისა...“ სიძველ. მუზ. 691, 92-112. Migne t. 43, 393-413, 415-428.

6. წმიდისა ღთისმშობლისა და მარადის ქალწულისა მარიამისათჳს რამეთუ ამისგან კორციელ იქმნა უფალი ჭუენი იჲჲ ქრისტჲ ძჲ ღმრთისაჲ ცხოველისაჲ: „ღმერთი არასადა ვინ იხილა არამედ რომელი იგი არს წიაღთა მამისათა მან იცის იგი“..... სიძვ. მუზ. 19, ფ. 22 (აკლია), 835, 38-43, იერუს. 2, 110-115 სინ. 83, 45-54. შეად. 10.

7. თქუმული აღესებისათჳს და აღდგომისათჳს უფლისა: „რაჲმს მწუხარებისა პირი ზამთრისაჲ არისა მის ნიაჲსაჲ ჟამმან ცვალებითა თჳთ მიიღის...“ სიძვ. მუზ. 1102, ფ. 139 (აკლია).

8. საღჳრთოთა კორცთა უფლისა ჭუენისა იჲჲ ქრისტჲსთა დაფლვისათჳს და იოსიფ და ნიკოდიმოსისათჳს და ჯოჯობეთს შთასლვისათჳს უფლისა შემდგომად განმაცხოველებელისა ენებისა მისისა რომელი ესე იკითხვის დიდსა შაბათსა: „რაჲ არს ესე დღეს დუმილი მრავალი ქუეყანასა ზედა და მყუდროებაჲ მრავალი: დუმილი მრავალი რამეთუ მეუფესა სძინავს“..... სიძვ. მუზ. 5, 394-413, 129, 259-268, 162, 186-191, 674, 200-217, გელათ. 8, 263-274, ათონ. 80, გვ. 100-107, სააზიო მუზ. Georg. 150 ხ, იერუს. 4, 92-100. Migne t. 43, col. 440-464.

9. მუცლადღებისათჳს ანნაჲსა რაჲმს ეხარა შობაჲ წმიდისა ღმრთისმშობლისაჲ: „რაჲ არს საიდუმლოჲ ესე ახალი და დიდებული ღმრთისა ქუეყნად გარდამოსლვაჲ და დაძულებულისა მის ბუნებისა ბრწყინვალედ განახლებაჲ...“, თარგმანი თეოფილე ხუცესმონაზონისაჲ, სიძვ. მუზ. 162, 15-18, გელათ. 5, 123-130.

10. განკაცებისათჳს უფლისა ქალწულისა მარიამისგან: „ღმერთი არასადა ვის უხილავს...“ ათონ. 80, 23-25. შეად. 6.

56. ერენუმოს, ჰრომთა ქალაქისა ხუცესი

(Erenumeus, presbyter Romanus)

„თხრობაჲ ამბავი რომელი დაიწერა ეკლესიისა შვილთა მიერ მოლუაწებისათჳს წმიდისა ბასილისა და დამტკიცებაჲ სარწმუნოებისაჲ ქრისტეს მიერ და ვითარ იგი განაახლა და აკურთხა ეკლესიაჲ წმიდისა გეორგისი ლუდისაჲ“, K. Kekelidze, Monumenta hagiographica Georgica t. 1, p. 1-5.

57 ეფრემ ასურის (+ 373 წ.)

(Ephraem Syrus)

ეფრემ ასურის თხზულებათა ქართულს ენაზე გადმოთარგმნაში შემდეგს ეტაპებს ვამჩნევთ:

I.

თხზულებანი, გადათარგმნილნი IX-X საუკუნ¹, რომელნიც მოთავსებული არიან:

A.—სინას მთის IX-X ს. ხელნაწერში 97 (ივ. ჯავახიშვილის აღწერილობით=78 ა. ცაგარლისას): თავი 1) პირველი სწავლაა მონაზონთა მიმართ, 2) სინანულისათვის, 3) სინანულისათვის, 4) სინანულისათვის, 5) სინანულისათვის, 6) სწავლაა მონაზონთა მიმართ, 7) ზიარებისათვის, 8) სწავლაა მონაზონთა მიმართ, 9) გულისთქმისათვის, 10) მეორედ მოსლვისათვის უულისა ჩუენისა ი³ ქრისტისა, 11) ფერისცვალებისათვის მთასა ზედა თაბორსა, 12) ცრემლთათვის, 13) ენებისათვის მაცხოვრისა, 14) მაცხოვრისათვის სიკუდილისა და ეშმაკისა, 15) სინანულისათვის, 16) ქალწულებისათვის, 17) ადამისათვის, 18) მამათათვის მძოვართა, 19) მარხვისათვის და სინანულისა, 20) სწავლაა 21) შესუენებულთათვის, 22) იონაჲსათვის, 23) იოსებისათვის, 24) გამოთარგმანებაჲ ადამისათვის, 25) ანტონისათვის. სინ. მთის „მრავალთავეში“ 864 წ. 86 არის ეფრემის „მარხვისათვის“ „ძმანო არაჲ ვითარმცა ვგუეშენ კორცნი იგი თქუენნი მახვილითა ა³დ მაწუეე თქუენ საყუარელნო რა³ ვახარო სულთა თქუენთა...“, ფ. 22 25].

B.—ოშკის ლავრაში გადაწერილს 977 წელს (დღეს ათონზე, 69) „სამოთხეში“ და მისგან გადმოღებულს ორს პირში: სიძველეთა მუზ. ხელნაწ. 56 და 1142, აგრეთვე სინას მთის ხელნაწერში 36 (ივ. ჯავახიშვილის აღწერილობით=82 ა. ცაგარლისას), 16 თავისაგან:

1. სინანული ეფრემისი ოდეს იგი სინანულით ამხილებდა თავსა თვისსა: „მ³ სულო ჩემო რამეთუ ღირსთა საქმე წარმართებულ არს.....“
2. სწავლა მონაზონთა მიმართ: „სწავლამან ძისა ღმრთისამან განანათლა ყოველი.....“
3. თარგმანებაჲ მტექუსისა ფსალმუნისაჲ მარხვისათვის და სინანულისა: „მ³ კრებულო მორწმუნეთაო. ისმინეთ თქუმული ესე შემოსლვისათვის წმიდათა მარხვათა...“ სინ. მთის 85, 85-90.
4. თქუმული სიყუარულისათვის და სინანულისა: „ძმანო ჩენნო საყუარელნო ნუშცა რაჲ აღგვირჩევიეს ცხოვრებასა ამას ჩუენსა უფროჲს სიყუარულისა...“

¹ ეფრემის თხზულებანი რომ მეცხრე საუკუნეზე ადრეა ნათარგმნი ქართულად, ამას ჩვენ ეტყობილობთ გრიგოლ ხანძთელის ცხოვრებიდანაც. სადაც ნათქვამია: „ხოლო ნეტარი მამაჲ გრიგოლ თვისით აგარაკით მარტოჲ შთამოვიდოდა ხანძთას და მგზავრ სლუასა ზეპირით წმიდისა მამისა ეფრემის თქუმულთა საკითხავთა იტყოდა გოდებით ტირილსა შინა“ (ნ. მარჩიშვილი, გვ. 23-24).

5. თქუმული სინანულისათვის და პარასკევისათვის და კვრიაკისათვის: „საყუარელნო რომელთა გნებავს მონებად უფლისა მოიგენ შიში ღმრთისაჲ...“
 6. თქუმული სიკუდილისათვის და გამოსლვისა სულისა კორცთაგან: „გაჲ ჩუენდა შენ მიერ ზ სიკუდილო რამეთუ თანამდები ხარ უწყალოჲ...“
 7. თქუმული სიცილისათვის და უჯეროდ განცხრომისა: „პირველი მონაზონისაჲ სულისა ოკრებაჲ არს სიცილი და განცხრომაჲ...“ [შეად. „ეთრენ პირველის“ თავი 6]
 8. თქუმული ეფრემისი მოძღუროსა მას კურთხეულისა: „ნო ოდესმე ვიჯეს წმიდანი მამანი და ევედრებოდეს ნეტარსა ეფრემს რათა ასწავს მათ წესი და განგებაჲ მრავალსახეთა ჰათ საცთურთა ეშმაკისათა. .“; ეს შესდგება 22 პატარა სტატიებისაგან:
 - ა) შობისათვის ღმრთისა, ბ) მისთვის რომელსა არა ეშინის. ღმრთისა, გ) სიყუარულისათვის ღმრთისა, დ) მისთვის რომლისა თანა არა არს სიყუარული, ე) სულგრძელობისათვის, ე) მისთვის რომლისა თანა არა არს სულგრძელება, ზ) სასოებით მოთინებებისათვის, ც) მისთვის რომელსა არა აქვს მოთმინებაჲ, თ) უშფოთელობისათვის, ი) შფოთის მოყუარეთათვის, ია) სიმშვიდისათვის, იბ) მისთვის რომლისა თანა არა არს სიმშვიდე, იგ) ქემშარიტებისათვის, იდ) სიცრუვისათვის, იე) მორჩილებისათვის, ივ) ურჩებისათვის, იზ) უშუროველობისათვის, იც) მოშურნეობისათვის, ით) არანაგონებელთათვის, კ) მაგონებელთათვის, კა) კრძალულებისათვის, კბ) უკრძალველობისათვის [15-22 სტატიები არის მხოლოდ სინ. ხელ. 36].
 9. თქუმული სინანულისათვის: „მო ოდესმე ვიდა ერთი ვინმე ძმათაგანი და პრქუა წმიდასა ეფრემს: ზ წმიდაო ზამაო მიჩუენე მე გზაჲ რომლითა ეპოვო სინანული“...
 10. სწავლა სინანულისათვის: „ჯერ არს ჩუენდა რათა ეწუხდეთ მარადის...“
 11. მხილებისათვის თავისა თვისისა და აღსაარებისათვის ცოდვითა: „გაჲ ჩუენდა საწყალობლისა რომელი დღითიდღედ ვიკითხაე დაბადებასა რომელი იგი შეემთხვა დათანს და აბირონა წინააღმდეგომთა მოსესთა...“
 12. თქუმული დიდების მოყუარეთათვის მხილებაჲ: „გაუწყებ თქუენ ძმანო ჩენნო საყუარელნო რამეთუ ლუაწლსა შინა მწუხარებისასა მოწევნულ ვართ...“
 13. მხილებაჲ მონაზონთა უღებთა თაგედთა და დაესნილთაჲ: „რომელი აბრალებდეს სხუათა ჯერ არს ნისა რათა იყოს იგი ბრალეულ...“
 14. სწავლაჲ მონაზონთათვის და სინანულისა: „რომელსა ჰნებავს განსლენების სენაკსა შინა ნუმცა ემღერიან მას ეშმაკნი...“
 15. სწავლაჲ სინანულისათვის და სიძაბულისა: „ნეტარ არს კაცისა მის რომელმან გულისხმა ყოს უძლურებაჲ თვისი...“
 16. თქუმული ს.ესე ცხორებითა: „ზ კაცო უძლურო უკუეთუ გნებავს პოენად ცხორებაჲ ზოიგე სიმდაბლე...“
- С. — სვანტორს მრავალთაგანში: ქებაჲ უდაბნოს გარემყოფთაჲ. მეშვიდეს შეტყუებაჲ: „ამას შინა დღესა პირველსა და კეთილსა და გამოჩინებულსა აღესრულე ბიან საიდუმლონი მხოლოდშობილისა ძისა დიდებულისანი“ სიმე. ნუშ. 19, 482-487, 95, 335-339.

II.

„სწავლანი“ ეფრემისნი, გადმოთარგმნილნი ექვთიმე ათონელის მიერ (სიძვ. მუზ. 1104):

1. სწავლანი მიწერილნი იოვანეს მიმართ მონაზონისა და მამასახლისისა: „უფალმან ჩუენმან ივ კრისტემან რომელი მოვიდა სოფლად...“ [10 სწავლა].
2. სწავლანი ნეოფიტეს მიმართ მონაზონისა: „ვაქებ სარწმუნოებასა და მისწრაფებასა შენსა...“ [შეად. „ეფრემ პირველის“ 7 თავი].
3. ნეტარებაჲ მოლუაწეთაჲ „ნეტარ არს რომელი იქმნა ყოველთურთ თავისუფალ...“ [შეად. თავი 9 „ეფრემ პირველისა“].
4. ლოცვაჲ პარასკევისა: „ეცოდე ცად მიმართ...“ [შეად. თავი 18 „ეფრემ მეორისა“].
5. ნხილებაჲ თავისა თვისსაჲ და აღსარებაჲ: „მე ეფრემ ცოდვილი დაკსნილი და უღები...“ [სიძვ. მუზ. 612, 563-637; შეად. „ეფრემ მეორე“-ს თავი 17; BHG¹, 589].

III.

ეფრემ ასურის „სწავლანი“ მერმე უთარგმნია ეფრემ მცირეს და უწოდებია მათთვის „ასკეტიკონი“, რომელიც ორ წიგნად იყოფა: ერთს ეწოდება „ეფრემ პირველი“, მეორეს „ეფრემ მეორე“.

მუშავს პირველი [სიძვ. მუზ. 62, 154, 166, 196, 673, გელათ. 8].

1. ეპისტოლე იოანეს მიმართ მონაზონისა მოთმინებისათვის და რათა არა ვსცდებოდით გულისსიტყუათაგან მიზეზთა მრავალთაჲთა და თქუმითა ვითარნედ მძოვრად წარვალ და სიწმიდისათვის: „მრავლად ვასწავეთ ღმრთის მოშიშსა თეოდორეს...“

2. სათნოებისათვის ჰაბუკისა მიმართ მონაზონისა სწავლა პირველი თავი ოთხნი წინაშესავალი: „უფალი ცხორებისათვის კაცთა მოვიდა...“

3. თანგზისათვის წინასიტყუაჲ თავნი ათნი: „საქიროდ უკუე და შესადგინებლად ამათდა შევრაცხე ამასცა მოსაკსენებელსა დაწესებად...“

4. წინასიტყუაჲ სიტყვსა ამის ვითარმედ ეკრძაღე თავსა შენსა: „თანამდებ ვარ უკუე საყუარელნო...“

5. სიტყუანი მოლუაწებითნი სიტყვსა ამისათვის ვითარმედ ეკრძაღე თავსა შენსა თავნი ათორმეტნი: „ისმინე საყუარელო მოსლვითა მონაზონყოფად...“

6. ვითარმედ არა ჯერ არს სიცილი და განცხრომაჲ არამედ ტირილი და გლოვაჲ თავისა თვისსაჲ: „დასაბამ მონაზონისა სულის დაქცევისა სიცილი და განცხრომაჲ...“ [შეად. თავი 7 IX-X საუკ. ნათარგმნ სწავლათა, B.].

7. თანაზრახვაჲ სულიერისა ცხორებისაჲ ნეოფიტეს მიმართ მონაზონისა თავნი შგ: „ვაქე შენი სარწმუნოებაჲ და მოსწრაფებაჲ...“ [შეად. 2 თავი ექვთიმეს ნათარგმნ სწავლათა].

8. მართლისა ცხორებისათვის თავნი პთ: „მართლისა ცხორებისა თუ გსურის სიმდაბლესა იღუწიდ...“

9. ნეტარებანი: „ნეტარ არს რომელი ყოვლად თავისუფალ იქმნა უფლისა მიერ...“ [შეად. 3 თავი ექვთიმეს ნათარგმნ სწავლათა].

10. სიტყუანი სწავლისანი მონაზონთა მიმართ თავნი მღ: „დიდებაა შენდა ღმერთო დიდებაა შენდა...“ [თვითთულ თავს საკუთარი სათაური აქვს].

11. სწავლაა ეგლოგის მიმართ: „ნაყოფისა მიმართ სიყუარულისაჲსა...“

12. მოწყინებისა მიმართ მონაზონისა მეტყუელისა დაუტევებ და სოფლად წარვალ: „თქუა უფალმან დიდებისამან შევედით...“

13. პავლეულებისათვის: „ვითარ სახედ კრმალი კართმოქრილ ჰყოფს ცხენსა...“

14. განყოფილებისათვის სამონაზნოჲსა და საერისკაცოჲსა ცხორებისა: „საყუარელო ძმაო უკუეთუ გამოხვდე სოფლით...“

15. თუ ვითარ ყინ მოიგოს სიმდაბლე: „დასაბამ ნაყოფიერებისა ყუა-ვილი...“

16. სიყუარულისათვის: „გეშინოდენ ღმრთისა საყუარელო...“

17. მოთმინებისათვის და ეამთა აღსრულებისათვის და მეორედ მოსლვისათვის ქრისტესისა: „ბრწყინვალე არს ცხორებაჲ მართალთაჲ...“

18. სიტყუაჲ სათნოებისათვის და რათა არა დაუტევებდეთ ვნებათა ძირთა განბმად ჩუენ შორის: „ჰურიანი ბოროტისა ტომისაგან წარმატებითა...“

აფრამ მამორე [სიძე. მუხ. 154, 166, 196, 391, 673, გელათ. 8]:

1. სიტყუაჲ მოლუაწებითი სრულყოფისათვის მონაზონისა წიგნი მეორე: „შარშა მოვიდეს ჩემდა ვიეთნიმე...“

2. საღმრთოჲსა მადლისათვის: „მოსწრაფე იყავ საღმრთოჲსა მადლისა ქონებად...“

3. ენადპრობელობისათვის და ვნებათათვის: „განთესულ არიან ყოველნი განსუენებანი...“

4. სათნოებათათვის და ვნებათა: „ენატრი ცხორებასა თქუენსა ზ ქრისტეს მოყუარენო...“ [შესდგება 24 პატარა სტატიებისაგან საკუთარი სათაურით].

5. მზილება თავისა თვისისა და აღსარებაჲ: „ძმანო თანალმობის ნეყ-ვენით მე...“

6. დასამხობელად ამპარტავენებისა: „ამაო არს ყოველი მოლუაწებაჲ...“

7. სიტყუაჲ სინანულად მომწოდებელი: „მოვედით საყუარელნო მოვედით მამანო...“

8. სიტყუაჲ მოლუაწებითი მქონებელი ფრიადისა ნუგეშინისცემისაჲ და ღმობიერებისაჲ ცხორებად მნებელთათვის და „ლოცვაჲ“: „რკივილი სიტყუად მაიძულებს მე...“ [ამისი „ძეული“ იხ. ქვემოთ IV, 5].

9. მსგავსებითა იგაფთა წიგნისაჲთა: „რომელსა ჰრწმენეს ძისა მიმართ ღმრთისა...“

10. განსამართებლად ვნებულებით მყოფთა და პატივთა მეძიებელთათვის: „მეშინის ძმანო ჩემნო და ვძრწი და ვიწერტები...“

11. ვნებათათვის: „მნებაეს თქუნად სინწარე ჩემი...“

12. მხილება თაჲსა მიმართ თჳსისა და აღსაარება და წინაგანგები-
საღეს: მრავლითკერძო საკმარ თქუენდა ყოფად...“

13. სინანულისათჳს: „რომელი გარდამოცდა წიაღთაგან მამისათა უფალი...“

14. ღმობიერებისათჳს: „მომცემლო ყოველთა კეთილთაო...“

15. სიტყუა ღმობიერმოყველი: „ერთსა დღეთაგანსა განთიადსა ერთსა
მოვიდოდე მე...“

16. სიტყუა სწავლათაჲ: „ეკრძალე თავსა თჳსსა გ სიკაბუკო...“

17. სულისა შიშისათჳს: „მე ეფრემ ცოდვილი დაკსნილი და უღები სუ-
ლიერთა ღუაწლთა მიმართ...“ [შეად. თავი 5 ექვთიმეს ნათარგმნ სწავლათა].

18. ლოცვაჲ: „ვცოდე ცად მიმართ და წინაშე შენსა...“ [შეად. თავი 4
ექვთიმეს თარგმანისა].

19. მოსაკსენებელი: „ყოველსავე ღამსა გონებასა შინა მაქუს ჩუენებაჲ
იგი...“

20. სულისათჳს თუ ვითარ უკმს ცრემლით ლოცვა ღმრთისა მიმართ რა-
ღანს განიცადებოდის მტრისაგან: „სული ჭირვეული შეგივრდების...“

21. საშჯელისათჳს და ღმობიერებისათჳს: „მოვედით ყოველნი ძმანო და
ისმინეთ ზრახებაჲ...“

22. სიყუარულისათჳს: „ამის სიტკბოებისათჳს...“

23. მოთმინებისათჳს: „რომელსა უნდეს სათნოყოფა ღმრთისაჲ...“

24. უბადრუკებათა და ნეტარებათათჳს: „ნეტარ არიან რომელთა შეიყუა-
რეს ღმერთი...“

25. აღსაარებაჲ ესე იგი არს ლოცვა ღმრთისა მიმართ: „განმკურნე მე
უფალო და განვიკურნო...“

26. მეორედ მოსლვისათჳს უფლისა ჩუენისა იჲვ ქრისტესსა: „მოისწრა-
ფეთ და მოვედით შეილნო ნათლისანო...“

27. სარწმუნოებისათჳს: „რათა სახარებასა შინა თჳსთა...“

28. მამათა შესუენებულთათჳს: „გული ჩემი მელმის შემნდობელ მექმენით...“
სიძე. მუზ. 162, 111-112, 182, 642-649. [ამისი „ძუელი“ იხ. ქვემოთ IV, 2],

29. სხუაჲ სიტყუაჲ მამათათჳს შესუენებულთა: „ამას დღესა შინა პირველ-
სა და კეთილნიშნა შინა...“ სიძე. მუზ. 162, 112-115. [ამისი „ძუელი“ იხ. ქვე-
მოთ, IV, 1].

30. სიტყუაჲ ოთხმარცულედი: „ხოლო ბოროტი ეშმაკი ძლიერად რაჲ
იძლია...“

31. სიტყუაჲ შვდმარცულედი: „ვინაჲთგან უწყით ამისი უძლურებაჲ...“

32. ანდერძი წმიდათა შორის მამისა ჩუენისა ეფრემისი [უკუეთუ დღესას-
წაულსა ნისსა იკითხო კეთილ ჰყო]: „მე ეფრემ მოვეუდები...“ [ეს „ძუელი“
ყოფილა, როგორც შენიშნავს გელათ. 8, ფ. 896-907].

IV.

სხვადასხვა სწავლანი და მოძღვრებანი, სხვადასხვა დროს თარგმნილნი:

1. ქებაჲ მამათაჲ მეშვდე შეტყუებაჲ: „ამას შინა დღესა პირველსა კე-
თილსა და გამოჩინებულსა აღესრულებიან საიდუმლონი...“ სიძე. მუზ. 19, 482-

487 ქრომელშიაც ეს ევსები ალექსანდრიელს მიეწერება, 95, 335-339; ამისი გადამეტაფრასება იხილ. ზემოთ „ეფრემ მეორის“ 29 თავი.

2. მამათათვს შესუენებულთა [შაბათსა ყუელიერისასა ან იანუარსა კპ. წმიდათა მამათა ყოველთა მეუდაბნოეთა]: „გული ჩემი მელმის საყუარელნო და თქუენცა ჩემთანა გელმოდენ ძმანო...“ სიძვ. მუზ. 1102, 27-29. [ამისი მეტაფრასი იხ. ზემოთ „ეფრემ მეორე“, თავი 28].

3. ქებაჲ მამათაჲ შესუენებულთაჲ: „ვაჲმე ვაჲმე საყუარელნო რამეთუ ამათ განისუენეს და განცხადებულად წარვიდეს ღმრთისა...“ სიძვ. მუზ. 95, 339-341, 109, 29-30.

4. საკითხავი მეორესა ხუთშაბათსა ელიაჲსთვს წწყლისა და მიქაელ მთავარანგელოზისა: „განდიდნა შიში ღმრთისაჲ და ნეტარ არს რომელმან მოიპოვოს იგი“ სიძვ. 144, 159-167. 691, 66-92.

5. პირველი სწავლაჲ მონაზონთა მიმართ: „სალმობანი მაიძულებენ მე სიტყუად და არალირსებაჲ ჩემი მაპკოლებს მე...“ სინ. მთის. 97, 1-18; [შეად. „ეფრემ მეორე“ თავი 8].

6. დიდსა შაბათსა ვნებისათვს უფლისა და ავაზაკისათვს: „მოვედით საყუარელნო და ვადიდებდეთ უფალსა“... ათონ. 80, 230-233.

7. თქუმული პატიოსნისა და ცხოველსყოფელისა ჯუარისათვს: „ყოველნი დღესასწაულნი უფლისა ჩუენისანი...“ ათონ. 80, 239-241.

8. თქუმული აბრაჰამ მონაზონისათვს და ძმიწულისა მისისა მარიაშისათვს: „მნებაჲს საყუარელნო ჩენო თქუენსა მაგას ერთობასა სმენად...“ ბოდლ. წიგნთსაც. ფ. 436-442, BHC² 5-7.

9. თქუმული შესვენებულთათვს: „კაცნი მორწმუნენი რნი განმზადებულ არიან მას წიგნთაგან სმენად...“ სინ. 83, 192-195.

10. საკითხავი ფერისცვალებისათვს: „აგარაკისაგან არს მკა სიყუარულისა და ეენაკისაგან ნაყოფი ქამადთა...“ სიძვ. მუზ. 518, 345-350.

11. შესხმაჲ ყოველთა წმიდათა მოწამეთაჲ ყოველსა სოფელსა შინა წამებულთაჲ: „ჰაეროვან და საწადელ არს მარადის ანგელოზთა და კაცთათვს ესენებაჲ წმიდათაჲ...“ სიძვ. მუზ. 50, 147-164, 272, 182-184, გელათ. 8, 404-411.

12. მეორედ მოსლვისათვს უფლისა განკითხვად ყოველთა ცხოველთა და მკუდართა: „საყუარელნო ძმანო მოვიგოთ სიმდაბლე და სიყუარული...“ სიძვ. მუზ. 126, 84-103.

13. კვრიაკესა კორცითა აღებისასა მეორედ მოსლვისათვს უფლისა: „ნურარას პატივსცემთ უფროჲს შეუორგულებელისა სიყუარულისა...“ სიძვ. მუზ. 182, 603-629, გელ. 8, 955-65.

14. შესხმაჲ დიდისა და ღმერთშემოსილისა ბასილისი: „საყუარელნო მოყუენით ყურნი თხრობაჲ მნებაჲს კეთილისაჲ...“ გელ. 8, 907-922. I. S. Assemani, S. Ephraem Syri opera, graec.—lat. II, 289-296.

15. შესხმაჲ წმიდათა ორმოცთა მოწამეთაჲ სევასტოს წამებულთაჲ: „ვინაჲთგან ბრწყინვალესა ამას მოქმედებასა ღირს მიჩინა ჩუენ სარწმუნო მან მღდელთმთავარმან...“ გელათ. 8, 922-939.

16. თქმული ელია წინააღმართულისათვის: „განდიდნა შიში ღმრთისაჲ და ნეტარ არს რომელმან მოიპოოს იგი და დაიმარხნეს მცნებანი მისნი...“ სიძვ. მუზ. 691, გვ. 67.

58. ზოსიმე.

(Zosimus)

„ცხოვრებაჲ და მოქალაქობაჲ და საქმენი ნეტართა შიშუელმართალთანი. რომელთა წარვიდა ზოსიმე“, სიძვ. მუზ. 161, 136-147, 395, 136-143; Проф. Н. Тихонравов, Памятники отреченной русской литературы, II, 78-92.

59. ზოსიმე მონაზონი,

მამასახლისი კესარია პალესტინის ერთერთ მონასტრისა (VI ს.)

(Zosimus abbas)

„სწავლანი“, იწყება: „ნეტრმან მამამან ზოსიმე...“, ათონ. 72, სიძვ. მუზ. 1139, 88-151, თარგმნილი ექვეთიმე ათონელის მიერ. [უნდა იგულისხმებოდეს ზოსიმეს *Ἀποκρίσεις, Alloquia, Migne, t. 78, 1679-1702*].

60. თალასე მონაზონი,

მამასახლისი ლიბიის სავანისა, თანამედროვე მაქსიმე აღმსარებელისა (VII ს.)

(Thalasius monachus)

„თქმული სიყუარულისათვის და სულიერისა ცხოვრებისა პავლეს მღდელისა მიმართ“.

ასეული პირველი, რომლისა თავნი ამას იტყვან ბერძულად მაგრა ჩუენ ქართულად არა თავედად გვთარგმნიან რამეთუ არად საკმარ იყო თავთათვის სიტყვსა წარწყმედაჲ და არცა მოჰვიდოდა რამეთუ ასის თავისა აკროსტიხონსა შინა უმრავლესნი ასონი შემოვიდოდის. ხოლო პირველისა ასის თავისა აკროსტიხოჲ ბერძულად ამას იტყვს: „სულიერსა და საყუარელსა ძმასა უფალსა პავლეს თალასი ჩემებით დაყუდებული ხოლო ჭეშმარიტებით მოთარდული ცუდად მზუაობრობისაჲ“, იწყება: „სულიერი ღმრთისაჲ მოტყინარე ღმრთისა მიმართ...“

ასეული მეორე, რომლისა თავნი ბერძულად ამას იტყვან: „ლოცვა ყავ ჩემთვის ძმაო საყუარელო რამეთუ დიდთა ბოროტთა მოველი ღირსთა ნებისა ჩემისათა მწუხარებათა სულისათა და საღვობასა კორცთასა“, იწყება: „ცოდვითა შენდობაჲ განთავისუფლებაჲ არს ენებათაგან...“

ასეული მესამე, რომლისა თავნი იტყვან ბერძულად: „ჭეშმარიტი ბოროტი არა იგი არს რომელი კორცთა დაჰქენჯნიდეს და სულსა განსწყმედდეს არამედ რომელი გონებასა შეაწუხებდეს და კორცთა ახარებდეს ბუნებით კეთილისათვის“, იწყება: „კეთილსა განიზრახვედი წინაშე ღმრთისა და ყოვლისა კაცისათვის კეთილსა იგონებდი“

ასეული მეოთხე, რომლისა თაენი ბერძულად ამას იტყვან: „გარნა ქეშ-მარიტთაჲ ბოროტთაგან და ქეშმარიტად საგონებელთაგანცა ლოცვა ყავ რათა ვიკსნეთ ჩუენ ქრისტეს ღმრთისა ჩუენისა მიერ“, იწყება: „რომელმან კორცთა სიყუარულისა და ლიქნისაგან გონებაჲ თვისი განაშორა...“ სიძვ. მუზ. 55, 395-403, 66, 175-193, Migne, I. 91. 1427-1470.

61. თეოტიმოს, resp. თეოტიმოს.

[Theotimus].

თა ივლისსა იზ წამებაჲ წმიდისა მარინესი: „შემდგომად აღდგომისა უფ-ლისა ჩუენისა იჲ ქრისტესა და დიდებით ამალღებისა მისისა და მამისა თანა ყოფისა ზეცათა შინა სანატრელთა წმიდათა მოციქულთა აღასრულეს სრბაჲ მათი...“ ბოლო: „ხოლო მე თეოტიმოს უფლისა მიერ წოდებულმან აღმოყვანე-ბულმან სიღრმეთაგან უმეცრებისათა ცნობასა ქეშმარიტებისასა და ნათელე-ბულმან მეცნიერებითა ღმრთისაჲთა ვიწყე აღწერად წმიდისა ქალწულისა მა-რინისი რადედენნი ძალნი ქნა უფალმან მის მიერ...“ სიძვ. მუზ. 95, 607-629; Usener, Acta s. Marinae et Christophori, Bonn 1886, 15-46.

62. თეოდორა აბუჟურა,

ჰარანელი [ხარანელი] ეპისკოპოსი (740-820), მოწაფე იოანე დამასკელისა.
(Theodorus Abu Qurra)

1. საკითხაჲ მთისათჳს თაბორისა და ფერისცვალებისათჳს უფლისა და ორთა ბუნებათათჳს: „სავესებასა ნაყოფთასა არს სამკალი და ნაყოფისაგან ვენა-კისა რთუელი ხოლო წიგნთაგან წმიდათა სწავლაჲ სულიერი...“ სიძვ. მუზ. № 144, 353-358.

2. სიტყვსებაჲ იაკობიტთა მიმართ: „იაკობიტნი იტყვან ვითარმედ ქრი-სტე ბუნებაჲ არს ერთი ორთაგან ბუნებათა და აწ ჩუენ ვჰკითხოთ...“ სიძვ. მუზ. 691, 152 155. 735, 26-28 [სულ 13 კითხვა-მიგებაჲ].

3. თქუმული: „სული აწ კორცთა შინა არცა ბუნებაჲ არს არცა გუამი...“ სიძვ. მუზ. 691, 15, 735, 28.

4. თქუმული: „უკუეთუ ვინმე თქუას რაჲ არს საზღვარი სარწმუნოებისაჲ. ესე არს საზღვარი სარწმუნოებისაჲ...“ სიძვ. მუზ. 691, 156-157, 735, 28.

5. მათჳს რომელნი კაცსა თჳსაგან იტყვან ჯუარცუმულად ვითარცა ნი-სტორი იტყოდა: „ესრეთ შეეტყუების სიტყუად კაცსა მას ანუ თჳთ თანადეა თაჳისა თჳსისათჳს...“ სიძვ. მუზ. 691, 157-160, 735, 28-29.

6. თქუმული: „რაჲამს ჯერ იჩინა შენოქმედმან წყალობით განახლებაჲ უსახურებით მომწყდარისა მის კაცისა გარდამოკდა ქუეყანად სახიერი სიმდაბ-ლით შემდგომად ჰჳ წლისა...“ სიძვ. მუზ. 691, 168-169 [მოკლე ქრონოლო-გია ძველისა და ახალი აღთქმის ამბებისა] 735, 30.

7. მათჳს რომელნი იტყვან სიტყუასა ღმრთისსა განგებისასა რომელი მოკუდა ესრეთ შეეტყუების სიტყუად: „გარდამოკდა რათა მე სიკუდილისაგან მიკსნეს და თჳთ მას მომკუდარად იტყვან. უკუეთუ თჳთ იგი ბუნებაჲ მოკუდა და

არა კორცითა მით თვსით მკუდარმან შენ სიკუდილისაგან ვერ გიკსნეს..." სიძე. მუზ. 735, 29.

8. მოკლე ნაწყვეტები: ა) „რაემს პური იგი მისცა მოწაფეთა“ (4 სტრიქონი), ბ) „რაემს მიიღო იუდა პური იგი“ (8 სტრ.), გ) რომელი იგი ძოწეული შემოსეს საკურთხეველისა შესამოსელი იყო პურიათაჲ“ (5 სტრ.), დ) „სუდარი იგი რომელი არა იღვა ტალოთა თანა პილატეს თავისა სახუვეელი იყო“ (5 სტრ.), ე) „ანგელოზთა მათ რომელნი სხდეს საფლავსა თანა სახელები მათი ესე არს: ერთსა მას აზაელ რომელ არს მართალ ღმრთისა..." სიძეელ. მუზ. 735, 29-30.

9. თქუმულთაგან თეოდორე აბუყურაჲსათა, —სამი აფორიზმი, ათონ. ხელნ. XI საუკ. 50, 270-1, H. Mapp, Aгиографическiе материалы I, 15.

10) სიტყვს გებაჲ პურიათა: „პურია: მე წერილთაგან სიტყუაგიგებ შენ რამეთუ არარაჲ უწყი თვნიერ მათისა. მორწმუნეჲან: არცა მე განვკლდი მათ არამედ მკეზო წწყულებჲა აწინდელთა ამათ მსმენელთა..." წერ.-კითხ. 312, 1-7.

11. სიტყვსგებაჲ ორიგენიანესა მიმართ: „რომელი სიმდიდრე არს ათ წელ ან ერგასის წელ შეცოდებულისა ვისიმე ბევრეულთა უფროსლა დაუსრულებელთა საუკუნეთა ტანჯვა..." წერა-კითხ. 312, 20-24.

12. სიტყვსგებაჲ ნესტორიანთა მიმართ: „ვინ თქუა თუ მომეცა მე ყოველი კელჲწიფებაჲ ცათა შინა და ქუეყანასა ზედა. ძემან ქალწულისამან ესე იგი არს კაცმან ან ძემან ღმრთისამან..." წერ.-კითხ. 312, 24-28.

13. თეოდორესი მაგალითი როპლისა მიერ წარმოაჩენს ნეტარი ძკითხველთა მიმართ, წერ.-კითხ. 312, 33.

14. კითხვაჲ თეოდორეს მიმართ ბრძოლისათვს ქრისტესისა ეშმაკისა მიმართ, წერ.-კითხ. 312, 33-35.

15. კითხვაჲ აგარიანისა ქრისტეანისა მიმართ, წერ.-კითხ. 312, 36-37.

16. სიტყვსგებაჲ სომეხთა მიმართ: „აჲა უკუე წარმოღვა ღუაწლი სიტყვსგებისა ვინა უკუე დაიწყებოდენ ჩუენდა სიტყუაჲ კელოვნებითთაგან სიმარჯუეთა. ...“ წერ.-კითხ. 312, 67-68 [წერ.-კითხ. ხელნაწერში № 1463 ეს არის „ნესტორიანთა სიტყვსგება, აგრეთვე გელათისაში 23, 361-365, სადაც თეოდორეს „ფილოსოფოსი“ ეწოდება].

17. ეპისტოლე მკონებელი წმიდისა და უბიწოჲსა სარწმუნოებისაჲ წარცემული ნეტარისა თომაჲს მიერ იწლიმელ პატრიარქისა სასომხეთოჲსა მწვალებელთა მიმართ არაბულად ეიდრემე თეოდორეს მიერ აბუყურად სახელდებულისა ხარანელთა ეპისკოპოზისა აღწერილი და ჩემ უნდოჲსა მიხაელ ხუცისა და სამოციქულოჲსა იწლიმისა საყდრისა სვანკელოზისა მიერ ბერძულად თარგმანებული რომელსა შინა განცხადებულად ჩანს ვითარმედ ნხოლოდ ხალკიდონს ოდენ შეკრებულისა კრებისაჲ ქეწმარიტ არს ქრისტეს ღმრთისა ჩუენისა ძლით განსაზღერებულისა სარწმუნოებისა სიტყუაჲ: „ქრისტე უფალი და ღმერთი ჩუენი თავისა მოციქულთასა პეტრეს მიმართ იტყვს:..." სიძე, მუზ. 64, 100-106, 65, 207-220, 205, 303-316, გელ. 23, 224-232.

18. განგებულებისათვის და განკორციელებისა და ვითარებელ გუამი ვიდრემე განკორციელდა ხოლო ბუნებაა ღმრთეებისაა შეერია კაცობრივსა ბუნებასა გუამსა შინა სიტყვსა ღმრთისა: „განკორციელებაა უკუე არს განკაცებაა და განკაცებაა არს განკაცებულისა კაცისა კაცქმნაა...“ სიძე. მუზ. 64, 106-109, 65, 220-226, 205, 316-322, გელ. 23, 232-236.

19. სარკინოზთა მიმართ სიტყვსგებისაგან: ა) „ეამადეამად შემთხუეულნი ეკლესიისა დაკუთებანი მწვალებელთანი და ბოროტად კელოვნებით მოპოვნებულნი ზედააღდგომანი მათნი...“ ბ) „სხუაა ქადაგებაა გამოჩინებულნი ვითარმედ მუჰამედ არა არს ღმრთისაგან...“ გ) გამოჩინებაა ქეშმარიტი მაგალითისა მიერ ვითარმედ მტერი იყო ღმრთისაა მუჰამედ და ვითარმედ ეშმაკისა მიერ იგუეშებოდა: დ) აღსაარებაა დამამტკიცებელი ქრისტეანობისაა უნინესთაგან ქადაგებისათა, ე) სხუაა სიტყვსგებაა ვითარმედ კორცი ქრისტესი არს შეწირული იგი და კურთხეული პური; ვ) სხუაა სიტყვსგებაა ერთგვის ქორწინებისთვის, ზ) ვითარმედ არცა ვნებასა მისსა დაიკსნა გუამი ქრისტესი, მ) გამოჩინებაა ვითარმედ აქუს ღმერთსა ძე თანაარსი თანადაუსაბამოა და თანასამარადისა; სიძე. მუზ. 65, 311-328, 267, 238-249, გელ. 23, 400-412.

20. კითხულ იქმნა თეოდორე ურწმუნოაა მიერ: „ვითარმედ შემდგომად ქრისტეს მიერ დამტკიცებით განჩინებისა ვითარმედ რომელი არა იშვეს წყლისაგან და სულისა...“ სიძე. მუზ. 65, 328-329.

21. მოძღურებაა შემოკლებული საღმრთოთა სახელთათვის საზოგადოთა სამებისათა და განთვსებულთა თვთეულისა გუამისათა: „არიან საზოგადონი სახელნი წმიდისა სამებისათვის მოხუმულნი...“ სიძე. მუზ. 65, 329-330, გელათ. 23, 386-387.

22. „სიტყვსგებაა ქმნილი მთავრისა მიმართ ედესისა შეიგანთააა რომელმან ითხოვა მისგან რათა მოპოვნებითა გულისსიტყუათა მიერ გამოაჩინნოს და უჩუენოს მას ვითარმედ არს ღმერთი“ წერ.-კითხ. 1463, 287-294, გელ. 23, 365-386.

[თეოდორე აბუყურას თხზულებათა წესებებ იხ. G. Graf, Die arabischen Schriften des Theodor Abu Qurra, Bischofs von Harran, Paderborn 1910].

63. თეოდორე სტოდითელი († 826 წ.)

(Theodorus Studita)

1. „სწავლანი სულიერნი თვსთა მოწათეთა მიმართ ყველიერისა კვრიაკითგან ვიდრე დიდად ოთხშათათამდე რომელნი წარიკითხვიან მარხვათა შემდგომად სერობისა ლოცვისა და ისმენენ ძმანი ყოველნი ზედკომით და მღუმრიად ყოვლითავე ღმობიერებითა,“ —თარგმანი გიორგი მთაწმიდლისა 1042 წ. Migne, t. 99, 509-901. [შეიკავს: შესავალს, 57 სიტყვას დიდმარხვის 1 ორშაბათიდან ბზობის პარასკევამდე, ვნების კვირაკის ორშაბათ-საწაბათს შუაზატიკის ამადლების წინ, აღესების, შემდგომად აღესებისა და ხსენებასა წმიდისა დომენტისა, შემდგომად აღესების 4 სიტყვას, გარდამოსლვისათვის სულისა წმიდისა, ყოველთა წმიდათათვის, 1 და 3 კვირიაკეს, შემდგომად ხსენებისა წმიდისა თეოდორესა, შემდგომად ხსენებისა წმ. წინამორბედისა, შაბათს 1 კვი-

რიაკესა დიდმარხვაში--სასწაული წმიდისა თეოდორე ტვირონისა.]. სიძვ. მუზ. № 500, 148, 202, 323, 388, 419, 809.; ქართულად ეწოდება „სტოდნიკი“.

2. სიტყუაჲ შესხმისაჲ პოვნისა პატიოსნისა თავისა დიდებულისა წინამორბედისა და ნათლისმცემლისა იოანესა: „მესამე არს წოდებაჲ ესე რომელი მაქუს ჩუენდა კსენებისათჳს წინამორბედისა დღენდელსა ამას დღესა“, თარმნილი ეფრემ მცირის მიერ, სიძვ. მუზ. 162, 78-80, 182. 505-516, Migne I. 67, 448-454. BHG¹, 842.

3. სიტყუაჲ შობისათჳს ყოვლადწმიდისა დედოფლისა ჩუენისა ღმრთის მშობლისა მარადის ქალწულისა მარიამისა: „ბრწყინვალედ დღესასწაულობს დღეს დაბადებული რომელსა მოუგიეს ახლად ცად ქალწული ყოვლად ქებულისა...“ სიძვ. მუზ. 182, 1-20.

64. თეოდორე, დიდისა მაღასიისა ხუცესი (VI ს.)

(Theodorus, Magnae ecclesiae presbyter)

„სიტყუაჲ ცხადმოფელი ეამსა რომელსა თუ ვითარ წმიდისა ღმრთის მშობელისა სამოსელი სამეუფოდ ქალაქად მოიწია და დაიდვა ვლადკერნათა შინა: „საღმრთონი რამე და დიდნი საიდუმლონი...“ გელათ. ხელან. 3, 342-356. F. Combefis, Novum auctarium, II. 751-786. Хр. Лопарев, Византийский Временник II, 1895 г., стр. 592-612.

65. თეოდორე, იკონიის მაისკოპოსი (VI ს. პირველ ნახევარში).

(Theodorus Ikonensis)

წამებაჲ წმიდისა კკრიკესი და დედისა მისისა ივლიტაჲსი: „საყუარელსა ძმისი და მოყესისა ჩემისა და თანამოსაგრისა ზოსიმე ეპისკოპოსისა მე თეოდორე რა მადლითა და წყალობითა ღმრთისაჲთა ღირს ვიქმენ ეპისკოპოსად...“ სინ. მთ. 62, 79-83. Migne PG. t. 120, 165-172, van Hooft, Analect. Bolland. 7, 194-200.

66. თეოდორეტი კვირელი მაისკოპოსი († 458)

(Theodoret Cyrus)

1. სიტყუაჲ საღმრთოჲსა სიყუარულისათჳს: „ვითარებასა სათნოების მოლუაწეთასა რაბამობასა მათსა და ვითარცა გვრგვნითა განბრწყინებულებასა განცხადებულად აუწყებენ ჩუენ მიერ მათთჳს აღწერილნი ესე თხრობით...“, — თარგმანი ეფრემ მცირისა, სიძვ. მუზ. 689, 269-277, Migne, t. 82, 1497-1552, შეადგენს დასასრულს ქვემო აღნიშნული თხზულებისას.

2. „ღმრთის მოყუარებითი თხრობაჲ გინა თუ მოლუაწეთა მოქალაქობაჲ: წარმატებულთა გაცთასა და სათნოების მოლუაწეთასა კეთილ უკუე არს მიხედვაჲ ღუაწლსა და თჳალით მოსთულებაჲ სარგებელსა...“ სიძველ. მუზ. 689, 189-269. 682, Migne t. 82. 1283-1496; ეს არის „ფილოთეონ“ ან „თეოფილონ“ ისტორია, ეფრემ მცირის მიერ ნათარგმანი.

3. აღსარებაჲ მართლისა და უბიწოჲსა ქრისტეანეთა სარწმუნოებისაჲ: „კმა იყო ნამდვლვე ზ საკრველო ჭეშმარიტთაგან თაყუანისმცემელთა და მსახურთა წმიდისა და ცხოველისა და თაყუანისსაცემლისა ერთარსისა სამებისათა...“, თარგმანი თეოდოლე ხუცესმონაზონისა, სიძვ. მუზ. 66, 371-377, 140, გელ. 8, 376-385, იერუს. 23, 344-348.

4. მიზეზი დიდისა ამოსის წინაჲსწარმეტყუელებისაჲ: „დამბადებელი მზოდ გულთა ჩუენთა...“ გელათ. 3, 167-175, Migne, t. 81, 1664 [თედორიტე ამ ხელნაწერში წოდებულია „ტვროსის“ ეპისკოპოსად].

5. ეპისტოლე იოანე ანტიოქელის მიმართ (ორი): „წარვიკითხენ გოდებით საგოდებელნი იგი შეჩუენებანი“, „სიბრძნით მშართებელმან ყოელისამან და ჩუენისა ერთსიტყუაობისა წინაგანმგებელმან...“ სიძვ. მ. 266, 107-108, 402-404. ბ) ალექსანდრეს მიმართ იერაპოლელისა: „არარაჲ სიტკბოებითი, არარაჲ გულს მოდგინებითი და არარაჲმე ვედრებითი დაშთა ღონეჲ...“ სიძვ. მ. 266, 331-332 გ) ერისა მიმართ კონსტანტინოპოლელისა, რომელნი ნესტორის ბოროტთა იქუთა შედგომილ იყვნენ: „რომელი რაჲცაღა შეემათხუევის დედათა მფრინველთა, ოდეს იგი იხილვენ ბჟდეთა მათთა წარტყუენვილყოფად და წარტაცებულ...“ სიძვ. მ. 266, 390-391.

6. სიტყუა თქმული ქალკიდონს შინა წინაშე პოტირიტისთა მწუალებელთა და მოწაფეთა ნესტორისისთა: „იყავნ ქრისტე თავ სიტყვსა ჩუენისა...“ სიძვ. მ. 266, 349-352.

67. თეოდოსი განგრაელი ხუცესი (VII ს.)

(Theodosius Gangra)

1. ცხორებაჲ და ზოქალაქობაჲ წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩუენისა მაქსიმე აღმსარებელისაჲ, იხ. K. Kekelidze, Monumenta hagiographica Georgica t. 1, 60-103; Сведения грузин. источников о преп. Максиме Исповеднике, Труды Киев. Духов. Академии 1912 г. Сентябрь и Ноябрь, ექვთიმეს თარგმანი.

2. თა აგვსტოსა იგ: მოთხრობაჲ ღუაწლისაჲ და ვნებულებათა ღირსისა და აღმსარებელისა მაქსიმესთაჲ და ანასტასი მოწაფისა მისისაჲ და ამათთანა მრავლად ღუაწლისა რომთა პაპისა მარტინესი: „დიდ ჭეშმარიტებით მაქსიმე შესწორებულად სახელისა მკონებელ საქმეთა უფროჲსლა ითქვნ...“ გელათ. 1, 372-389. Migne t. 90 [=Hypomnesticum].

68. თეოდოტი ანკვირელი ეპისკოპოსი (V ს.)

(Theodotus Ancyranus)

1. შობისათვს მაცხოვრისა ჩუენისა ივ ქრისტესა რომელმან ესე წარიკითხა კრებასა ზედა ეფესოჲსსა წინაშე წმიდისა კვრილე ალექსანდრიელ მთავარეპისკოპოსისა:

ა) „ბრწყინვალე არს კრებაჲ ესე დღენდელისა ამის დღესასწაულისაჲ და ზოგადსა ცხორებასა კაცთა ნათესავეისა მთასწაუებს...“ სიძვ. მუზ. 162, 35-40, გელათ. 5, 466-472, სიძვ. მუზ. 266, 27-34.

ბ) „ბრწყინვალე არს ჩუენდა და დიდებულ კრებაჲ ესე დღენდელისა ამის დღესასწაულისაჲ. ბრწყინვალე ამისათჳს რამეთუ ზოგადი ცხობრებაჲ მოატყუა კაცთა...“ სიძვ. მუზ. 162, 40-44, 266, 34-43, გელათ. 5, 472-480. [Migne t. 77, 1349-1432].

2. სიტყუა თქმული ეფესოს შინა, წინააღმდეგომად ნესტორიოსისა დღესა იოანე მახარებელისასა: „როჴელიცა იგი ვინ არს მკურნალი კორცთა ჩუენთა...“ სიძვ. მუზ. 266, 325-326.

69. თეოდულა ხუთმხი

(Theodulus Presbyter)

ქებაჲ შესხმისაჲ წმიდისა გიორგისაჲ: „მოვედით საყუარალნო ღმრთისა-ნო და მოსურნენო ქრისტესნო და ვადიდებდეთ სახიერებასა სამებისა წმიდისასა რომელი მიუთხრობელ არს კეთილთა მისთა ზედა მიუწდომელთა...“ ათონ. ხელთნაწ. 57, 267-271.

70. თეოსტირიკი

[მოწაფე ნიკიტა აღმსარებელისა]

(Theostiricus, Nicetae Confessoris discipulus)

თა აპრილსა გ: ცხორებისა მიმართ ღირსისა მამისა ჩუენისა და აღმსარებელისა ნიკიტაჲსა აღწერილი საფლავსა ზედა მისსა: „წინაგვც ჩუენ დიდი მიზეზი სარგებელისაჲ...“ Acta Sanctorum, April. p. XVIII-XXVII, ed. 3. [ნიკიტა იყი მამასახლისი მიდიკიელთა მონასტრისა ბითუნიაში, † 824 წ.]; გელათ. ხელნ. 7, ფ. 6-43.

71. თეოფანე

მთავარეპისკოპოსი კესარია კაპადუკიისა.

(Theophanes Caesariensis in Cappadocia)

1. სწავლაჲ სულისა მიმართ თვისისა: „ვინ მოსცეს თავსა ჩემსა წყალი და თუალთა ჩემთა წყაროჲ ცრემლთაჲ...“

2. თავისა თვისისა მიმართ: „რაჲჲმს გონებასა ჩემსა მოვიდე და ცხორებისა ამისა აღსასრული გულისხმა ეყო...“

3. ლოცვაჲ სინანულისაჲ: „შენიწყალე მე ღმერთო დიდითა წყალობითა, შენითა და მრავლითა მოწყალებითა შენითა აკოცე ურჩულოებაჲ ჩემი. ლოცვაჲ არს ესე აღსარებისაჲ...“

4. შობისათჳს ღმრთისა: „საყუარელნო ვინაჲთგან გულის ხმა გვყოფია რამეთუ ყოვლისავე საქმისა კეთილისა დასაბამი და ძირი შიში ღმრთისაჲ არს...“

5. მცნებათა ღმრთისათა დაცვისათჳს: „ძმანო ყოველსავე ადგილსა და ყოველსა ეამსა შესაძლებელ არს დამარხვაჲ მცნებათა ღმრთისათაჲ...“

ყველა ეს თხზულებანი, რომელნიც ექვთიმე მთაწმიდლის მიერაა ნათარგმნი, მოთავსებულია სიძვ. მუზ. 1101-ში.

72. თეოფილაქტე ბულღარელი (XI ს.)

(Theophilactus Bulgarus)

1. თარგმანებაჲ მარკოზის სახარებისაჲ, სიძვ. მუზ. 102, წერ.-კითხ. 404.
2. განძარტებაჲ ლუკას სახარებისაჲ, სიძვ. მუზ. 113, 284, წერ.-კითხ. 3625.
3. განძარტებაჲ იოანეს სახარებისაჲ, სიძვ. მუზ. 52. Migne, t. 113-126.

ნათარგმნია, ყოველ შემთხვევაში პირველი ორი, იოანე კიმკიმელის მიერ [იხ. ჟურნალი „პრომეთე“ 1, გვ. 62-70].

73. თეოფილე (IV ს.)

(Theophilus)

ნოეზბერსა იე: წამებაჲ წმიდათა და კეთილად მძლეთა მოწამეთაჲ გურია სამონა აბიბოსეთი რომელნი იწამნეს ქალაქსა ედესას რომელ არს ურამაჲ: „წელსა მეთხუთმეტესა მეფობასა დიოკლიტიანსსა და მაქსიმიანსსა უშჯულოთა მათ მძლავრთასა იყო ჟამთა მათ განმგებელ საყდარსა ზედა ქალაქსა ედესისასა წმიდაჲ კონონ მთავარეპისკოპოზი...“ დასასრული: „მე გლახაკმან თეოფილე რომელმან მადლითა ქრისტესითა უარვყავ სარწმუნოებაჲ იგი მშობელთა ჩემთაჲ რომელ არს კერპთმსახურობაჲ შეწევნითა ღმრთისაჲთა აღვწერე სარწმუნოებაჲ მტკიცე და სიმკნით წამებაჲ წმიდათა ამათ და ლუაწლის მძლეითა მოწამეთაჲ...“ სიძვ. მუზ. 95, 1068-1102, სინ. 11, 8-34.

L a m b e c. Commentar. t. VIII, 587.

74. თეოფილე

(Theophilus)

ცხორებაჲ და მოქალაქობაჲ წმიდისა მამისა ჩუენისა მაკარი პრომაელი-საჲ: „გვედრებით ჩუენ მღაბალნი და გლახაკნი თეოფილე სერგის და ევგენი რათა ისმინოთ ცხორებაჲ ნეტარისა მაკარისი რომელი იყოფებოდა ოცსა მილიონსა მახლობელად სამოთხისა. ბოლო ჩუენ ვიყოფოდით მონასტერსა ასკლი-პი მამასახლისისასა მესოპატამოს ასურეთისასა“, სიძვ. მუზ. 199, 41-51.

A. Vassiliev, Anecdota graeco-byzantina, Mosquae 1893, 135-164.

75. თეოფილე,

ეკონომოსი დანოხს ეკლესიისა აღმოსავლურისა.

(Theophilus Oeconomus)

თა მარტსა კვ: წმიდისა და ზეშთადიდებულისა ღმრთისმშობლისა და მარადისქალწულისა მარიამისა შუამდგომლობისა მიერ უფლისა ჩუენისა იჲ ქრისტეს მიმართ აღწოდებაჲ და სინანული: „იქმნა წამსა მას პირველვე უღმრთოთა და უცხო კმნილთა სპარსთა ზედა მარბევლობისა კმნამდე პრომაელთა მოქალაქობისა შორის ერთსა ქალაქთაგანსა სახელით დანონსა კილიკელთა მეორისა სამთავროსა შინა...“ გელათ. 2, ფ. 334-347.

76. იაკობ, ეპისკოპოსი

ბატნანელი, რომელ არს საროჯისა († 521)

(Iakob Batnae episcopus)

„ცხოვრებათაჲს წმიდისა ღმრთისმშობელისა და შობისათჲს უფლისა ჩუენისა იჲჲ ქრისტესა წმიდისა ქალწულისაგან“. K. Kekelidze, Monumenta hagiographica Georgica t. 1, 174-188.

77. იაკობ დიაკონი (V ს.)

(Iacob diaconus)

სინანული პელაგიაჲსა მეძჳსაჲ რომელსა ეწოდა მარგალიტ და სიმენს მისი: „ძმანო ჩემნო საყუარელნო ისმინეთ ჩემისა ამის თბრობისაჲ რომელი იქნა საკრველი დღეთა ჩუენთა უფროჲს საკრველ არს და ვინებე მე ცოდვილმან იაკობ დიაკონმან მიწერად თქუენდა სულიერთა ძმათა რათა სარგებელსა დიდსა მიემთხვენ სულნი თქუენნი და აღიდებდეთ კაცთმოყუარესა ღმერთსა...“ სიძვ. მუზ. 95, 1250-1260. H. Usener, Legenden der heiligen Pelagia, S. 3-16. Bonn 1879, Migne, t. 116, 808-820.

78. იაკობ მოციქული

(Jakob Apostolus)

„ქამის წირვაჲ“, K. Кекелидзе, Древне-грузинский Архиератикон, стр. 1-85, Тифлис, 1912 г.

79. იიერია (IV ს.)

(Hieria)

თა იენისსა კე: წამებაჲ წმიდისა ფებრონიასი: „იყო დღეთა მათ დეოკლიტიანე მეფისათა ანთამოს მთავარი და იყო იგი უძღურ კორცთაგან და იღვა იგი ცხედარსა ზედა და მოუწოდა სელენოზს ძმასა თჳსსა და ჰრქუა მას...“ დასასრული: „და შემდგომად აღსრულებასა ბრენისა მიითულა ადგილი იგი იერიო რამეთუ ყოველივე პირველთაგანი წესი და კანონი უწყოდა და რომელი მოიწია ფებრონიას ზედა და რომელი არა იცოდა ისწავა ლუსიმახოჲს მიერ რომელი ხედვიდა ლუაწლსა წმიდისა ფებრონიასასა და ჰრწმენა ქრისტჳ მის მიერ. და მან აღწერა ცხოვრებაჲ და წამებაჲ იგი მისი სარგებლად მორწმუნეთა...“ სიძვ. მუზ. 95, 640-668.

80. ივლიანე, ეპისკოპოსი ტაბია ქალაქისა.

(Iulianus Tabiensis)

ნათლისღებისათჲს ქრისტჳს ძისა ღმრთისა უფლისა ჩუენისა იჲჲ ქრისტესა იოვანეს მიერ: „ყოველთა დაბადებულთა უფალი წიაღთაგან მამისათა მოვიდა...“ K. Kekelidze, Monumenta hagiographica Georgica, t. 1, 10-15. მისი ნაწყვეტი შენახულა „ხანმეტ მრავალთაჲში“. ა. შანიძე, უნივ. მოამბე VII.

81. ილია მინიატი,

ეპისკოპოსი კერენიკისა და კალაგრიტისა პელეპოტსა შინა († 1714 წ.)

(Elias Miniata)

1. თქუპული მაცხოვარებითსა ვნებასა ზედა რომელიცა წარიკითხვის დიდ-სა ხუთშაბათსა ვნების კვრიაკისასა შემდგომად სერობისა ლოცვისა: „შეწუ-ხებულ არს სული ჩემი სიკუდილადმდე. მათე 26, 38: ორი დიდი და ფრად დიდებული საკვრეველზეა იხილა კაცმან სოფელსა შინა...“ სიძვ. მუზ. 381, 457-479, 544, 1-66.

2. წმიდასა და დიდსა პარასკევსა მაცხოვარებითსა ვნებასა ზედა: „ვითარ შექმნა ღმერთმან კაცი და ვითარ მოეპყრა კაცი ღმერთსა. ღმერთმან სამოთხე-სა შინა სიტკბოებისასა აღიღო მტუერი ქუეყანი და შექმნა იგი კელითა თვისითა...“ სიძვ. მუზ. 693, 1-54.

ორივე თარგმნილია რუსული ენიდან.

82. იოჰანე, მონა უხმარი იესო ქრისტესი.

(Iohannes Iesu Christi servus indignus)

საკითხავი გამოცხადებაჲ წმიდათა ზაქარიაჲსი. სვეონისი იაკობისი ძმი-სა უფლისაჲ და პირველესიკოპოსისაჲ: „ღმრთისმსახურთა და წმიდათა მამა-თა ეპიფანეს და პეტრეს მონათა ქრისტესთა იოჰანს მონაჲ უემარი იჲ ქრის-ტსი უფლისა მიერ გიკითხაჲ: ყოელის პირველად მოვიკითხაჲ ერთგულსა მა-გას და სულიერსა სიყუარულსა თქუენსა და გლოცაჲ თქუენ რათა მომიკსენოთ მე ცოდვილი წმიდასა ლოცვასა თქუენსა...“ სიძვ. მუზ. 19, 103-109, 95, 98-102.

83. იოჰანე მოწაღაჲ, ალექსანდრიელი († 617 წ.).

(Iohannes Alexandrinus)

ცხოვრებაჲ და მოქალაქობაჲ წმიდისა ტეზონ ამათუნტელ ეპისკოპოსისაჲ: „მრავლისა და დიდისა სულიერისა სარგებელისა...“ გელათ. 3, 175-181, წერ. კითხ. 471. H. Usener, *Sonderbare Heiligen*, Leipzig, 1907, S. 111-149.

84. იოჰანე მმარხველი, კონსტანტინოპოლელი მთავარეპისკოპოსი

(582-595)

(Iohannes Nisteos, Archiepiscopus Constantinopolitanus)

1. თქუპული ტაძრად მიყვანებისათჳს ყოელად წმიდისა ღმრთისმშობელი-სა: „ბრწყინვალე არს და დიდებულ დღესისა ესე ცხოვრებაჲ და გონებასა დღე-სასწაულის მოყუარეთასა გალობად წადიერ ჰყოფს და არს ესე ყოელად წმიდი-სა ქალწულისა და ღმრთისმშობელისა ტაძრად მიყვანებაჲ...“ სიძვ. მუზ. 128, 348-372, სააზიო მუზ. Georg. 150 b.

2. „კანონი შეცოდებულთანი“, რომელიც ორი ნაწილისაგან შედგება: ა) კანონარი იოანე ბერისა და დიაკონისა, რომელსა შვილი მორჩილებისა ეწოდა, და ბ) კანონნი იოანე მმარხველისა; გადმოჰარგმნილია ექვთიმე ათონელის მიერ [Н. Заозерский и А. Хаканов, Номоканон Иоанна Постника в его редакциях: грузинской, греческой и славянской, Москва 1902 г].

85. იოანე აბბა,

მოძღუარი სოფრონ იერუსალიმელ პატრიარქისა, მოსხი (VI ს.)

(Iohannes Abbas)

„სამოთხე“ რომელსა შინა წერილ არიან საქმენი და განგებანი წმიდათა მამათანი და ქრისტესმოყუარეთა დედათანი რომელი აუწყებს ყოველთა სათნოებათა სარგებელად კაცთა და ბოროტის მოქმედთათვისცა რომელთა არა ეშინოდა ღმრთისა; იწყება: „თავი ა: საყუარელნო ხილვაჲ სამოთხისაჲ ზაფხულის სავსე არს ყოვლითა საწადლითა და გულის სათქუმელითა კაცთაჲთა...“ ათონ. 69, სინ. 84, 91, სიძვ. მუზ. 691, Migne PG. t. 87, 3, 2851-3112, PL. t. 74, 121-240.

86. იოანე ანტიოქიელი (V ს.)

(Iohannes Antiochenus)

1. ეპისტოლე თეოდოსის მიმართ კესარია კაბადოკიელისა: „ღმრთისა მიერ ქმნილი მეგობრობა არცა დროებითად შესაძლებელ არს დაშრეტად და არცა-ლა სხვთა სახითა გახრწნად; ამისთვის პატიოსნება შენი ყოველსა დროსა შინა გონებასა შინა ჩუენსა არს...“ სიძვ. მუზ. 266, 69-71.

2. ეპისტოლე მოთხრობითი მეფისა მიმართ კელითა პალადიოს მთავრისაჲთა; „კეთილმსახურნო მეფენო, მართლმადიდებლობითი სიმტკიცე იგი არს, რათა თქვენ მიერ ყოველნი უწესონი საქმენი დაირღუეოდენ, ვითარ იგი კანონი არცა აღრიდგან დაარღვინეს იგინი...“ გვ. 237-239.

3. ეპისტოლე თეოდოსის მიმართ კესარიისა კელითა კომსისაჲთა: „ქეშმარიტად კაცნი დროჲსა ამის უმეტეს ნეტარ არიან ვიდრელა უწინარესნი ჩუენსა, რამეთუ მეყობითა შენითა განიგებიან; რამეთუ კეთილმსახურება შენი ოდეს იგი ურიცხვისა მქონებელ არს სოფლისა მზრუნველობისათვის...“ გვ. 315-317.

4. ეპისტოლე ალექსანდრეს მიმართ იერაპოლელისა მოსლვისათვის არისტოვეულოს მთავრისა: „საკვრელი ესე არისტოვეულოს ძალთა მთავარი ბქეთა ქალაქისათა მოწევენულ არს მიწოდებისათვის ჩემისა კოსტანტინუპოლელ...“ გვ. 396-397.

5. ეპისტოლისაგან მართლმადიდებლობისა აღსარებისა კირილეს მიმართ ალექსანდრიელისა დაგებისათვის ურთიერთას, რომელიცა უბრძანა მათ ორთავეს კეთილმსახურ-მან მეფემან თეოდოსი მეორემან: „საქირო არს, რათა შემოკლებულითა სიტყვთა ესთქუათ აწ მოძღურება ჩუენი ღმრთისმშობლისათვის ქალწულისა და განკაცებისა ძისა ღმრთისა მხოლოდშობილისა...“ გვ. 397-398.

6. ეპისტოლე აღმოსავლელთა მიმართ ეპისკოპოსთა უწყებისათვის მათისა მშვიდობისა კათოლიკე ეკლესიისა მიმართ ქრისტესისა: „სძლია კეთილმსახურებაჲმან და ყოველი სიბოროტე ეშმაკისა განივლთოს [და შემდგომად მრავალთა ზრახუათა იტყვს]: ჩუენ აღმოსავლელთა თანება გვექმნა ყოვლადწმიდა კირილოს აღსარებისაებრ მართლისა სარწმუნოებისა და მართლისა სწავლისა...“ გვ. 402.

7. სიტყუა თქმული ქალკიდონს შინა შემდგომად სიტყუათა თეოდორიტოს ეპისკოპოსისათა და აფთონიოს ხუცისათა მხნეყოფისათვის თვსთასა: „წმიდითა სჯულითა დამტკიცებულ არს, ეითარმედ შვლთა სიტყუანი აღიყუანებიან მამათა მიმართ...“ გვ. 352-353.

ეს თხზულებანი (იხ. აგრეთვე სიძვ. მუზ. № 618) გადმოღებულია სომხურიდან ანტონ კათოლიკოზის და თილიპე ყაითმაზაშვილის მიერ 1776 წ.; მოთავსებული არიან მესავე მსოფლიო კრების აქტებში (Mansi, Harduin, Деяния вселенских соборов, изд. Казан. Дух. Академии, 1859 г. т. I. II).

87. იოანე სინელი (†649 წ.)

(Iohannes Sinaita)

„კლემასი“ და „მწყემსისა მიმართ“ [Migne, t. 88, 631-1164, 1165-1210] ნათარგმნია ქართულად ხუთჯერ: ა) ძველად, მეათე საუკუნემდე, ბ) ექვთიმე ათონელის მიერ (სიძ. მუზ. № № 105, 134, 167, 177, 236, 285, 445, 621, 622; ჯუარ. მონასტ. № № 117, 136, 137), გ) იოანე პეტრიწის მიერ იამბიკოდ (სიძვ. მუზ. № 341; წერ.-კითხ. № № 130, 1597, 331); დ) პეტრე გელათელის მიერ (სიძვ. მუზ. № 39; გელ. № 31) და ე) ანტონ კათოლიკოზის მიერ იამბიკოდ (სიძვ. მუზ. № № 226, 799).

88. იოანე ხუცენი (V ს.).

(Iohannes Presbyter)

[იოანე იყო ნათესავით სარკინოზი, რომელსა ერთი თვალი ედგა, რომელსა იგი წმიდამან ეპიფანე აუხილა მას და მისგან განისწავლა ყოველსა კეშმარიტებასა ეითარმედ სასწაულთა მრავალთა იქმოდა].

ცხოვრებაჲ, სასწაული და საკვრეველებანი წმიდისა ეპიფანე ეპისკოპოსისაჲ კპრელისა კოსტანტინე დედაქალაქისაჲ: „ეპიფანე რაჲ ნათესავით იყო ფინიკელთაჲ სანახისაგან ელფუთეროპოლისა...“ სინას მთის 71, 84-169. Migne t. 41, 24-73. G. Dindorf, Epiphanii ep. Constantiae opera, I, 3-45. Lipsiae 1859.

89. იოანე მთავარეპისკოპოსი თესალონიკისა (VII ს.).

(Iohannes Thessalonicensis)

1. სიტყუაჲ განკაცებისათვის უფლისა ჩუენისა იჲვ ქრისტესა და ხარები-სათვის ყოვლადწმიდისა ღმრთისმშობლისა: „ღამე წარკდა ზოლო დღე მოგუება-ლა. კმობს მოციქული. უჩინო იქმნა ღამე ცოდვისაჲ...“, თარგმანი ეფრემ

მცირისა, სიძე. მუხ. 272, 256-257, 276, 674, 149 151, გელათ. 2, 295-288, 8, 149 151.

2. სასწაული წმიდისა და ლუაწლისძლისა მოწამისა დიმიტრისნი: „ყოვლისა საქმისა და სიტყვისა და მოგონებისა წინამძღუარ იყავნ ღმერთი მეუფე კაცთაჲ...“, თარგმანი ექვთიმე მთაწმინდლისა, ათონ. 50, 137-139, გელათ. 4, 602-621, Migne t. 116. 1083-1213, სან. 77, 119 269.

90. იოანე დამასკელი († 749-750)

(Iohannes Damascenus)

1. გარდამოცემაჲ უცულობელი მართლმადიდებელთა სარწმუნოებისაჲ [„*Expositio dogmatum orthodoxorum contra hereses*“], თარგმანი ეფრემ მცირისა, სიძე. მუხ. 24, წერ.-კითხ. 1358, 8 38; მეორე თარგმანი ამ თხზულებისა ეკუთვნის არსენ ვაჩეს ძე იყალთოელს, წერ.-კითხ. 1463, 54-102, Migne 94, 517-1228.

2. წინამძღუარი. ეს არის განსაკუთრებული რეცენზია ზემოდასახელებული თხზულებისა, რომელიც ექვთიმე ათონელს ეკუთვნის და რომელსაც ქართულად ეწოდება „თქუპული სარწმუნოებისათჳს, სიტყვსგებაჲ უთათა მიმართ მწვალებელთა, რომელნი ორთა მათ ბუნებათა ქრისტესთა უარჳყოფენ“, სიძე. მუხ. № № 200, 240, 853.

3. სიტყუანი წმიდათა მამათანი. ესე იგი არს გამოკრებანი წამებათანი. რომელთა მიერ ყოველივე კათოლიკე ეკლესიისა სარწმუნოებაჲ განცხადებულად გუესწაფების. ღმრთისმეტყველებისა ვიტყვ ქადაგებასა და საღმრთოჲსა განგებულებისა სიტყუასა და სხუათა მართალთა ეკლესიისა შჯულთა უცუომელობასა [„*Scripturae ecclesiarum orthodoxarum*“], თარგმანი არსენ ვაჩეს ძის იყალთოელისა, სიძე. მუხ. 64, 211-275, 267, 44-107, წერ.-კითხ. 1463, 138-179, გელათ. 24, 68-174, Migne t. 95-96.

4. გარდაცვალებისათჳს წმიდისა ღმრთისმშობლისა: ა) „კსენებაჲ მართლისაჲ ვითარცა თქუა სოლომონ ბრძენმან...“ იერუს. 2, 1-10; ბ) „რამეთუ ჩუეულებაჲ წრფელთაჲ მათ ესე არს რაჲთა მარადის საყუარელი იგი მათი იკსენებოდეს მათ წინაშე...“ იერუს. 2, 18-22.

5. ქრისტეს შორის ორთა ნებათათჳს და მოქმედებათა და სხუათა ბუნებითა თვსებათა. გარნა შემოკლებული და ოთხთა ბუნებათათჳს და ერთისა გუამისა: „ორთა ბუნებათა და ერთისა გუამისა უჟლისა ჩუენისა იჲჲ ქრისტეს ზედა აღმსარებელთა მრჩობლად უკუე და განყოფად თანა აც აღსაარებაჲ ბუნებითა თვთებათა ბუნებათასა...“ სიძე. მუხ. 205, 431-447, 267, წერ.-კითხ. 1433, 128-138, გელათ. 23, 36-52, თარგმანი არსენ ვაჩეს ძისა, Migne, 25, 127-186 [თხზულება „ორთა ბუნებათათჳს“ უთარგმნია ექვთიმე ათონელსაც, „ათონის კრებული“, გვ. 28].

6. შობისათჳს წმიდისა ღმრთისმშობლისა: „მოვედით ყოველნი ნათესავნი და ტომნი და ყოველნი ენანი ძეთა კაცთანი და ყოველი ჰასაკი ყოველთა არსთაჲ...“ იერუს. 23, 6-12, სააზიო მუზეუმ. Georg. 150 ა, წერ.-კითხ. 3648, გელათ. 48, 78-86, Migne 96, 661-680.

7. საკითხავი ყოვლადქებულისა შობისათჳს უფლისა ჩუენისა ი^ვ კრისტესა: „რამეს ზაფხული მოიწიოს ყოვლისა სოფლისა ნიეთნი კჳლად განახლებად მოიქცევიან...“ სიძვ. მუზ. 162. 28-35, გელათ. 5, 457-466. იერუს. 23, 83-91, თარგმანი გიორგი მთაწმიდლისა.

8. სიტყუაჲ ღმრთისმეტყუელებისათჳს და შობისათჳს უფლისა ჩუენისა ი^ვ კრისტესა: „დასაბამად იყო სიტყუაჲ. საზარებისაშებრ კმაცყო მეცა დღეს...“ გელათ. 5, 447-457, იერუს. 23, 91-99, თარგმანი გიორგი მთაწმიდლისა.

9. სიტყუაჲ სიტყვსაგებელი მათი რომელნი ჰგმოვენ წმიდათა ხატთა, თავი ა. გელათ. 8, 90-108, თარგმანი ეფრემ მცირისა, Migne 94, 1231-1410.

10. სიტყუაჲ წმიდათა ხატთათჳს, თავი მეორე: „მეცთ მე შენდობა მეძებელსა შენდობისსა ნეუფენო ჩემო და მიითვალეთ გულსავსებისა სიტყუაჲ ჩემ შიერ...“ სიძვ. მუზ. 162, 139-142, გელათ. 8, 81-90. თარგმანი ეფრემ მცირისა.

11. სიტყუაჲ კრისტეს მიერ შესუენებულთათჳს და რათა სამარადისოდ აღვასრულებდეთ კსენებასა მათსა: „საზრდელთა გემოვანთა წინადადებანი მრავალგზის არა ხოლო მშიერთა ქამად თჳსსა მიიზიდვენ...“ სიძვ. მუზ. 162, 92-101, გელათ. 9, 943-947, იერუს. 23, 212-223, თარგმანი ეფრემ მცირისა.

12. სიტყუაჲ ლელვსათჳს განკმელისა და იგავისა მისთჳს ენახისა აღმოქმული დიდსა ორშაბათსა. „აღმძრავს მე სიტყუად ერთარსი სიტყუაჲ ღმრთისა მამისაჲ...“ გელათ. 8, 219-224, იერუს. 4, 52-57, თარგმანი ეფრემ მცირისა, Migne 97, 576-588.

15. სიტყუაჲ სატუურებისათჳს იერუსალიმსა კრისტეს ღმრთისა ჩუენისა აღსადგომელსა და ამაღლებისათჳს პატიოსნისა და ცხოველსმყოფელისა ჯუარისა: „რაოდენნი ღმრთის მოქალაქე ხართ მრჩობლთა ქალაქთაგანნი...“ წერ. კითხ, 1276, 1-47, გელათ 4, 154-177. თარგმანი ეფრემ მცირისა.

14. სიტყუაჲ ცხოვრებისა და ღვაწლთა ყოვლადდიდებულისა პეტრე ახლისა მღღელმოწამისა კაპეტოლელთა ქალაქსა შინა წამებულისათა, K. Кекелидзе: Житие Петра Нового, мученика Капетолийского, Христианский Восток, т. IV, вып. I, стр. 1-71.

15. სიტყუაჲ შესხმისაჲ წმიდისათჳს და კეთილად მძლისა ქალწულისა და მოწამისა ანასტასიასა: „სიტყუა უკუე ესე რაბამ რაჲმე მცირე და უძლურ. ხოლო მიზეზი სიტყვსა ვითარ დიდ და ზეშთაქმნილი ჩუენისა ამის ქუენეთორევისა სურვილისა.“ გელათ. 5, 373-382, თარგმანი ეფრემ მცირისა.

16. საკითხავი ფერისცვალებისათჳს უფლისა ჩუენისა ი^ვ კრისტესა: „მოვედით ვდღესასწაულობდეთ დღეს ზ ღმრთისმოყუარეთა კრებულო. მოვედით ვდღესასწაულობდეთ ძალთა თანა დღესასწაულისმოყუარეთა...“ სიძვ. მუზ. 162. 200-206, თარგმანი ეფრემ მცირისა, Migne 96, 545-576.

17. შესხმაჲ წმიდისა იოანე ოქროპირისაჲ: „უკმდა სადმე...“ იერუს. 23, 39-48, BHG¹, 872.

18. სიტყუა ღიღისა შაბათისათჳს: „ვინმე იტყოდის ძლიერებათა უფლისათა...“ გელათ. 8, 248-263, თარგმანი არსენ იყალთოელისა.

19. სიტყუა ტაძრად მიყვანებისათჳს წმიდისა ქალწულისა: „რაიდენნი ღმრთისმოქალაქენი ხართ...“ იერუს. 23, 17-32.

20. სიტყუა სარწმუნოებისათჳს დასამზობელად ნესტორიანთა: „გვკმს უკუე ჩვენ ცხოვნებულთა ღმრთისათა მბოლოდშობილისა ძისა მამისა რომელი მისკა საესრად ჩუენდა...“ სიძე. მუზ. 205, 397-403, წერ.-კითხ. 1463, 103-108, გელათ. 23, 1-8, თარგმანი არსენ იყალთოელისა.

21. მეორე სიტყუა დასამზობელად ნესტორიანთა: „ნესტორის თანამზრახველთა ზიმართ ესრეთ დაიწყებოდენ სიტყუა. მითხარით ჩუენ და ესევეთარნო ვინ მუელად ილო წმიდამან ქალწულმან...“ სიძე. მუზ. 205, 403-414, წერ.-კითხ. 1463, 108-128, გელათ. 23, 8-20, არსენ იყალთოელის თარგმანი, Migne 25, 187-224.

22. სიტყუა ნამუშავევი დასამზობელად ღმრთისმაცემებისა წვალებისა იაკობთაჲსა: „არაკეთილი კეთილ არს რაემს არაკეთილად იქმნებოდის. ბრძენი სიტყუა ბრძენი რაჲმე არს...“ სიძველ. მუზ. 205, 414-431, წერ.-კითხ. 1463, 116-123, გელათ. 23, 20-36, არსენ იყალთოელის თარგმანი, Migne 94, 1435-1502.

23. საკითხავი მთავარანგელოზთაჲ: „რომელმან დაჰბადნა...“ იერუს. 17, 210-211.

24. შესხმაჲ წმიდათა მოწამეთა და მამათა და ვედრებაჲ მათი, წერ.-კითხ. 1141.

25. სავედრებელნი სამშაბათის, ოთხშაბათის, ხუთშაბათის, პარასკევის და შაბათის, სიძე. მუზ. 70, 281-304, თარგმანი ექვთიმე ათონელისა.

26. ოქთოიხოსი ანუ პარაკლიტონი, თარგმნილი IX-XI საუკუნეებში.

91. იოანე მოძოჳიკი (+407 წ.)

(Iohannes Chrysostomus)

A. მთლიანი თხზულებანი

1. თარგმანებაჲ მათეს სახარებისაჲ, სიძე. მუზ. №№ 20, 36, 54, 88, 89, 136, 145, 191, 208, 280, 365, 372, 389, 396, 816, 842, 996, გელათ. №№ 19, 20, იერუსალ. № 115. ათონ. №№ 66, 67, 70, წერ.-კითხ. №№ 4928. [XIV, — XVI, თავების თარგმანებაჲ ეწოდება „ქანქარი“- სინ. ხელ. № 81, 89, აგრეთვე ჩუენი, „Нерусалимский Канонарь“, стр. 211], Migne I. 57-58, თარგმანი ექვთიმესი.

2. თარგმანებაჲ იოანეს სახარებისაჲ, სიძე. მუზ. №№ 8, 56, 101, 106, 481, 631, 699, ათონ. №№ 65, 66, იერუს. № 145, გელათ. № 21, წერ.-კითხ. № 4928, Migne I. 59, თარგმანი ექვთიმე ათონელისა.

3. ლიტურგია ან ჟამისწირვა, თარგმნილია მეთაჲ საუკუნემდე.

4. „მღდელობისათჳს“, სიძე. მუზ. №№ 286, 375, 663, თარგმნილი რუსულად 1842 წელს.

Б. კრებულნი.

5. „ასკეტიკონი“, თარგმნილი თეოფილე ხუცესმონაზონის მიერ, შესდგება 19 თავისგან, სიძვ. მუზ. № 143:

- ა) დაკარგულია
- ბ) სწავლაჲ რათა ვიღუაწოთ არა ვნებად არცა ძვრისზრახვად მოყუასთა არამედ თავთა თვსთაგან ვიკითხვიდეთ: „აწ უკუე ესე საცნაურ იყავნ....“
- გ) კსენებისათვს ცოდვათაჲსა და სინანულისათვს: „ვისწრაფოთ უკუე ძმანო...“
- დ) შურისათვს: „არამედ ზ შურო მკეცო მძვნარეო...“
- ე) მოწყალებისათვს: „ხოლო აწ მორწმუნენო ვისმინნეთ სიტყუანი....“
- ვ) ვითარმედ არა უკმს მდგომარეთა ვიდრე აღსასრულამდე მინდობა თავისა თვსისაჲ არცა რომელი დაეცეს უკმს სასოწარკვეთილებაჲ: „ამისთვს საყუარელნო ნუმცაჲინ მინდობილ არს...“
- ზ) ვითარჲედ უმძიმეს არს ჯოჯოხეთსა გამოვრდობაჲ იგი სასუფეველისაგან და ვითარმედ კეთილნი საქმენი უალრესად ბრწყინვალე ჰყოფენ ვიდრეღა დიდებაჲ სოფლისაჲ: „გულის ხმა ეყოთ უკუე მორწმუნენო...“
- ი) ძვრუკსენელობისათვს და წესიერად დგომისათვს ეკლესიასა შინა: „აწ უკუე რაოდენსა სატანჯველსა.....“
- თ) რათა სურვიელ ვიყვნეთ კეთილთა საქმეთა მიმართ და მოუწყინებელად ვევედრებოდით უჟალსა პოვნად წყალობისა: „ვინაჲთგან უკუე მეუფე ჩუენი...“
- ი) ვითარმედ ჯერარს მარადის კსენებაჲ ცოდვათა ჩუენთაჲ და ვედრებაჲ ღმრთისაჲ რათა შეგვიღოს და საუკუნოჲსა მისთვს სასჯელისა: „და აწ ჩუენცა მორწმუნენო ჰივსდევდეთ მას...“
- ია) საუკუნოჲსა მის სასჯელისათვს: „და აწ საყუარელნო გევედრები ნუმცა ვინ იქმნების ბზე...“
- იბ) სინანულისათვს ცოდვათაჲსა და ლოცვისათვს: „ხოლო ჩუენ საყუარელნო მღვხედნეთ ჰოქალაქობასა იოანე ნათლისმცემლისასა...“
- იც) ვითარმედ მაზთლად ცხორებაჲ ჩუენი დიდებასა მოატყუებს ღმერთსა და დედათა მიმართ რომელნი შეიმკეცები ნ: „ვადიდოთ ღმერთი ეორცითა ჩუენითა...“
- იდ) რათა ვიქადოდით ჯუარცუმისათვს ქრისტესისა და სასოდ ჩუენდა გუაქუნდეს ჯუარი წმიდაჲ მისი და სახიერებისათვს უფლისა: „ნუმცა ვის უკუე სირცხვლ უჩანს...“
- იე) მარხვსა და ლოცვისთვს და ზომთრეალებათვს: „რამეთუ მარხვაჲ და ლოცვაჲ კაცსა ანგელოზ ჰყოფენ...“
- ივ) სიმდაბლისათვს და ამპარტავეანებისა: „და აწ მორწმუნენო ჩუენცა ვ-ჩუენოო გონებაჲ კეთილი...“
- იზ) მერმისა მისთვს სასჯელისა და რათა მოვიგოთ ზრუნვაჲ სულთა ჩუენთაჲ: „ისმინეთ რომელნი ღირს ქმნულ ხართ...“

იპ) დღისა მისთვის საშინელისა და ვითარმედ მრავალნი მცირედისა და უნდოჲსა შრომისათჳს დააკლდებიან კეთილთა მათ საუკუნეთა: „ვაჲ ჩემ და დღისა მისთვის...“

იო) ანგაპარებისათჳს: „ამისთვის ძმანო ვივლტოდით ანგაპარებისაგან...“

6. „კლიტე“ — შედგენილი გაბრიელ მცირის მიერ შესდგება 30 თავისაგან, სიძვ. მუზ. № 227, წერ.-კით. № 127.

ა) სწავლაჲ სარწმუნოებისათჳს მართლია: „ღმერთი მაცხოვარი ჩუენი. ღმერთი დიდებისა იჲჲ ქრისტე...“

ბ) საქმეთათჳს კეთილთა: „ამისთვის გვედრები საყუარელნო...“

გ) სიმდაბლისათჳს: „ნუმცა ვინ უკუე იქადის...“

დ) სიმშვიდისათჳს ქრისტეს მსგავსისა: „საყუარელნო ჯერ არს ჩუენდა...“

ე) სიყუარულისათჳს მოძღუართასა: „ვითარცა შეუნიერ არიან ფერკნი...“

ვ) სიყუარულისათჳს მოყუისისა: „საყუარელნო მრავალნი მიზეზნი არიან...“

ზ) სიყუარულისათჳს ქრისტეს მიერ ძმათა და მოწყალებისა: „საყუარელნო რომელთაცა აქუს საფასე...“

ი) მოწყალებისათჳს: „საყუარელნო ნუმცა ვინ ჰგონებს...“ (= ასკეტიკონი, თავი 6).

თ) მოწყალებისათჳს მდიდართასა: „საყუარელნო უკუეთუ მდიდართა არა ჰქმნან მოწყალებაჲ...“

იი) უცხოთშეწყნარებისათჳს და მოწყალებისა: „საყუარელნო ვისმინოთ სიტყუანი უფლისანი...“ (ასკეტიკონი, 5).

იბ) ქველის საქმისათჳს რომელი ყოვლად ქრისტესდა მიიწევის: „მორწმუნო სრულიად ნუ უნაყოფო იქმნები...“

ივ) რათა არა ამპარტავან და ზუავ ვიყვნეთ ქველის საქმესა ზედა: „მოვიდეთ უკუე მცირედ ვსთქუათ...“

იგ) ნაყროვანთა მიმართ და ანგაპართა: „ქეშმარიტად დიდად საბრალობელი არს...“

იდ) ვეცხლის მოყუარეთა მიმართ: „აწ უკუე განიფრთხეეთ...“

იე) სინანულისათჳს და ლოცვისა: „საყუარელნო მიეხედნეთ მოქალაქობასა იოანე ნათლის მცემლისასა...“ (ასკეტიკონი 12 თავი).

ივ) ღმობიერებისათჳს: „აწ უკუე საცნაურ არიან...“ (ასკეტიკონი, 2 თავი)

იზ) აღსაარებისათჳს: „ვისწრაფოთ უკუე ძმანო...“ (ასკეტიკონი, თ. 3).

იპ) ზიარებისათჳს: „საყუარელნო უფალი ჩუენი იჲჲ ქრისტე ბრძანებს...“

იო) სიწმიდისათჳს: „აწ უკუე საყუარელნო ვისწაოთ...“

ი) საღრმთოთა წერილთა წურთისათჳს: „გვედრები საყუარელნო ვიწურთიდეთ...“

კა) მწერალთა გულისხმის ყოფისათჳს: „ვისმინოთ რომელნი ესე უღებვართ...“

კბ) სათნოებით მოქალაქობისათჳს: „ამისთვის გლოცავ საყუარელნო...“

კგ) სათნოებათა სურვილისათჳს: „ვინაჲთგან უკუე მიუფე ჩუენი...“

კდ) სიტყობებისა და სახიერებისათჳს: „გულისხმა ვყოთ...“ (ასკეტიკონი თავი 7).

- კ) სახიერებისათვის და ძვრუკსენელობისა: „საყუარელნო ძმანო გულისხმა ვუოთ...“
 კვ) მოთმინებისათვის და სულგრძელებისა: „საყუარელნო ძმანო ჩემნო...“
 კზ) ჭეშმარიტთა მოთმინეთა მოლუაწეთათვის: „სადა უკუე ვპოოთ...“
 კს) საშინელისა სასჯელისათვის: „მ ძმანო უკუეთუ არა...“
 კთ) მეორედ მოსლვისათვის უფლისა: „საყუარელნო უკუეთუ გვნებაეს...“
 ლ) ქრისტეს მცნებათა აღსრულებისათვის.

7. „მარგალიტი“, რომელ არს შეკრებული მრავალთაგან თქმულთა იოანე ოქროპირისთა, ათონ. ხელნ. № 77, სინას მთის ხელნ. № 85, სიძვ. მუზ. № 50, 733,901, წერ.-კითხ. №№ 94,345,1582,3529, რუსეთის მეცნ. აკადემიის სააზიო მუზეუმის Georg. № 150 b (XI ს.); თარგმნილი უნდა იყოს ექვთიმე ათონელის მიერ. ქართული რედაქცია შესდგება 20 თავისაგან: 1) მოთმინებისათვის, 2) სინანულისათვის და სათნოებისა მოგებისა და ვნებათა სიელტოლვისა, 3) სიყუარულისათვის, 4) რათა ვეელტოდეთ ცოდვასა, 5) საუკუნისა სასჯელისათვის, 6) სათნოებისათვის და უვნებელობისა, 7) სიკუდილისათვის და რათა არა ზომისა უმეტეს ვიგლოვდეთ მიცვალებულთა. 8) უმანკოებისათვის და ძვრუკსენელობისა, 9) ლოცვისათვის, 10) მარხვისათვის და სიწმიდისა, 11) სიმდაბლისათვის და სიმშვიდისა, 12) სულისა დიდებისათვის, 13) რათა არა მივეაბლებოდეთ უღირსად ქრისტეს საიდუმლოთა, 14) განგებულებისათვის, 15) ამპარტავანებისათვის და ზუაობისა, 16) შურისათვის და მტერობისა, 17) მწუხარებისათვის, 18) მოწყალებისათვის და ანგარებისა და სიმდიდრისა, 19) სიყუარულისათვის და მოწყალებისა, 20) სინანულისათვის.

8. „ოქრო“ ან „ოქროჲს წყარო—ღმრთივშუენიერნი სწავლანი“, წერ.-კითხ. ხელნ. №№ 2436,2600,3650,—შედგენილი გაბრიელ მცირის მიერ.

9. „ექუსთა დღეთათვის სოფლის დაბადებისა“, იერუს. 44, 104-151 (B:პ-ლავ რჯ. ზნაჟაჲსი, Migne t. 53-54).

С. ეპისტოლენი:

10. ეპისტოლეთაგან ექსორიობით მოწერილთა ოლკმპიაჲს მიმართ დედათ დიაკონისა [6,7,8,9,10 და 13 ეპისტოლენი], გელათ. 8, 133-140.

11. ეპისტოლე რომელი მიუწერა თეოდორეს. მთავარსა პრომისასა რომელი მონაზონებით კუალად იქცა სოფლადვე: „უკუეთუმკა შესაძლებელ იყო ჩემდა ცრემლთა და სულთქუმისა წიგნითა აღმცამევსო ეპისტოლე ესე ჩემი მათგან...“ ათონ. ხელნ. № 69, მისი პირი სიძვ. მუზ. № 1142, 56, სინ. მთის № 82, Migne t. 47, 277-316.

12. ეპისტოლე თევდორეს მიმართ რომელმან მონაზონებაჲ დაუტევა და ცოლი შეირთო რომელი იყო დისწული იონაჲ პრომთა პაპისაჲ: „იტყვს უფალი პირითა ეზეკიელ წინაჲსწარმეტყუელისაჲთა: უკუეთუ მოიქცეს მართალი სიმართლისაგან...“ ათონ. 68, სიძვ. მუზ. 56, 1142, სინას მთ. 82.

13. ეპისტოლე ნუგეშინისცემითი ექსორიობასა შინა თვსა ქმნილი კვრია-კოზის მიმართ ეპისკოპოსისა როშელი განდევნილ იყო და ექსორიობად წარგზავნილ: „მნებაეს რათა განდევნემცა ნისლი მწუხარებისა შენისა.“ სიძვ. მუზ. 8, 229-230.

D. სწავლანი, მოძღვრებანი და სიტყუანი:

I საუფლო დღესასწაულებზე:

შობისათვის:

14. შობისათვის უფლისა: „საყვარელნო პირველითგანვე მამათმთავარნი და წმეტყუელნი ქადაგებდეს...“ სიძვ. მუზ. 19, 23-34, 95, 27-39.

15. იამბიკო შობისა: „ყრმა საშოთგან და მუცლით შთამოსრული...“ წ.-კით. 379, 194.

16. საკითხაჲი შობისათვის მაცხოვრისა და შობისათვის იოჲანსა: „თანანადებისა ჩუენისა წიგნი დღეს იქადაგების...“ სიძვ. მუზ. 19, 34-41, 95, 39-46.

17. შობისათვის უფლისა ჩუენისა: „მრავალ არიან და აურაცხელ ქრისტეანეთა ღმრთისა მოყუარენი კრებანი...“ ათონ. ხელ. 80, 16-23.

18. შობისათვის უფლისა ჩუენისა იჲ ქრისტესა. პირველ ამისა გამოუჩინე-ელ იყო და შემდგომად მცირეთა წელთა გამოცხადნა რამეთუ მოვიდეს ვიე-თნიმე დასავლით რომელთა აღწყეს გამოჩინებაჲ და ყოფაჲ ჟამისაჲ: „რომლისა-თვის მამათმთავარნი დაშურნეს პირველად და წმეტყუელნი წინაჲვე იტყოდეს...“ სიძვ. მუზ. 19, 54-57, 95, 61-69. ამისი შეტაფრასტული რედაქცია იხ. გელათ. ხელნ. 5, 438-447.

განცხადებისა ანუ ნათლისღებისათვის:

19. „კეთილ არს ნათელი და პატიოსან და ყოვლითა სარგებელ რამეთუ კაცთა უძღვს იგი სარგებლად...“ სიძვ. მუზ. 19, 331-335, 95, 227-231, 90, 463-467, ათონ. 80, 30-32.

20. „დასაბამი სახარებისაჲ სასუფეველისათვის ცათაჲსა არს წმიდაჲ დღე-ნდელი ესე დღესასწაული...“ სიძვ. მუზ. 19, 335-338, 95, 231-234, 649, 3, 90, 447-470, ათონ. 80, 32-36. სინ. 83, 70-72.

21. „სიხარულ არს ჩუენ ყოველთათვის ძჲანო ღმრთისა მიერ მომადლებული დღენდელი ესე დღესასწაული...“ სიძვ. მუზ. 19, 338-340, 95, 269-270, 90, 457-459, ათონ. 80, 205-206.

22. „უფალი ჩუენი იჲ ქრისტე ცხობებაჲ და სიტყუაჲ ნათესავისა ჩუენისა დაჰბადებელი...“ სიძვ. მუზ. 19, 340-341, 95, 270-272, 90, 459-460.

23. „უფალმან ჩუენმან იჲ ქრისტემან ვითარ იხილა დედაკაცი იგი ჯურ-ღმულსა მას ზედა...“ სიძვ. მუზ. 19, 341-344, 90, 460-463, ათონ. 80, 206-207. სინ. 83, 72-74.

24. „რამეთუ ეწალა ველნი შეუნიერნი სავსენი ყუავილითა თითოპირი თა...“ სიძვ. მუზ. 19, 344-349, 95, 234-238, 1109. 25, სინ. 83, 74-77, 90, 470-474, ათონ. 80, 207-209.

25. „კაცო ღმრთის მოყუარენო და ძმათმოყუარენო მასპინძელ ექმენით სიტყუათა ჩემთა...“ სიძვ. მუზ. 19, 369-377, 95, 258-269, 90, 449-457.

26. „წყაროსა სახარებისა მიერ მოსწავებულსა განლებულსა აქუს წარსადინელი...“ სიძვ. მუზ. 19, 377-381.

ბზობისათვის:

27. თქმული ლაზარესათვის და ბზობისა: „უსასწრაფოეს არს აწინდელი ესე...“ ათონ. 80, 55-56.

28. თქმული ბზობასა შესხმისათვის უფლისა ყრმათა მიერ რაემს შევიდა უფალი იერუსალიმედ: „კრებაჲ ძეთა სიონისათაჲ...“ ათონ. 80, 62-64.

29. საკითხავი თქმული ბზობისათვის: „საკვრელთაგან საკვრელუბად და სასწაულთაგან სასწაულთა მიმართ უფლისათა...“, თარგმანი თეოფილე ხუცესმონაზონისა, სიძვ. მუზ. 5, 317-326, 272, 125-130, გელათ. 8, 214-219.

30. საკითხავი ბზობისაჲ შესლვისათვის უფლისა იერუსალიმედ და ზაქარია წყვეტყუელისათვის: „გიხაროდენ ფრიად ასულო სიონისაო...“ ათონ. 80, 56-60. სინ. 86, 52-59.

31. თქმული შესლვისათვის უფლისა იერუსალიმედ და შესხმისათვის ყრმათაჲსა: „აწ მოვედით საყუარელნო ყოველნი რომელნი ხართ...“ ათონ. 80, 60-62.

ენებისათვის მაცხოვრისა ჩუენისა ივკრისტესა:

32. დღესა რომალსა განივლინა ადამ სამოთხით მასვე დღესა შევიდა ავაზაკი სამოთხედ: „გუშინ აღთქმულსა მას ვალსა დღეს მნებაჲს აღსრულებად...“, თარგმანი თეოფილე ხუცესმონაზონისა, სიძვ. მუზ. 5, 386-394, 272, 154-157, გელათ. 8, 245-248.

33. დიდსა ორშაბათსა: „კაცი ერთი მოვიდოდა იმლიმით იერიქოდ და ავაზაკნი დაესხნეს მას და წყლულებაჲ დიდი დასდევს მას ზედა...“ სიძვ. მუზ. 1109, 57-58.

34. დიდსა ორშაბათსა ცისკრად: „ვითარცა გუაუწყა ჩუენ მათე მახარებელმან რამეთუ თქუა განთიად ვითარ უკუმოვიდოდა ივკალაქად შეემშია და იხილა ლელვ მდგომარ...“ სიძვ. მუზ. 1109, 66-70, ათონ. 80, 69-72, სინ. 86, 60.

35. დიდსა სამშაბათსა ათთა მათ ქალწულთათვის და ქალწულებისათვის და სინანულისა: „უწყი მე გუშინ ვინაჲ იწყო სიტყუაჲ ესე...“ სიძვ. მუზ. 1109, 76-79, ათონ. 80, 72-80.

36. დიდსა ოთხშაბათსა ოდეს შეკრბეს ჰურიანი ოგი და თქუეს: რაჲმე ეკოთ კაცისა ამისათვის რამეთუ მრავალთა ჰყოფს სასწაულთა. უკუეთუ მიუტეოთ ყოველთა ჰრწმუნეს და შემდგომი: „ემსგავსნეს შეილნი ეკლესიისანი ყრმათა ძუძუჲს მწოვართა რომელნი დღითი დღედ სწოვედ ძუძუთა დედისათა...“ სიძვ. მუზ. 1109, 79-82, იერუს. 4, 66-68.

37. საკითხავი დიდისა ბუთშაბათისაჲ ოდეს იგი აღდგა უფალი სერისა მისგან და იწყო მოწაფეთა დაბანად ფერკთაჲ: „წყალობასა ღმრთისასა და კაცთმოყუარებასა ქადაგებს ყოველი დაბადებული და არარაჲ არს დაბადებულთა მისთაგანი ხილულნი გინა უხილავნი...“ სიძვ. მუზ. 1109, 83-89.

38. სიტყუა დიდსა ხუთშაბათსა გაცემისათჳს უფლისა იუდასაგან და მიცემისათჳს წმიდათა საიდუმლოთა და რათა არა ვიკსენებდეთ ძვრსა: „ბკირედ საკირო არს დღეს თქუენისა მიმართ სიყუარულისა...“ სიძვ. მუზ. 5, 345-354, 272, 136-143, იერუს. 4, 68-75, გელათ. 8, 226-233, თარგმანი თეოფილე ხუცესმონაზონისა.

39. დიდსა ხუთშაბათსა გაცემისათჳს უფლისა: „მკმუნეარედ ვხედავ დღეს ეკლესიასა სახითა და ფრიადცა შეწუხებულად...“, თარგმანი თეოფილე ხუცესმონაზონისა, სიძვ. მუზ. 5, 360-363, 272, 135-136, იერუს. 4, 75-77, გელათ. 8, 224-233.

40. საკითხავი წმიდისა პარასკევისა, თხრობაჲ და უწყებაჲ და სახისაგამოთქემაჲ აღესებისა ზრახვისათჳს: „რაჲ არს ვნებაჲ. ვნებაჲ ჩუენდა ენად აღესებად, რაჲ იგი შეგუემთხუეის..“ სიძვ. მუზ. 1109, 89-99, ათონ. 80, 89-94.

41. თქუმული ქრისტის ჯუარკუმისათჳს და მორწმუნისა მის ავაზაკისათჳს: „მოვიკსენოთ ძმანო დღესასწაული ჯუარისაჲ და ვაქოთ ჯუარი და ვაქოთ დღე ესე და ვადიდოთ ქრისტე...“ სიძვ. მუზ. 1109, 94-97.

42. თქუმული ჯუარისათჳს: „თქუმად ჯუარისათჳს ვინმე შემძლებელ არს. დადუმებად ჯუარისათჳს ვინმე იკადროს...“ სიძვ. მუზ. 1109, 97-101.

43. თქუმული აღესებისა პარასკევსა და შაბათსა: „წეს არს ჩუენდა საყუარელნო დღესა ღას კირისა და ვნებისა მაცხოვრისა ჩუენისასა შევიმოსოთ ჩუენცა მწუხარებაჲ...“ სიძვ. მუზ. 1109, 101-103.

44. დიდსა შაბათსალა განთენდებოდის საკითხავი ესე დაბეკდვისათჳს საფლავისა და საკითხავი მათჳს თავისაჲ: „ხვალისაგან რომელ არს შემდგომად პარასკევისა შეკრბეს მღდელთმოდღუარნი და ფარისეველნი იგი და ეტყოდეს პილატეს...“ სიძვ. მუზ. 1109, 103-107.

აღესებისა ანუ აღდგომისათჳს:

45. „რამეთუ პირითა შემძლებელ ვართ ჩუენ მადლისა მიცემად მეუფისა მის...“ სიძვ. მუზ. 144, 92-97, 70, 141-148, 1109, 128-131, ათონ. 80, 123-125.

46. „იხარებდით დღეს ეკლესიაჲ და ნაშობნი თჳსნი გალობდინ...“ სიძვ. მუზ. 144, 97-101, 1109, 131-137.

47. „ამას დღესასწაულსა შინა საყუარელნო იხარებენ ცანი და მწუხარე არს ჯოჯოხეთი...“ სიძვ. მუზ. 144, 101-103, 1109, 137-138, 70, 140-141.

48. „დღეს აღესრულნეს საყუარელნო რომელ იგი წინაჲვე მრავალთა ნათესავთა თქუა ვითარმედ მწუხრი იყვნენ...“ სიძვ. მუზ. 144, 103-105, 1109, 138-139, 70, 143-144.

49. „მაცხოვრისა ჩუენისა ღმრთივშუენიერი ესე დღესასწაული აღესრულების ვიდრემე ქუეყანასა ზედა...“ სიძვ. მუზ. 613, ათონის ილიას სკიტის ხელ. 5, 305-310.

50. წმიდასა და დიდსა აღესებასა გალობისა და ამბორის ყოფისა შემდგომად წარიკითხონ ერსა ზედა თქუმული: „რომელნი ხართ ქრისტეს მოყუარენი და ღორწმუნენი მიიღეთ კეთილისა ამის დღისა კრებაჲ...“ სიძვ. მუზ. 5, 413-415, 50, 56-58, 71, 1-2, 674, 217-218, სააზიო მუზ. Georg. 150 b.

ახალკვრიაკისათვის:

51. „დღს კვრიაკს დღს ნათლისაჲ არს. დღესა ნათლისასა ვიტყოდით...“ სიძე. მუზ. 144, 150-153, 1109, 144-145, ათონ. 80, 125-126, სინ. 83, 108-110.

52. „მოვედი აღთქმისა მის აღსრულებად თქვენდა რომელი მომცა მე მომანიჭებელმან აღორძინებისა თქუენისათვის...“ სიძე. მუზ. 144, 217-221, 1109, 140-143, ათონ. 80, 126-129, სინ. 83, 102-108.

53. თქუმული ახალკვრიაკისათვის და თომა მოციქულისათვის: „მოვალ ზედანადებისა მოცემად თქვენდა...“ ათონ. 80, 129-133.

ამაღლებისათვის:

54. „უფალი ჩუენი და ძს ღმრთისა ჩუენისაჲ რაჲმს მოვიდა ვერ იხილს იგი ანგელოზთა ვითარცა აღმაღლდა იგი დღს ხედვიდეს...“ სიძე. მუზ. 144, 193, 1109, 145-146, ათონ. 80, 136-137, სინ. 83, 110-113.

55. „მოვედით საყუარელნო ჩემნო და ედღესასწაულობდეთ...“ ათონ. 80, 133-136.

56. „ამას დღესა შინა იხარებდედ ცანი და მზიარულ იყავნ ქუეყანა...“ სიძე. მუზ. 1109, 146-151, ათონ. 80, 137.

57. „სამნი განსაკვრებელნი საქმენი და არა საცნაურნი კაცობრივისა ჩუენისაგან...“, თარგმანი ეფრემ მცირისა, სიძე. მუზ. 272, 173-175, 674, 180-182, 613, გელათ. 8, 334-336.

58. „ბრწყინვალე არს ყოველი დღესასწაული უფლისა განგებულებისაჲ და გამობრწყინებული გულებსაჲა ზორწმუნეთასა...“, თარგმანი ეფრემ მცირისა, სიძე. მუზ. 272, 171-173, გელათ. 8, 330-334, იერუს. 17, 95-98.

59. ამაღლებისათვის უფლისა ჩუენისა და გუამათვის წმიდათა მარტულთაჲსა რომელნი მიწასა შინა ისხნეს მახლობელად საფლავებსა მწვალებელთასა რომელნი აღმოიყვანნეს მიერ და თვსაგან დაისხნეს და თუ ვითარ გულისხმა იყოფების სიტყუაჲ იგი უფლისაჲ ვითარმედ „ორხი ფქვდენ ფქვილსა“, გელათ. 8, 317-330.

60. დღისა მისთვის რომელსა მოუვლინა სული წმიდაჲ: „ოდესმე ენანი ღმრთის განრისხებითა [სინ. „ღთისაგან რისხვითა] განიყვნეს უკეთურებისათვის...“ სიძე. მუზ. 144, 221-230, ათონ. 80, 140-144, სინ. 83, 113-114.

61. მეორედ მოსლვისათვის უფლისა ჩუენისა და რათა ეზრუნვიდეთ სარგებელისათვის სულთა ჩუენტასა: „რაოდენთა დაგიტეობიან სოფლისა ამის წარმავალნი და ცუდნი საქმენი...“ სიძე. მუზ. 182, 629-641, 272, 32-38, გელათ. 8, 965-966, თარგმანი ეფრემ მცირისა.

62. თქუმული ამის სოფლისა აღსასრულისათვის და მოსლვისათვის უფლისა მეორედ განსჯად ცხოველთა და მკუდართა. მოთმინებისათვის და წიგნისკითხვისა და დაუდებისა: „ცხოვრებაჲ ყოველთა წმიდათა და მართალთა მოთმინებითა განშუენებულ არს...“ სიძე. მუზ. 153, 344-368.

63. თქუმული დღისა მისთვის რომელსა იევალა ხატი მაცხოვარმან მთასა წმიდასა თაბორს: „ბრწყინვალე არს ჩუენდა კრებაჲ ესე დღისაჲ ამის საყუა-

რელნო. ბრწყინვალე არს დღესასწაული ესე...“ სიძვ. მუზ. 144, 334-342, ათონ. 80, 146-151, სიძვ. მუზ. 1109, 151 (ბოლო აკლია აქ), სინ. 83, 121-128.

64. საკითხავი თქმული დღესასწაულსა ჯუართა აპყრობისასა: 1—A) მეტაფრასტული: „ყოველივე უდარესთაგან უმჯობესთა შიმართ შეცვალება...“ გელათ. 4, 188-193, წერ. კითხ 1276, 55-63. B) — ძველი რედაქცია: „ყოველივე მწუხარებაჲ რაი უკეთესად მოიქცევიან კაცთათჳს ძმანო უპატიოსნის სიხარულ არიან...“ სინ. 83, 160-165. 2) „რაჲმს იგი ჯუარისა დღესასწაულსა აღეას-რულდებდეთ...“ იერუს. 18, 53-64.

65. სეკდენბერსა იგ — ენკენიაჲ იერუსალიმს სატფურებაჲ წმიდათა ეკლესიათაჲ: „ცანი დღეს ქუეყანა იქმნეს...“ ათონ. 80, 171-176, სინ. 83, 146-154.

66. თქმული გურიტისათჳს და სატფურებისათჳს წმიდათა ეკლესიათა: „გურიტი უდაბნოჲს მოუყარე...“ ათონ. 80, 176-178, სინ. 83, 154-160.

II. ღვთისმშობლისა და ანგელოზთა დღესასწაულებზე:

67. თქმული ხარებისათჳს წმიდისა ღვთისმშობელისა მარიამისა მთავარანგელოზისა გაბრიელის მიერ: „ძმანო სამეუფოსა საიდუმლოსა დღესასწაულსა ვდღესასწაულობთ დღეს ყოველთა თანა დაბადებულთა შემოკრებულნი...“ სიძვ. მუზ. 19, 12-20, 95, 7-20.

68. სიტყუა ხარებისათჳს: „კუალად სიხარულისა სახარებაჲ. კუალად განთავისუფლებისა უწყებაჲ...“ სიძვ. მუზ. 272, 253-255, 276, 73-74, 679, 151-155, 613, გელათ. 2, 317-321, 8, 176-179, იერუს. 2, 69-76, 4, 20-23. Migne t. 10, col. 1172-1177.

69. აგვსტოსა იდ: ბეთლემს შემოკრებაჲ წმიდათა მოციქულთაჲ ოდეს მიიკვალებოდა წმიდაჲ ღვთისმშობელი. წინადღესასწაულისა საკითხავი: „საიდუმლოსა ეხედავ ძმანო ჩემნო საყუარელნო საკვრველსა და მიუწოდომელსა და გამოუთქმელსა ფრიად...“ სიძვ. მუზ. 144, 360-378, ათონ. 80, 154-156, სინ. 83, 132-135 (აქ სათაური ასეთია: „თქმული გარდაცვალებისათჳს წმდისა ღვთისმშობელისა“).

70. საკითხავი გარდაცვალებისათჳს წმდისა ღვთისმშობელისა: „საყუარელნო ჩემნო. მოვედით და ისმინეთ წმიდისათჳს ქალწულისა ქებაჲ ვითარ აღიდა შობილმან მშობელი თჳსი...“ სიძვ. მუზ. 144, 378-380, ათონ. 80, 153-154. სინ. 83, 128-132, სააზიო მუზ. Georg. 150 b.

71. დღესასწაულსა წმიდათა მთავარანგელოზთასა საკითხავი: „უწამებდეს წმიდასა მოციქულსა პავლეს...“ ათონ. 80, 191-193, იერუს. 17, 206-210.

72. ომილია სერაფიმთათჳს: „ძლითლა სამე განელეთ ოზიამსთჳსი უფსკრული რამეთუ ძლით განელეთ...“ სიძვ. მუზ. 272, 63-67, გელათ. 8, 17-22.

III. მოციქულთა და წინასწარმეტყველთა დღესასწაულებზე:

73. შესხმა წმიდათა ათორმეტთა მოციქულთა: „ჯეროვანითა და შეუნიერითა განგებულებითა დღენდელიცა ესე მოსლვაჲ...“ სიძვ. მუზ. 272, 281-283, 674, 173-175. იერუსალ. 23, 378-380. BHG², 159.

74. იგივე: „სამართლად დღესცა ზედანერგვითა...“ გელათ. 3, 329-330.

75. თა იენისსა კდ პეტრე მოციქულისა და თთუესა იენისსა იდ ელია და ელისე წწყლისაჲ საკითხავი: „მცირედ არიან ჩუენდა დღეს რომელნი შემოვიდეს აწ რაჲმე არს იგი მიზეზი...“ სიძვ. მუზ. 144, 422.

76. საკითხავი ქებისათჳს თავთა მოციქულთასა პეტრესი და პავლესი ქებაჲ და სიტყუაჲ: „ცისა და ქუეყანისა უმჯობესსა ვხედავ ზოახლოვებულსა ამას კრებასა საკსენებელთა წმიდათა მოციქულთასა...“ სიძვ. მუზ. 19, 172-177. ამისავე მეჯაფრასრული რედაქცია იხილ. სიძვ. მუზ. 272, 277-280, 395, 24-30, იერუს. 23, 375-378. BHG³, 1497.

77. შესხმაჲ წმიდათა მოციქულთაჲ პეტრე პავლესი, თა იენისსა კთ: „პეტრე და პავლე მოწაფეთა უფლისათა შესხმაჲ ვიდრემე...“ გელათ. 3, 305-308.

78. საკითხავი თქუმული იოვანე მახარებელისათჳს: „ხოლო ნეტარი იოვანე მახარებელი სიტყუასა მას ღმრთისასა ეფესოსა შინა ძმათა თანა და იხარებდა იგი...“ სიძვ. მუზ. 19, 262-266 [ეს საკითხავი ნამდვილად ოქროპირს არ ეკუთვნის, ის წარმოადგენს იოანეს გნოსტიკურ აქტებს, რომელთაც ბერძნულად Μετὰ τὰς ἐν ὁδοὺς (Lipsius, Die apocryphen Apostelgeschichten. I, 489-542), ქართული თარგმანი გამოცემულია ჩვენ მიერ (Monumenta hagiographica Georgica t. 1, p. 198-201)].

79. თქუმული თარგმანებაჲ იოვანე მახარებელისა და პავლესი: „ამიერითგან ყოველსავე ვიკმოდეთ რომელსა შემძლებელ ვიქმნეთ მოლებად სულითა წმიდითა და პავლეს ვსცემდეთ მღდელთა უზეშთაესთა პატივისაჲთა...“ ათონ. 69, სიძვ. მუზ. 56, 77-87 1142, სინ. მთის 82, 12-16. 84, 89-104.

80. საკითხავი შობისათჳს იოვანე ნათლისმცემელისა: „ჯერ არს ჩემდა დღეს სიტყუად სიტყუაჲ მოძღურებისაჲ რომელსა შინა არს თარგმანებაჲ შობისაჲ...“ სიძვ. მუზ. 144, 304-316.

81. საკითხავი დავით—იაკობისი, თქუმული ტაძრის მწერალთათჳს: „ჰბადევედ სიკელოვნითა ხატსა სულიერთასა“ სიძველ. მუზ. 19, 109-129.

82. სიტყუაჲ შობისათჳს წმიდისა იოანე ნათლისმცემელისა: „შუენიერ არს და კეთილ ეამი ესე დღესასწაულისა ამისი...“ სიძვ. მუზ. 272, 270-276. 674, 163-173.

83. სიტყუაჲ ზაქარიაჲს დადუმებისათჳს და ელისაბედის მიდგომილებითათჳს: „არა არს ურჩ საზღუართა საბეუფოთა...“ სიძვ. მუზ. 381, 188-203, გელათ. 4, 253-256.

84. დადუმებისათჳს ზაქარიაჲსა და შობისათჳს წინამორბედისა: „მოსე დიდმან მსახურმან ღმრთისამან წინაჲსწარმეტყუელთა თავმან ზღვს მოგზაურმან...“ სიძვ. მუზ. 382, 92-95, 649. 4-7, გელათ. 4, 256-261.

85. იოანეს თავის კუთისათჳს: „ისმინეთ და მოგითხრა თქუენ“, იერუს. 17, 148-152.

IV. მარტვილთა დღესასწაულებზე:

86. თა იენისსა კბ ყოველთა წმიდათა მოწამეთაჲ საკითხავი თქუმული ყოველთა წმიდათათჳს: „წესად და ღირსად ჰყვით საყუარელნო რამეთუ თავს

იდეით სიმბიძის მღვდარებისა ღამისა და ზრომა...“ სიძე. მუზ. 19, 451-453, 95, 348-350, ათონ. 80, 202-203.

87. საკითხავი თქმული წმიდათა მოწამეთათვის: „განშეენდინ ცანი რა-
ჟამს ვარსკულაენი ვარსკულაეთა თანა გამობრწყინდებინ...“ სიძე. 19, 457-467,
95, 341-348, ათონ. 80, 193-197.

88.—იგივე: „სიყუარული მოწამეთა სანატრელთაჲ მაწევს მე რათა გი-
ჩენო თქუენ მცირედ ოდენ გემოჲ საკსენებელისა სიმენისა მათისაჲ...“ სიძე.
მუზ. 19, 464-466, 95, 359-363, ათონ. 80, 200-202, სინ. 83, 186-190.

89.—იგივე: „ტაბლასა სიხარულისა მოწამეთასა თქუენ წინაშე დაგებად
ვისწრაფი...“ სიძე. მუზ. 19, 466-469, 95, 363-366, ათონ. 80, 204-205, სინ.
83, 190-192.

90.—იგივე: „წეს არს მათა რომელნი მოვლენან საკსენებელსა წმიდათა
მოწამეთასა პირველად განგულებად გულისხმის ყოფაჲ...“ სიძე. მუზ. 95, 366-
370, ათონ. 80, 197-198.

91.—იგივე: „ღმერთმან რომელმან ყოველნი ცისკიდენი იჩინნა და მოვი-
დეს ყოვლით კერძოვე ქაბუკნი და ქალწულნი...“ სიძე. მუზ. 95, 370-374.

92. იგივე: „მოსაგებელი კეთილი და სასყიდელი მრავალ არს თქუენდა
საყუარელნო...“ სიძე. მუზ. 95, 374-375.

93. იგივე: „სიყუარული მოწამეთაჲ მაწუევს მე ფარულად რათა მიგითხ-
რა თქუენ წინაშე განცხადებულად სიმენე მათი და მერმე კუალად მეშინის...“
სიძე. მუზ. 95, 375-377.

94. იგივე: „საკსენებელსა მოწამეთასა საყუარელნო უხარის ეკლესიასა დი-
დებულსა რამეთუ დღეს მოწამენი სანატრელნი შეწირნა ქრისტესა...“ სიძე.-მუზ.
95, 377-389.

95. იგივე: „საკსენებელსა წმიდათა მოწამეთასა მოვედით და რომელთა
აღიარეს მივებალნეთ სიტყუად შეენიერებისა მათისა გულმან მრქეას...“ სიძე.-
მუზ. 95, 579-583.

96. წმიდათა მოწამეთათვის შეკრებული და წმიდისა სტეფანოსის: „შეუდ-
გეს მოწამენი სიკუდილითა მათითა კუალსა ჯუარცმულისა მეუფისასა...“ სიძე.-
მუზ. 95, 383-385, ათონ. 80, 198-200.

97. შესხმაჲ წმიდათა მოწამეთაჲ: „მიერთგან ვინაჲთგან აღვასრულეთ
წმიდაჲ დღესასწაული მარტკლიისაჲ არა აღსრულებულ იყვნენ დღენი შვდ
რიცხვთ...“ სიძე. მუზ. 140, 507 (ბოლო აკლია), გელათ. 8, 395-404.

98. საკითხავი თარგმანებაჲ მარტკლთაჲ: „რამეთუ ყოველნი მცნება-
ნი უფლისა ჩუენისანი რომელ ჩუენთანა არიან...“ სიძე. მუზ. 19, 453-455, 95,
350-351, ათონ. 80, 203-204.

99. იგივე: „ჰხდაეთა ძმანო რამეთუ ორითავე ჯერითა განადიდა ღმერო-
მან საკსენებელი მარტკლთა თაყუანისმცემელთა მისთაჲ...“ სიძე. მუზ. 19,
455-457, 95, 352-354, სინ. 83, 184-186.

100. თა აგვსტოსა კთიოვანე ნათლისმცემელისა თავის კუეთაჲ საკითხავ-
ნი: A) „აწ მოვედით საყუარელნო ჩემნო და ისმინეთ ჩემი და გითხრა თქუენ სა-
სუმური იგი და გამზადებაჲ რაი ყო ეროდუ მეფემან...“ სინ. 88, 135-142,
ათონ. 80, 161-164.

B) „არა თუ მარტოა ჩემდა საძიებელ არს სიტყუაჲ ესე ანდ ყოველთა რალთა ესმა კმაჲ სახარებისაჲ მის...“ სინ. 83, 142-146.

V. წმიდათა დღესაწაულებზე:

101. თქმული ქალწულებისათჳს და წმიდათათჳს: „არა თუ ცუდად რაჲმე იყო მოსლვაჲ მაცხოვრისა ჩუენისაჲ სოფლად...“ სიძე. მუზ. 19, 469-473, 95, 386-388.

102. სეკდენბერსა იუ ოდესცა გინდეს ესენებაჲ წმიდათა მღვდელთმოდლართაჲ საკითხავი: „ვინემცა არა იხარებდა დღეს...“ ათონ. 80, 190-191.

103. შესხმაჲ ყოველთა წმიდათაჲ. კვრიაქესა ყოველთა წმიდათასა. გელათ. 8. 395-404.

104. სიტყუაჲ შესხმისაჲ წმიდათა შორის მამისა ჩუენისაჲ მელტისათჳს ანტიოქელ მთავარეპისკოპოზისა და მოსწრაფებით შემოკრებილთათჳს: „ყოვლით კერძო რაჲ სამღვდლოაჲ ამის არვისა მიმოყავლებდ თუალთა...“ გელათ. 1, 36-41 [თებერვალსა იბ], Migne t. 50, 515-520.

105. შესხმაჲ წმიდისაჲ სტეფანე პარველმოწამისაჲ: „ყოველნივე მოწამეთა ღუაწლნი დიდებულ და ყოვლითკერძო საკვრელ იქმნების...“ გელ. 5, 514-516, თარგმანი ეფრემ მცირისა.

106. თა დეკენბერსა კ: შესხმაჲ და ქებაჲ ნეტარისა ფილოლენეს, ანტიოქელ მთავარეპისკოპოზისა ვითარმედ ყოველთათჳს ზრუნვისა სწორი არარაჲ არს ღმრთისა სათნოჲ ყოფად და ვითარმედ განუკრძალველად მიახლებაჲ წმიდათა საიდუმლოთა სასჯელისა დიდისა მომატყუებელ არს დაღათუ ხოლო ერთგზის ვინმე ეზიარებოდენ წელიწადსა: „მე უკუე განმზადებულ ვიყავ მწვალებელთა ღუაწლისა მიმართ წყობად...“ სიძე. მუზ. 182, 255-258, 674, 63-65, იერუს. 23, 65-73. Migne, t. 48, col. 747-756.

107. შესხმაჲ წმიდისა და დიდებულისა მოწამისა რომანოზისი, წერ.-კითხ. 394, 649-659. Migne. t. 50, 605-612.

108. თქმული წმიდისა მღვდელმოწამისა ეავილაჲსათჳს: „ყოველი უკუე კაცი შემდგომ სიკუდილისა არარაჲსა კეთილისა შემძლებელ არს...“ სიძე. მუზ. 319, 1-2.

109. საკითხავნი წმიდისა ლაზარესნი მარიამისთჳს და ლაზარესთჳს და ელია წწყუელისა: „საყუარელნი რაედენი საუფლოაჲ აღდგომისა ტრფიალი იქმნეს რომელნი აწ ვითარ ჩუენ აღმოგუეკითხვის...“ სიძ. მუზ. 1109, 58-64, ათონ. 80, 41-51, სინ. 86, 35-43, Migne t. 50, 70-706.

110. მოწყალებისათჳს. მდიდრისა მისთჳს და ლაზარესთჳს გლაზაკისა: „საყუარელნი სამოთხესა შინა მრავალფერნი უფავილნი არიედ...“ ათონ. 69, სიძე. მუზ. 56, 109-112, სინ. მთის 84, 23-28, სიძე. 1109, სინ. 84, 133-156.

VI. მარხვისათვის:

111. თქმული მარხვასათჳს და იონაჲსთჳს: A) „ბრწყინვალე არს დღეს ჩვენთჳს კრებაჲ ესე და უბრწყინვალეს რჩეული ესე სიტყუაჲ...“ სიძე. მუზ. 95, 443-447.

112. B1 „გამოჩნებულ და შეუნიერ არს დღესასწაული ესე და უბეშთაეს და უპაღლს არს ჩუეულთა მათ დღესასწაულთაჲ კრებაჲ ესე...“ სინ. 86, 9-22.

113. მარხსათვს: „რაჲმჲ იმარხვდე შენ ზ კაცო საზრდელი იგი რომელი მოგემზადოს შენ დღისა ამისთვის...“ ათონ. 69, სიძვ. მუზ. 1109, 56, 10-12.

114. მარხსათვს და ძვრუკსენელობისა: „ვითარცა იგი რომელნი ასპარეზსა ცხენთა ერთი ერთსა უსწრობედ...“ ათონ. 69, სიძვ. მუზ. 1109, 56, 12-43.

115. დაწყებასა წმიდისა ორმოციკისასა: „ვიშუებ და ვიხარებ ვხედავ რა დღეს ეკლესიასა ღმრთისასა სიმრავლითა შველთა თვსთაჲთა შემკობილსა...“ სიძვ. მუზ. 73, 1-5.

216. თქუმული იგავისა მისთვის მეზუერისა და ფარისევლისა: „ორნი კაცნი აღვიდეს ტაძრად ლოცვად. ერთი ფარისეველი და ერთი მეზუერე...“ სიძვ. მუზ. 5, 1-8, 140, 1-10, 177, 1-11, 182, 516-521, 272, 10-15, 276, 1-2, გელათ. 8, 1009, იერუს. 23, 199-203.

117. სიტყუაჲ უძღვებისათვს შვილისა: „მარადის თანამდებ ვართ ქადაგებად კაცთაჲსა ღმრთისა...“ სიძვ. მუზ. 5, 8-18, 182, 541-548, 272, 12-23, 276, 2-4, გელ. 8, 1000-1009, იერუს. 23, 203-208.

VII. ზნეობრივ თემებზე:

118. სწავლაჲ: „გვედრებით თქუენ შვილნო ჩემნო და ძმანო აიძულენით თანნი და გონებანი თქუენნი...“ თარგმანი ექვთიმე მთაწმიდელისა, სიძვ. მუძ. 1101.

119. თქუმული ქალწულებისათვს: „შორის მრავალთა საბრკეთა სდგათ ზ ქალწულნო წმიდანო იყუნედ წურთილ...“ სიძვ. მუზ. 95, 388-391, 19, 471-473, ათონ. 80, 289-290, მიეწერება ბასილ დიდს.

120. მოწყალებისათვს ღმრთისა: „წყალობასა და სამართალსა დღითი დღე გაქებდე შენ უფალო რამეთუ სახიერებითა დაამტკიცე ქუეყანაჲ...“ ათონ. 69, სიძვ. მუზ. 1142, 56, 72-77, სინ. მთის 82, 10-12, 84, 82-88.

121. სინანულისათვს: „ჟურიად ვცოდავთ ძმანო ჩემნო საყუარელნო ყოვლადვე გონებითა სიტყვით...“ ათონ. 69, სიძვ. მუზ. 1142, 56, 50-61, სინ. 82, 70-71, 84, 53-68.

122. სინანულისათვს და ლოცვისა მოუწყინებელად: „ძმანო ჩემნო საყუარელნო მოვისწრაფოთ ტირილით სინანულად რამეთუ ტირილით განერა პეტრე რისხვისაგან...“ ათონ. 69, სიძვ. მუზ. 1142, 65, 62-72, სინ. 82, 6-10, 84, 68-82.

123. სინანულისათვს: „გვედრები თქუენ ძმანო ჩემნო საყუარელნო რათა იქცეოდეთ წინაშე ქრისტე ღმრთისა ჩუენისა უბიწოდ...“ ათონ. 69, სიძვ. მუზ. 1142, 56, 87-100, სინ. 82, 16-23, 84, 104-133.

124. სინანულისათვს: „ისმინეთ საყუარელნო სიტყუაჲ ღმრთისაჲ რომელი განგაღვძებს თქუენ...“ ათონ. 69, სიძვ. მუზ. 1142, 56, 176-192, სინ. 82, 54-62.

125. სოფლისა ამის წარმავლისათვს სიკუდილისათვს და საშჯელისა: „იხილეთ საყუარელნო რომელთა დაგიტევიების ზრუნვაჲ ამის წარმავლისაჲ...“ ათონ. 69, სიძვ. მუზ. 1142, 56, 112-126, სინ. 82, 28-34, 84, 157-183.

126. სიტყვსა მისთვის მოციქულისა რომელ თქუა ვითარმედ ქრისტემან მშვედობა ყო სისხლითა თვისითა ცათა შინა და ქუეყანასა ზედა: „მოვედით ძმანო ჩემნო და გულისხმა ვყოთ სიტყუაჲ იგი მოციქულისა პაულსისი...“ ათონ. 69, სიძვ. მუზ. 1142, 56, 126-137, სინ. 82, 34-38.

127. ბადებულისათვის და წინააღმდეგ განჩინებულისა კაცსა ზედა ღმრთისა მიერ კეთილისა გინა ბოროტისა ვითარმედ არაარაჲ არს: „მრავალნი კაცთაგანნი იტყუდ...“, გამოცემულია პროფ. ივ. ჯავახიშვილის მიერ (Христианский Восток т. II, 276-280), ათონ. 69, სიძვ. მუზ. 1142, 56, 43:49, 126, 185-194, სინ. მთის 82, 67-70, 84, 44-53.

128. თქუმული შობისათვის უფლისა და სინანულისა: „სწავლასა კეშმარიტსა გვასწავებს ჩუენ დავით წინამსწარმეტყუელი...“ სიძვ. მუზ. 153, 317-344, სინას მთის 84, 2-44.

129. სწავლა მოთმინებისათვის და სულგრძელობისა: „დიდ არს საყუარელნო მოთმინებისა და სულგრძელობი! ა მადლი...“ გელათ. 5, 385.

130. სწავლა ძვრუსენელობისათვის: „უმანკოებისა და ძვრუსენელობისათვის ვისმე მოგართუა სახედ საყუარელნო...“ გელათ. 5, 385-391.

131. თქუმული დაყუდებისათვის: „საყუარელნო ძმანო ჩემნო ნოიგეთ დაყუდება ვითარცა ზღუდე რეალისა მტკიცე...“ სიძვ. მუზ. 153, 368-374.

132. „სიტყუაჲ სიკუდილისათვის და სასჯელისა კორცთა და სულისა“ წერ.-კით. 139.

133. თბრობაჲ და უწყებაჲ და სახისა გამოთქმაჲ აღესებისა ზრახვისათვის: „რაჲ არს ვნებაჲ. ვნებაჲ ჩუენდა ენად აღვსებაჲ იგი შეგუემთხუევის სახელად ვნებისაგან...“ სიძვ. მუზ. 691, 181-196.

134. ქებაჲ ეკლესიად მონაწილთა და კეთილწესიერებისათვის დიდებისმეტყუელებათა შინა და სიტყვსა მისთვის ვითარმედ „ვიხილე უფალი მჯდომარე საყდარსა ზედა მაღალსა და აღმატებულსა: „მრავალსა მოსწრაფებასა მაჩუენებელად გხედავ თქუენ...“ სიძვ. მუზ. 5, 182-204, 276, 52-55, გელათ. 8, 2-16. თარგმანი ეფრემ მცირისა.

135. სწავლაჲ ვითარმედ არა ჯერარს უზომოდ გლოვაჲ მიცვალებულთათვის არამედ გულმოდგინედ გლოვითა მკურვალითა ღოცვაჲ და ვედრებაჲ მათთვის ღმრთისა მიმართ და ეამის წირვაჲ და მიცემა გლახაკთა საკმარისა მათისაგან: „და აწ ვინ თქუენგან ამას სიტყუასა მოვედით მნებაჲს მცირედ მათ და მიმართ თქუმად...“ სიძვ. მუზ. 153, 252-266.

136. ამპარტავანებისა და ზუაობისათვის: „რამასათვის ჰხუაობ და ჰმალლოი კაცო. დამდაბლდი სიმალლისა მისგან. იცან ბუნებისა შენისა უნდობაჲ. მიწაჲ და ნაცარი...“ სინ. 85 51-55.

137. შურისათვის და მტერობისა: „არაარაჲ ესრეთ განჰყოფს ურთიერთას და დაგუჰრის. ვითარ შური და მტერობა ბოროტი...“ სინ. 85, 55-61.

138. მწუხარებისათვის სტაგეროსის მიმართ: „მწუხარება ღმერთმან დაჰწერა ჩუენ შორის არა ამისათვის რა ცუდთა და ამოთა საქმეთა ზედა ვიკმარებდეთ მას...“ სინ. 85, 61-63.

139. მოწყალებისათვის და ანგაჰრებისათვის და სიმდიდრისა: „მოწყალები-სათვის თქმული სიტყუაჲ საყუარელნი არა თუ მდიდართათვის ოდენ თქმულ არს არამედ გლახათაცა...“ სინ. 85, 63-73.

140. სინანულისათვის: „გვრგვნი ოქროსაჲ ფერითა ყუაველისაჲთა [...]ად დათხზული მორჩილ...“ სინ. 85, 73-77.

141. წიგნის კითხვისათვის და დაუდებისა: „მრავალმოწყალო სახიერო კაცთმოყუარეო და ძვრუსენებელო აჰა ესერა ცოდვანი ჩემნი უმრავლეს არიან ქუიშისა ზღუისა...“ სინ. 85, 77-85.

142. სწავლაჲ რათა არა მიევახლებოდით უღირსად ქრისტეს საიდუმლო-თა: „გულისხმა ყავ კაცო...“ იერუსალ. 4, 8.

143. სწავლა დ ვითარმედ უხმს ქრისტიანესა საქმეთაცა კეთილთა მოგე-ბა: „ხედავთა რაოდენთა კეთილთა ღირს მყენა რაოდენნი ნიქნი მოგვანიქნა სა-ხიერმან მან მეუფემან...“ სიდ. მუზ. 1702.

144. თავი ე სიტყუა ესე: „მესმა ვითარმედ მრავალნი თქუნ შორის იტ-ყვან თუ ვითარ იქმნების ესე რომელ გვესმოდის რა სწავლაჲ ესე სულიერი ეკ-ლესიასა შინა ღმობიერ ვიქმნებით და განრავიდეთ ამიერ ღმობიერებაჲ იგი წარბდის...“ სიდ. მუზ. 1702.

145. სწავლა გ სიმდაბლისათვის: ნუმცა ვინ უკუე იქადის ანუ ზუაობს დი-დებულთა შეილობისათვის...“ სიდ. მუზ. 1702.

იოანე ოქროპირის თხზულებათა ქართულს ენაზე მიმოხილვის ცდა ჩვენ გვაქვს შრომაში: M. Tamarati, S. Jean Chrys. dans la littérature géorgienne *Χρυσόστομος* 1, 213-216. Ro-
ma 1905, მაგრამ აქ ეს მიმოხილვა სრულია რაა. იოანეს თხზულებათა თარგმნა ქართულად შე-
დარებით ადრე დაეწყოთ. მისი „სწავლანი“ ჩვენ გვხვდება ჯერ კიდევ „ხანმეტ მრავალთაჲში“
(ა. შანიძე, უნივ. მოამბე VII), მერე 864 წლის სინას მთის „მრავალთაჲში“, აგრეთვე სინას
მთისვე ხელნაწ. X ს. № 82, 84, ათონის 977 წლისაში № 69, სიდ. მუზ. X ს. № 1618, 95,
1142 და სხვ.

92. იოჰანიკე ბერი ან მონაზონი

[უნდა იყოს ბითვინიის მოღვაწე, რომელიც 846 წელს გარდაიცვალა]
(Iohannicius monachus)

1. ეპისტოლე მეფისა მიმართ მორწმუნისა: „არა კაცობრივითა საქმითა მოიგო წმიდამან და ქრისტესმოყუარემან მეფობამან თქუნმან სიგლახაკისა და უნდოებისა ჩუენისა სიყუარული...“ სიდ. მუზ. 55, 430-431.

სწერს და კეთილს ცხოვრებაში დარიგებას აძლევს მეფეს, რომლის სახელი „ხარისხად სრულთა სათნოებათა და სიმტკიცედ წყალობისათა ითარგმა-
ნების“, ესე იგი, უნდა ვიუიქროთ, თეოდორა დედოფალს (842-855).

2. იამბიკონი მოციქულთა აღსრულებისანი: „ჯუარს აცუამს პეტრეს თავ-
დაწოდმართ რომს ნერონ...“ წერ.-კითხ. 379, 193-194.

93. იოსებ არიმათიელი

(Iosephus Arimathaeensis)

„წიგნი რომელი დაწერა იოსებ არიმათიელმან მოწაფემან უფლისა ჩუენი-
სა იჲვ ქრისტესმან და თხოობაჲ აღშენებისათვის ეკლესიისა რომელი იგი არს

ლუდუას შინა ქალაქსა წმიდისა დედუფლისა ჩუენისა მარიამ ღმრთისმშობელი-საჲ", ათონ. 69, 154-164, სიძვ. მუზ. 144, 182-193, 249, 1-17, გამოცემულია პროფ. ნ. მარჩის მიერ (Тексты и разыскания по армяно-грузинской филологии II). მეორე რედაქცია ამ აპოკრიფისა უთარგმნია გიორგი მთაწმი-დელს, ის მოთავსებულია ათონის წმ. ილიას სკიტის ხელნაწერში 5, 148-154.

94. იოსებ მონაზონი ზუგაბელთმცველი.

(Iosephus monachus et skevophilax)

თა მარტსა ევ: ცხორებისა მიმართ და საცრველებათა ღირსისა მამისა ჩუენისა იოანნი წმიდისა. სერგის მონასტრის წინამძღუარქმნილისათა: „ყოვლად სანატრელისა იოანნის მალღისა და სათნოებანიისა ცხორებისა სასწენელთა თქუენთა ვითარცა კეთილისა ტრფიალთა შეძინებად გულმოდგინე ვიქმენ...“ გელათ. 2, 347-356.

95. იოსიპოს უჯულისმეცნიერი და ფილოსოფოსი

(იოსებ ფლავიოსი)

(Iosephus Flavius)

1. „მოთხრობანი იუდაებრივისა სიტყუადასაბამობისაჲ“ ან „დასაბამსიტყუაობისაჲ“, გინა „ძუელსიტყუაობაჲ“, --ნათარგმნი ბერძულიდან იოანე პეტრიწის მიერ 15 წიგნად (წერ.-კითხ. №№ 315-319, 372-374, გელათ. 10, სიძვ. მუზ. 675); 16-20 წიგნები ამ თხზულებისა გადმოღულია რუსულიდან 1835 წ. მღვდელს დავით ინანაშვილს (წერ.-კითხ. 320-321, 374-375), რომელსაც პირველი 15 წიგნის თარგმანიც შეუსწორებია.

2. „ბრძოლისათჳს იუდელიასა“ სამ ნაწილად და შვიდ წიგნად გადმოღე-ბული რუსული ენიდან 1836-7 წლებში დავით ინანაშვილის მიერ (წერ.-კითხ. №№ 320-324).

3. „მაკაბელთათჳს ანუ მეუფეებისათჳს გულისხმის ყოფათასა“, თარგმნილი რუსულიდან დავით ინანაშვილის მიერ (წერ.-კითხ. 332).

4. „არათანხმანი ადგილნი საღმრთოჲსა წერილისა თანა“, რუსულიდან თარგმნილნი დავით ინანაშვილის მიერ.

5. თა აგკსტოსა ა: წამებაჲ წმიდათა მაკაბელთაჲ: ელეაზარ მღდლისაჲ და შვდთა ყრმათაჲ და დედისა მათისა სოლომონიაჲსი რომელნი იწამნეს იერუსალიმს ანტიოხოზ მეფისაგან და დამარხვსათჳს წესთა მათ საღმრთოთა უჯულისათა (გელათ. 1, 243-260, ბოდლ. წიგნისაც. ფ. 313-332).

96. იპოლიტე პაპი რომისა († 235-236 წ.)

(Hippolytus, Papa Romae)

1. „თარგმანებაჲ ქებაჲ, ქებათაჲ წერ.-კითხ. 1141, 326-356. Н. Марр, Ипполит, Толкование песни песней, Тексты и разыскания по армяно-груз. филологии, кн. III, Петерб. 1901, სიძვ. მუზ. 165, 632-666.

2. „განმარტებაჲ კურთხევათა მათჳს მოსესთა ათორმეტთა მიმართ ნათესაეთა“, წერ.-კითხ. 1141, 256-284, 292, 2785, სიძვ. მუზ. 165.

3. „თქმული კრთხევათა მათვს იაკობისთა ვითარ იგი ათორმეტნი ნახეტნი აკრთხნა“, წერ.-კითხ. 1141, 284-314, 292, 2785, სიძვ. მუზ. 165.

4. „დავითისათვს და გოლიადისთვს განმარტებაჲ“, წერ.-კითხ. 1141, 315-327. 2, 3 და 4 თხზულებათა გერმანული თარგმანი იხ. Prof. G. Nath. Bonwetsch, Drei georgisch erhalten Schriften von Hippolytus, Texte und Untersuchungen zur Geschichte der altchristlichen Litteratur, (Neue Folge XI), XXVI, Leipzig, 1904.

5. „აღსასრულისათვს ეამთაჲსა თქმული წიგნთაგან წმიდათა ქრისტისთვს და ანტექრისტისთვს“, წერ.-კითხ. 1141, 357-390, სიძვ. მუზ. 165, 663-697.

6. „სარწმუნოებისათვს“, წერ.-კითხ. 1141, 390-410. G. N. Bonwetsch, Die unter Hippolytus Namen überlieferte Schrift „Über den Glauben“, Texte und Untersuchungen III. Reihe I, Bd. 2, Leipzig 1907, სიძვ. მუზ. 165, 697-705.

7. „საბპ აღთქმისაჲ“, წერ.-კითხ. 1141, 410-433, სიძვ. მუზ. 165, 705-731.

8. „ეპისტოლჲ იპოლიტისი მოციქულთათვს თუ სადა ქადაგეს: ა. პეტრჲ პონტოს გალატიას კაბადუკიას და ბითუნიას და ასიას და იტალიას ქადაგა სახარებაჲ...“ [მერე: ანდრია, იოვანე, იაკობ, ფილიპე, ბართლომე, მათე, თომა, იაკობ ალფესი, იუდა იაკობისი, სიმონ კანანელი, მატათა, პავლე], სიძვ. მუზ. 445, 316-319.

9. „სახელები ო მოციქულთაჲ: „ა. იაკობ ძმაჲ უფლისაჲ ეპისკოპოზი იერუსალიმისაჲ...“ [დარჩენილა სახელი მხოლოდ 27 მოციქულისა, სხვა დაკარგულა]. სიძველ. მუზ. 445, 319-321.

97. იბა ედესელი

(Ibas Edessenus)

ეპისტოლისაგან მარინ სპარსისა მიმართ (შდ წინასიტყუაობისა): „ხოლო ყოველი, რაჲცაღა უწინარეს და აწ შეგუემთხუიეს აქა ვისწრაფეთ უწყებად მოკლითა სიტყვთა...“ სიძვ. მუზ. 266, 404-407.

98. ისააკ ასურელი ანუ საჰაკ მონაზონი (V ს.)

(Isaac Syrus)

1. „თქმულნი“ ან „სწავლანი“, 42 თავისაგან შემდგარი; პირველი თავი: „გამოსლვისათვს სოფლით და მოქალაქობისათვს მონაზონობისა“, უკანასკნელი თავი: „მოთმინებისათვს რომელი იქმნების სიყუარულისათვს ღმრთისა და თუ ვითარი შეწევნაჲ იპოების მას შინა“. თარგმნილია ექვთიმე ათონელის მიერ მისი გამოს იოანე „ხარტულარის“ სიკოცხლეში; სიძვ. მუზ. 35 და 1101, სინას მთის 87 (ცაგარლის აღწერილობით, 80 ივ. ჯავახიშვილის) G. Bickell, S. Isaaci Antiocheni, Doctoris Syrorum, opera omnia, Gissae 1873-1877. P. Bedjan, Homiliae s. Isaaci Syri Antiocheni, t. 1, Paris 1903.

2. თქმული: „ძმანო გაქენდინ ესე საჭურველად უძლეველად რათა განეშოვროს მონაზონი ხილვად პირთა დედათასა რამეთუ საქმესა რომელსა იქმს

ბუნებაა ძალითა თვსითა მტერი ვერ შემძლებელ არს საქმედ მისა...“ სიძვ. მუზ. 56, 270-272, ათონ. 69, 308-310.

ესეც ალბად ერთერთი თავია წინადასახელებული თხზულებისა, რომელიც ექვთიმეს კრებულში არ შესულა.

99. ისაია ხუთასი.

(Esaias Presbyter)

სწავლაა სათნოებისათვის: „სამნი სათნოებანი არიან...“, თარგმანი ექვთიმე ათონელისა, სიძვ. მუზ. 1101, 201-202.

100. იუსტინიანე მეფე (527-565)

(Iustinianus Imperator)

საკითხავი თქმული დღესასწაულთათვის რომელი იგი მიიწერა იმდროინდელს მიერ მეფისა მართლმორწმუნისა ხარებისათვის და შობისა. მიგებებისათვის და ნათლისღებისა: „ყოველნი რომელნი ხარტ ქენენი და აღიარებთ სარწმუნოებასა კათოლიკე ეკლესიისასა...“ სიძვ. მუზ. 19, 71-77, 95, 65-72. იხ. К. Кекелидзе, К вопросу о времени празднования Рождества Христова в древней церкви, Труды Киевской Духовной Академии, Январь 1905 г.

101. კაპრეოლან კართაგენელი

(Kapreolanus Karthagenus)

ეპისტოლე პირველისა კრებისა მიმართ ეფესოსისა: „უცდ პატიოსანნო ძმანო, დიდითარე წადიერებითა ეფიხებდი შეკრებასა თქუენსა პატიოსანსა კრებასა შინა...“ სიძვ. მუზ. 266, 140-141, თარგ. სომხურით ანტონე კათოლიკოსის და ფილიპე ყაითმაზაშვილის მიერ.

102. კასიანე რომაელი († 435)

(Cassianus Romanus)

1. თხრობაა წესსა და განგებასა ეგვპტისა და აღმოსავლეთისა მონასტერთა საკრებულოთასა: „ვინაჲთგან უკუე გებრძანა ჩემდა სანატრელო მამაო კასტორ უწყებად შენდა კანონსა და წესსა საკრებულოსა აღმოსავლეთისა და უფროდსა ეგვპტისა მონასტერთასა...“, თარგმანი ეფრემ მცირისა, სიძვ. მუზ. 154, 337-345, 196, 683-699, 362, 340, 400, 272 303, 682, 74-83.

2. თქმული რვათა მათ გულისსიტყუათათვის ბოროტთა: ნაყროვანებისა და სიძვსა და ვეცხლის მოყუარებისა და რისხვსა და მწუხარებისა მოწყინებისა და ცუდადმზუაობრობისა და ამპარტავანებისათვის: „ჯერ არს ჩუენდა უპირატეს ყოვლისა თქუმად მარხვასათვის...“ სიძვ. მუზ. 154, 345-356, 196, 700 723, 362, 400, 303-360, 1101, თარგმანი ექვთიმე ათონელისა.

ეს ორი თხზულება დედანში შეადგენს ერთს, მთლიანს, De institutis coenobiorum (Migne, Pl., t. 49, 53-476). რომელიც 12 წიგნისაგან შედგება, ამათგან პირველი ოთხი ეფრემს უთარგმნია, ხოლო დანარჩენი რვა—ექვთიმეს.

3 მიწერილი ლეონტის მიმართ მოქალაქობისათვის წმიდათა მამათა სკიტისათა: „თანანადები იგი რომელი აღმეთქუა გარდაკად ნეტარისა პაპაჲსა კასტორისდა მოთხრობისათვის მისდა ცხორებასა წმიდათა მამათასა...“, თარგმანი ეფრემ მცირისა. სიძვ. მუზ. 154, 356-364, 196, 723-739, 362, 400, 365-394, 682; Migne, PL t. 49, 477-1328.

103. კირილე ალექსანდრიელი († 444)

(Kyrillus Alexandrinus)

1. „განძი“ [რომელიც გრიგოლ ხანძთელის დროს უკვე ყოფილა თარგმნილი] ანუ „საუნჯე“, სიძვ. მუზ. № 3, წერ.-კითხ. № № 157, 363, 1182; აქედან შეტანილია ზოგიერთი სტატიები „დოღმატიკონში“. Migne PG. t. 75, 9-656 (თარგმნილი სომხურით ანტონ კათოლიკოსის და ფილიპე ყაითმაზაშვილის მიერ).

2. თარგმანებაჲ შედგომითი შემდგომად ათორმეტთა თავთაჲ ამათთა მბრალელებელთა მიმართ, წერ.-კითხ. 1463, 183-186, Migne, t. 76, 293-312.

3. ლექსი მათეს თავისა სახარებისა ძნელოანთა სიტყუათა განმარტებაჲ ლექსიკონი: „ბართოლომეოს ძე დამოკიდებული წყალთაჲ, ბედსაიდა სახლი საი ექლე...“ სიძ. მუზ. 65, 340-349.

4. შემოკლებულნი განმარტებანი პავლეს ეპისტოლეთა [კორინთელთა და ებრაელთა მიმართ], ათონ. 79, Migne, t. 74, 773-1006.

5. სიტყუაჲ ფერისცვალებისათვის: „კეთილად მეცნიერნი რკენობისანი იშუებენ ტყუელვითა ზედა მხედველთასა...“ გელათ. 1, 307-309.

6. საკითხავი თქმული ყოვლადწმიდისა ღმრთისმშობელისათვის და წმიდათა მამათათვის ეფესოსს კრებისა რომელნი შეკრბეს დამკობისათვის უშჯულოჲსა ნესტორისა [იკითხვის ესე დღესა კვრიაკესა პირველ სულისა წმიდისა მოსლვისა], გელათ. 8, 369-376, თარგმანი თეოფილე ხუცესმონაზონისა, Migne, t. 76, 249-292, სინ. 77.

7. ეპისტოლე სანატრელისა ნეუქესონის მიმართ ეპისკოპოსისა დიოკესარიელთაჲსა სამთავროსა შინა ისაეროელთასა, გელათ. 24, 174-222, წერ.-კითხ. 1463, 186-190.

8. განმარტება LX ფსალმუნისა, იერუს. 146.

9. მოძღურებანი, იერუს. 123

10. ეპისტოლენი:

ა) ნესტორიოსის მიმართ: „მესმა ვ'დ რაოდენიმე კაცნი ძვრსიტყუაობენ ჩემთვის...“ სიძვ. მუზ. 266, 43-45. „მაცხოვარი ჩუენი განცხადებულად ბრძანებს: რომელსა უყუარდეს მამა თჳსი...“ გვ. 59-66.

ბ) ეოპტიოსის მიმართ წინაგანწყობად წინააღმდეგომ სიტყუაობისა მიმართ თეოდორიტეს ძლითთა თავთა ათორმეტთა: „წარვიკითხე შენისაგან ღმრთისმსახურებისა წარმოგზაენილი ეპისტოლეჲ და დამიკვრდა შენი ეგე მეგობრობაჲ...“ სიძ. მუზ. 266, 105-106.

გ) იოანე ანტიოქელის მიმართ მშვიდობისათვის: „იხარებდინ ცანი და იშუებდინ ქუეყანა, რამეთუ შუაკედელი იგი დაიხსნა ზღუდისა...“, გვ. 398-492.

დ) აკაკიოსის მიმართ მელიტინელისა შემდგომად დაგებისა აღმოსავლელთა თანა (შემდგომად წინასიტყუათა იტყვს): „აწ უკუე ნესტორიოს ეიდრეჲე ყოვლითურთ დაჰხსნის მხოლოდშობილისა ძისა ღმრთისა კორციელსა შობასა...“ გვ. 408-412.

ე) ვალერიანეს მიმართ იკონიელისა შემდგომად დაგებისა აღმოსავლელთა თანა (შემდგომად წინასიტყუათა იტყვს): „ხოლო ვინაჲთგან ვისწაევბ ვიეთსამე სიჩქურით მეტყუელებასა და ტყუილით მეოცნეობასა...“ გვ. 412-413.

ვ) მაქსიმიანოსის მიმართ, ოდეს იგი ეპისკოპოსად კოსტანტინუპოლისა კელდასხმულ იქმნა: „ეგონებ ვითარმედ ვინაჲთგან სიწმიდემან თქუენმან შიილო აწ მღუდელობაჲ...“, გვ. 381.

ზ) იოვენალიოსის მიმართ ეპისკოპოსისა შემდგომად კელდასხმისა მაქსიმიანოსისა: „ყოვლად საწადელთა და ფრიად ღმრთისმსახურთა უფალთა და თანამსახურთა ჩუენთა...“, გვ. 381-382.

11. სიტყუანი:

ა) თქუმული ეფესოს შინა: „გონების დამდებელთა საღმრთოთა წერილთათა ბრძენნი ჰქონან გულნი და კეთილთა მოქმედებათა შემეცნებულნი...“ სიძ. მუზ. 266, 143-145.

ბ) თქუმული ქალაქსა შინა ეფესოს ეამსა ლოცვისასა შემდგომად ნესტორის განკუეთისა: „სათანადო იყო კმაყოფა სწავლათა მიერ პირველ ეიდრე თანამზრახველთა მათ ჩუენთაჲდე...“, გვ. 219-222.

გ) თქუმული წმიდასა შინა კრებასა ეფესოჲსა ეკლესიასა შინა წმიდად მარიამ ზედწოდებულსა რეცა პირისა მიმართ იოანე ანტიოქელისასა, რომელმანცა უმსჯავროდ ყუედრებულყო მეჩუენებისა მიერ იგი: „სიყუარულისა ღმრთისა ძალი წმიდათა წერილთაგან გვისწავეს და უფროჲსა თვთ მაცხოვარმან ჩუენმან გვასწავა და თქუა...“, გვ. 264-266.

დ) სიტყვსგებითი თეოდოსის მიმართ მეფისა აღმოჩინებისათჳს უბრალოებასა თვისისა და სიკრუისა ძვრისმეტყუელთა ნესტორიანთა: „დაღათუ საღმრთო და მარტოჲე ყოველთა ზედა მფლობელი ბუნება დამკვდრებულ არს ნათელსა შინა...“, გვ. 382-389, (Migne, t. 76, c. 453-488).

12. განკორციელებისათჳს მხოლოდშობილისა (28 თავად): „ქრისტეს სახელსა არცა განსაზღურებისა ძალი აქვს, არცა ვისმე არსებასა დანიშნავს..“ სიძ. მუზ. 276, 354-357, შეად. Migne t. 75, col 1369-1432.

13. განკაცებისათჳს სიტყვსა ღმრთისა: „საღმრთოთა წერილთა წრფელნი ცნობანი შესრულნი გონებათა შინა ჩუენთასა...“, სიძ. მუზ. 266, გვ. 377-378, შეად. Migne, t. 75, col. 1413-1420.

14. სიტყვსგება სიტყვსა ღმრთისა განკაცებისათჳს: „კითხვა: რაჲსათჳსმე ურიცხვო იგი ღმერთი ქალწულებრსა შინა საშოსა შეწყობილ იქმნა?...“ გვ. 378-380.

15. სიტყვსგება ათორმეტათჳს თავთა ეპისკოპოსთა მიმართ აღმოსავლისათა: „რომელთაცა გონებანი მათნი ყოვლადწმიდისა მამართ ღმრთისა შეწირულ უქმნიეს და სწავლათა ქეშმარიტებისათა შედგომილყოფად ნებაესთ...“ გვ. 71-105 [Apologeticum pro duodecim capitibus, adversus orientales episcopos].

16. ათორმეტნი შეჩუენებანი წინააღმდგომად ნწე-ქებართა ნესტორიოსის-თა: (დარღუევა თეოდორიტეს ძლითი და მიგება კირილესი). გვ. 108-138 [Adversus eos, qui audent Nestorii dogmatibus, capita duodecim].

17. განმარტება ათორმეტთა თავთა, თქუმულა ეფესოს შინა, ოდეს იგი წმიდამან კრებამან ითხოვა მისგან უმეტეს უცხადესადრე განმარტებად იგინი: „ყოველი რაჟმე წრფელ არს ბრძენთად და მართალთა, რომელთა უპოვნის ნეცნიერება...“ გვ. 333-344 [Expianatio duodecim capitum, Ephesi ponontia].

თხზულებანი 10-17, რომელნიც მოთავსებულია აგრეთვე სიძე. მუზ. ხელ-ჩნ 618, გადმოთარგმნილია სომხურით ანტონ კათოლიკოზის და ფილიპე ყაით-ნაზაშვილის მიერ 1776 წელს; ისინი შეტანილია მსოფლიო კრებათა აქტებში (Mansi, Harduin და სხვ.), რუსული თარგმანი იხ. Деяния вселенских соборов, изд. Казан. Духов. Академии 1859, т. I, II.

104. კელესტინე, რომის პაპა (V ს.). (Celestinus Papa)

1. ეპისტოლე ეკლესიისა მიმართ კოსტანტინოპოლისა წინააღმდგომად ნესტორისა: „ეკლესტინოს ეპისკოპოსი ყდ საყუარელთა ძმათა, მონათა ღმრთისათა, მღდელთა და მსახურთა...“ სიძე. მუზ. 266, 53-54.

2. ეპისტოლე ნესტორის მიმართ: „დღეთა რაოდენთამე ცხოვრებისა ჩუენისათა შდგომად არაწმიდისა მის გმობისა პელაგიოსისა...“ გვ. 54-69.

3. ეპისტოლე კრებისა მიმართ ეფესოჲსა: „მღდელთა ვიდრემე კრებული სულისა წმიდისათჳს შორის მდგომბასა აჩუენებს...“ გვ. 241-243.

(მესამე მსოფლიო კრების აქტებიდან, თარგმანი სომხურით ანტონ კათოლიკოზის და ფილიპე ყაითნაზაშვილისა).

105. კირილე იერუსალიმელი († 386) (Cyrillus Hierosolymitanus)

1. თა მათსა ზ: გამოჩინებაჲ პატიოსნისა ჯუარისაჲ რომელი ზეცით გაბოჴნდა კონსტანტინე მეფესა: „მეშვდესა [წელსა] სუფევისა კონსტანტინე მეფისა დიდისასა თთუესა აპნისისასა შეკრება ერი დიდძალი წარმართთაჲ მდინარესა ზედა რომელსა პრქჳან დანობი...“ სიძველ. მუზ. 144, 280-288.

ამისი ვარიანტი: „იანუარსა კთ: გამოჩინებაჲ პატიოსნისა ჯუარისაჲ რომელი გამოჴნდა დიდსა მეფესა კოსტანტინეს: მეშვდესა წელსა სუფევისა კონსტანტინეს დიდისა მეფისასა თთუესა აპნისისასა...“ სინ. 83, 165-172, სიძე. მუზ. 19, 487 9 (აკლია), 95, 391-399, 1109. 31 (აკლია). I. Gretser, De Cruce Christi, II, 540-541. E. Nestle. Die Kreuzauffindungslegende, Byzantin. Zeitschrift, IV, 324-315.

2. დასაბამითგან სოფლისაჲთ ჰყმჳ ხოლო განკოცეილებითგან სიტყჳსა ღმრთისა ტლჳ თთუესა მათსა ზ ჯუარის გამოჩინებისათჳს რომელი იქმნა წმიდასა შინა ქალაქსა იერუსალმს მეფობასა კოსტასსა ძისა დიდისა კოსტანტინესსა: „მეფესა ღმრთისმოყუარესა და ღმრთისმსახურსა კოსტანტინეს. უძლეველსა. კირილე ეპისკოპოზი იერუსალიმელი გიკითხავ უფლისა ძიერ. გიხარო-

დენ პირველად ამას იერუსალმით შენ ღმრთისმოყუარესა მეფესა მიგაძღუანებ. წიგნთა თავსა შინა შენდა ჯერ არს შეწყნარებაჲ და ჩემდა მიძღუანებაჲ...“ სიძვ. მუზ. 381, 480-482, სინ. მთ. ხელ. 864 წლისა 83. სინ. 92. Migne t. 33, 1165-1176.

3. საკითხავი ჯუარისათვის: „აჲ უკუე ვინაჲთგან მადლითა ღმრთისაჲთა მოვიწიენით თქუმულთა ამათ სისრულესა...“ სიძვ. მუზ. 144, 290-296.

4. პოვნაჲ წმიდათა სამშკულთაჲ: „ხოლო ნეტარი ელენე დედოფალი საესტ იყო ღმრთისა მიმართ სარწმუნოებითა...“ სინ. 83, 172-174, სიძვ. მუზ. 95, 399-401, 144, 280-290. 1109, 35-36.

5. ნათლისღებისათვის: „იხარებდინ ცანი და გალობდინ ქუეყანაჲ მათთვის რომელნი იგი სხურებითა შით ბანად არიან...“ სიძვ. მუზ. 19, 381-386. სინ. 83, 77-84.

6. მიგებებისათვის უფლისა ჩუენისა: „გიხაროდენ ფრიად ასულო სიონისაო. ქადაგებდ სიხარულსა ასული ეგე იერუსალმისაჲ...“ სიძვ. მუზ. 95, 415-421, ათონ. 30, 43-46.

7. საკითხავი ზაქარიაჲს დაღუმებისათვის: „საყუარელნო საღმრთონი წიგნნი აღმოიკითხენ და ჰპოვო ვითარმედ დიდმაჲვარ არს წყალი და ოთხთა მათ საჩინოთა წესთა უჩუობს...“ სიძვ. მუზ. 144, 416-422.

8. საკითხავი მკუდრეთით აღდგომისათვის უფლისა ჩუენისა იჲჲ ქრისტესა: „იხარებდ იერუსალმ და შემოკერბით ყოველნი მოყუარენი იჲჲსნი რამეთუ აღდგომილ არს მკუდრეთით...“ სიძვ. მუზ. 144, 69, 1109, 108-118, ათონ. 80, 115-123, სინ. 83, 87-102.

9. აღვსებისა ორშაბათსა ზატიკსა საკითხავი მკუდრეთით აღდგომისათვის უფლისა ჩუენისა და სულთათვის: „ძირი ყოვლისა საქმისა კეთილისაჲ აღდგომისა სასოებაჲ არს...“ სიძვ. მუზ. 144, 113-131.

10. საკითხავი სულისა წმიდისაჲ: „სულიერი მადლი გვკენს ჩუენ ქეშმარიტად რათა სულისა წმიდისათვის ვისწაოთ...“ სიძვ. მუზ. 144, 230-260.

11. თქუმული სინანულისათვის: ა) „ახლისა აღთქმისა მოწაფენო და ქრისტეს საიდუმლოჲსა ზიარნო...“ სიძვ. მუზ. 95, 447-452.

ბ) — „ბოროტ არს ცოდვაჲ და სენი უკეთურ არს სულისაჲ...“ სიძვ. მუზ. 95, 452-464, 1147, 54-57.

12. საკითხავი მარტვილისაჲ რაქამს მოვიდა სული წმიდაჲ წმიდათა მოციქულთა ზედა: „ქრისტეს შეყუარებულნო და გამოჩუენულნო მამისა მიერ ღმრთისა...“ ათონ. 80, 137-140, სინ. 83, 114-120. იერუს. 17, 115-119.

13. პოვნაჲ პატიოსნისა ჯუარისაჲ: „და იყო მათ ეამთა შინა. სუფევასა კონსტანტინესა. დიდისა მეფისა ღმრთისმოყუარესა. იყო რომელსა სახელი ერქუა ჰელენე დედოფალი. დედაჲ კონსტანტინესი. რომელმან კეთილად მოიძია სასოჲ ძელი. რომელსა ზედა მაცხოვარი განერთხა...“ სიძვ. მუზ. 1109, 31-35.

14. „პროკატელია“, უდრის *Προκαταίχλη*-ს და ნათარგმნი უნდა იყოს რუსულიდან, წერ.-კითხ. 30, Migne, t. 33.

106. კირილე სკითოპოლიელი ან ბესანიელი (+ 557).

(Cyrillus Scythopolitanus)

1. ცხორებაა ჯერასიმესი: „ესე ბრწყინვალე მამა ჩუენი ჯარასიმე იყო ქუეყანით ლუკიადთ და შეიწირა იგი ღმრთისა სიყრმიტგანე თვსით შშობელთაგან თვსთა...“ ბრიტან. მუზ. Addit. 11281, 364-369, სიძვ. მუზ. 188, 230-232. შეად. A. Papadopoulos-Kerameus, 'Ανάλυσις IV, 175-184.

2. ცხორებაა და მოქალაქობაა წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩუენისა საბადსი:

ა) ძველი: „კურთხეულარს ღმერთი და მამა უფლისა ჩუენისა ი'ვ ქრისტესი რომელმან თქუენი გულსმოდგინებაა აღადგინა სრულად და მე ღირს მყო არალირსი აღწერად ცხორებაა ღმრთისმოყუარეთა წმიდათა მათ მამათა...“ ბრიტან. მუზ. Addit. 11281, 57-144, ათონ. 56. I. B. Cotelerius, Ecclesiae graecae monumenta III, 220-376.

ბ) მეტაფრასტული: „არარაა არს ესოდენ შეუსწორებელ აღმძვრელ ყოფად სულისა გულისთქუმად სათნოებისა ვითარ ცხორებაა კაცთა სათნოთა მოცემული სასმენელსა ღმრთისმოყუარეთასა...“ სიძვ. მუზ. 179, 305-485. K. Koikylides, Πισ; καί πιστευει... Σχ'β'β, «Νέα; Σάρα», 1-96.

3. ცხორებაა და განგებაა წმიდისა მამისა ჩუენისა კვრიაკოზისი. პალაერას რომელი ბარტოდმყოფ იყო. დიდისა მამისა ჩუენისა ეფთვმის მოწაფე: „საყუარელნო მრავალგზის ვაცსენე მამისა ჩუენისა დიდისა წმიდისა ეფთვმის ცხორებასა შინა წმიდაა კვრიაკოზ...“ ბრიტან. მუზ. Addit. 11281, 286-300. Acta Sanctorum, September. VIII, 147-158. Migne, t. 115, 920-944.

4. ცხორებაა და განგებაა წმიდისა მამისა ჩუენისა ეფთვმესი: „ძე მხოლოდ შობილი და სიტყუა ღმრთისაა რომელი იყო უწინარეს საუკუნეთა რომელმან წყალობითა თვსითა და მოწყალებითა...“ სიძვ. მუზ. 188, 169-197, სინ. 75. Analecta Graeca [Lutetiae Parisiorum, 1687], 1-99.

ბ) მეტაფრასტული რედაქცია: „და ყოველივე სხვსაჲცა სადმე საქმისა და სწავლისა თვნიერ სახისა საკიროებაა აქუს და სიძნელე წარმართებისა...“ სიძველ. მუზ. 79, 507-627, Migne, t. 114, 596-733. Acta Sanct. Maii III, 14-18, edit. 3.

5. ცხორებაა და განგებაა წმიდისა მამისა ჩუენისა თეოდოსი დიდისა:

ა) ძველი რედაქცია: „სამებაა წმიდაა შეერთებული ღმრთეებითა და ბუნებითა და ძალითა მამაა ძე და სული წმიდაა ბუნებაა დაუბადებელი აღმომაცენებელი ყოველთა კეთილთა...“ ბრიტან. მუზ. Addit. 11281, 210-246, სიძვ. მუზ. 188, 153-164. Usener, Der heilige Theodosios, Leipzig 1890.

ბ) მეტაფრასტული რედაქცია: „ტკბილ ვიდრე არს...“ სიძვ. მუზ. 79, 26-105. Migne t. 114, 469-553.

6. ცხორება და განგება წმიდისა მამისა ჩუენისა იოანე ქოზიბელისაჲ [იოანე შეყენებული]: „ძმანო ჩემო ვიწყო სიტყუად მამისა იოანესთჳს...“ K. Kekelidze, Monumenta hagiographica Georgica t. 1, 15-27.

107. კლემენტოს, პაპი რომისა

(Clemens Papa)

1. „თუ ვითარ სახედ დაემოწათა იგი წმიდასა პეტრეს. რომელი ესე მიუწერა ჰრომით იერუსალსმად წმიდისა იაკობის მიმართ ძმისა ღმრთისა ბრძანებითა წმიდისა მოციქულისა პეტრსისითა: „კლემენტოს იაკობს უფალსა ჩემსა და ებისკოპოსსა და ებისკოპოსთა ებისკოპოსსა მწყემსსა წმიდისა იერუსალსმისა ეკლესიისა ქრისტეანეთასა...“ ათონ. 73, 131-154, სიძვ. მუზ. 70, 50, წერ.-კით. 527, ათონ. 50, 169-249, Migne PL. II, 469-580.

2. ბრძანება წმიდათა მოციქულთაჲ კლემენტოსის მიერ მიძლუანებული ყოველთა მიმართ სამოციქულო კათოლიკე ეკლესიათა სიტყვსაგან და წამებისა და დღსასწაულთათჳს: „ვითარმედ დღენი დღსასწაულთა თქუენთანი დაიცენით: პირველად შობაჲ უფლისა ჩუენისა იჲ ქრისტსი რომელი იგი ჯერ არს ჩუენდა ყოფად ოცდახუთსა მეცხრისა თჳსასა. ხოლო არს მეცხრს თთუჲ მსგავსად საღმრთოთა წიგნთა პირველად აპრილი თთუჲ და მეცხრე არს დეკენბერი. და მისა შემდგომად ცხად თქუენდა იყავნ პატიოსანი იგი დღს განცხადებისაჲ რომელიცა იგი უფალმან გამოუცხადა ყოველთა ღმრთეებითა თჳსითა და იყავნ ესე ექუსსა თჳსასა რომელ არს იანვარი. და აღირაცხეთ ოცდახუთითგან დეკენბერისაჲთ და ჰპოვოთ მეორმოცს იგი დღს განწმედისაჲ მსგავსად შჯულისა თთუესა ფებერვალსა ორსა.“ სიძვ. მუზ. 19, 52-53, 95, 59-60.

3. „საზღუარნი თითო სახენი მოცემისაებრ და სარწმუნეობისა წმიდისა კათოლიკე ეკლესიისა,“ შეიცავს პატარა დოღმატიურ—ჟილიოსოფიურ თავებს, სულ 23 თავია (წერ.-კითხ. 2397, 83-90).

108. კოსმან ვესტიტორა (X ს.)

[მეჭურჭლე]

(Kosmas Vestitor)

აღმოსლვისათჳს ნაწილთა წმიდისა იოვანე ოქროპირისათა კომანით კოსტანტინე[პოლე]დ: „ჲ კრებელნო ქრისტესმოყუარენო და სიწმიდისა მოსურნენო. გასმიანლა სიმდიდრენი იგი ღმრთისანი გულისხმა ყვენით კეთილად რომელსა იგი ქუანიცა ღალადებენ...“ ათონ. 52, 250-281, სიძვ. მუზ. 188, 82-88, წერ.-კითხ. 362, 477-487, იერუს. 3, (Христ. Восток, I, 66), Migne, PG. t. 65, 829-831, t. 106, 812-848. BHC, 878.

109. კონსტანტინე, დიდისა ეკლესიისა დიაკონი (IX ს.)

[იგულისხმება ეგნატე დიაკონი, რომელსაც დაუწერია ნიკიფორეს ცხოვრება]

(Constantinus Diacon Magnae Ecclesiae)

სიტყუაჲ ექსორიოზით აღმოყვანებისათჳს სხეულისა წმიდისა ნიკიფორესსა. რომელი მამათმთავარ იქმნა კონსტანტინოპოლისს. ახალსა ჰრომსა: „გიხა-

როდენ რაჲ თქუენ ყოელად სამღდელონო წინასწრობილთა საწუხართა ეკლესიათა თანა მრავლად დამძიმებულნი..." გელათ. 2. 172-205. Migne t. 100, 41-160.

110. კონსტანტინე ტიუმალ ეპისკოპოსი (VIII ს.)

(Constantinus, episcopus urbis Tium)

თა იელისსა ია: „თქუმული პოვნისათჳს ნაწილთა ყოელად ქებულისა მოწამისა ეფეფმიახსათა,“ რომელი აღიწერა ბრძანებითა გიორგი ამასტრიელ ეპისკოპოსისათა: „მოვალ და მომაქეს ბრძანებულნი..." ათონ. ილიას სკიტის ხელნ. 5, 239-242. Acta Sanctorum, Septemb. V, 274-283.

111. კონსტანტინე მევზე რომეონთა (912-959)

(Constantinus Imperator Romanus)

თხოვბაჲ თითოსახეთა მატრიანეთაგან შეკრებილი ავგაროზის მიმართ მიეღენილისა კელთუქმნელისა ქრისტეს ღმრთისა ჩუენისა საღმრთოჲსა ხატისათჳს და თუ ვითარ ედესით მოიცვალა ქალაქთა უბედნიერებისა ამის მიმართ: „არასადმე მხოლოდ მამისა თანა საძარადისოჲ იგი ღმერთი სიტყუაჲ იყო მიუწდომელ..." გელათ. 1, 438-452. Migne, t. 113, 422-454.

112. ლეონე პაპი (†461 წ.)

(Leo Papa)

ეპისტოლე წმიდათაგანისა ფლავიანეს მიმართ კონსტანტინოპოლელ ეპისკოპოსისა: „წარვიკითხეთ წიგნი სიყუარულისა შენისაჲ..." სიძე. მუზ. 169, 456-467, 205, 358-378, 267, 206-211, 64, 132-137, გელათ. 24, 270-277. Mansi. Conc. Coll. 6, 972. [ეს ძველადაც, სომეხ-ქართველთა საეკლესიო პაექრობის დროსაც, უნდა ყოფილიყოს ქართულად, მაგრამ არ შენახულა, მოყვანილი რედაქცია ეკუთვნის XII ს.].

113. ლეონე (VII ს.),

ხუცესი და მონოზონი საბაჲს ლავრისა, რომელ არს ქალაქსა შინა დიდსა ჰრომს.

(Leo Romanus, monachus Sabbaiticus)

ცხოვრებაჲ და საკრველებანი წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩუენისა გრიგოლ ეპისკოპოსისა აკრაკანტელთა ქალაქისაჲ რომელ არს სიკილიისაჲ: „საშინელი და მიუწდომელი საკრველებაჲ და სარგებელი სულისაჲ..." იერუს. 3, 139-211, წერ.-კითხ. 384, თარგმანი დავით ტბელისა; Migne PG. t. 98, 549-716. Визант. Времен. XIV, 286-287, Христ. Восток, I, ВНГ¹, 707.

114. ლეონტი ბოსტრელი

(Leontius Bostrensis)

იოანე ოქროპირის თხზულებაში „დაბადებისათჳს ქუეყანისა“ კითხვაზე: „ადამითგან მერავდენესა წელსა მოვიდა უფალი ჩუენი“,--მოყვანილია პასუხი: „იტყჳს ლეონტი ბოსტრელი ეპისკოპოზი, რამეთუ კიდობანი იგი სჯულისაჲ

იყო ხუთ წყრთა და ნახევარ. და ესე არა თუ უცნობელად რამე შექმნა მოსე წინააღმართუელმან არამედ შექმნა იგი წინააღმართუელებით და მოასწავა ვითარმედ მოსლესა მას ძისა ღმრთისასა დაიხსნეს სჯული განსრულებასა ხუთათას ხუთასისა წლისასა როჲელ არს ხუთ წყრთა და კერძო. და მოვიდა სიტუჲა იგი ცხორებისაჲ კიდობნითა მით განურყუნელითა კორციითა მით უბრწენელითა რომელი მიიღო ქალწულისაგან და მოგუჲა ჩუენ სახედ პირველისა მის კიდობნისა რომელი იგი დაესრულა. ხოლო ესე ჰგიეს მარადის უკუნისამდჲ.— სიძველე მუხ. 691, 171-172.

115. ლეონტიოს ნიკოპოლიელი, რამელ არს კვიპარიზა.

[ანუ ლეონ ნეპოლეელი თუ ნიკონიელი, VII ს.].

(Leontius Nicopolitanus)

1. ცხორებაჲ და განგებაჲ ამბა სვმეონისი რომელსა ეწოდა ღმრთისათჳს სალოსი: „შეჰვაეს მათ რომელნი...“ სინ. 69. ათონ. ილიას სკიტის 5, 253-277, Migne t. 93, 1669-1748.

2. ცხორებაჲ წმიდისა მამისა იოჲანე მოწყალისაჲ ალექსანდრიელ მთავარეპისკოპოსისაჲ: „ძმანო და ძამანო მეგულების მოთხოებაჲ საქმეთაჲ რომელი განანათლებს გონებას მკითხველთა და მსმენელთასა...“ სიძვ. მუხ. 199, 54-84, იერუსალ. 3, 94-124, სინ. 77. H. Gelzer, Leontios von Neapolis, Leben des heiligen Joannes des Barmherzigen, Leipzig 1895. Зап. Акад. Наук, VIII сер. т. I, № 1, стр. 53; Христ. Восток, I, 67.

116. ლეონტიოს ხუცამონაჲონი

(Leontius Hieromanachus)

თა იანუარსა ლ. წამებაჲ წმიდათა მოწამეთა საკვრელ მოქმედთაჲ კკროსისი და იანუარსი და მათთანა სამთა წმიდათა ქალწულთაჲ და დედისა მათისაჲ: „და იყო რაჲემს იგი დაეთესა სიტუჲაჲ წმიდისაჲ და ქადაგებაჲ მესნელისა და მაცხოვრისა ჩუეისა იჲჲ ქრისტესი წმიდათა მოციქულთა მიერ ვითარცა თესლი ჰეშმარიტი ჰუეყანასა კეთილსა...“ სიძვ. მუხ. 95, 823-835, 90, 584-596 (აქ შეცთომით ლეონტიოსის მაგიერ სწერია იოანე), ათონ. 57, 131-139, სინ. მთის 62, 7-14 (Христ. Восток II. 63), სინ. მთ. II, 204-213.

შენიშვნა: ალბად ეს ლეონტიოსი იყო ის უცნობი მწერალი. თვითმხილველი წმიდა მოწამეთა სასწაულებისა, რომელმაც აღწერა, ბოლანდისტების ცნობით. ცხორება და სასწაულომოქმედება მათი (Acta Sanctorum, Januar. II, 1054).

117. ლუკა მახარებელი.

(Lucas Evangelista)

თა დეკენბერსა კჳ: წამებაჲ წმიდისა მოწამისა სტეფანესი რომელი აღწერა ლუკა მახარებელმან «საქმეთა შინა მოციქულთასა»: „და იყო მათ დღეთა შინა განმრავლებასა მოწამეთასა იყო დრტკნებაჲ წარმართთაჲ ებრაელთა მიმართ მორწმუნეთა. იყო დღეთა მათ პილატესთა. მეოთხისა კელმწიფისათა.

ანაფსა და კაფათაფსა მღელთმოდღუართასა წელსა მეთხუთმეტესა მასეუ ეამსა განკაცებასა უფლისა ჩუენისა იჲ კრისტისსა...“ სიძე. მუზ. 95, 102-108, 19, 129-134, სინ. 83, 56-59. (უკანასკნელ ორში იწყება სიტყვებით: „დღეთა მათ პლატისტა“).

118. ლუკიანე,

თანაჰედროვე სტეფანეს ნაწილთა პოენისა, რომელიც 415 წელს მოხდა.
(Lucianus Stephani Protomartyri aequalis).

1. პოენა წმიდისა სტეფანსი რჩეულისა მის მსახურისა და პირველმოწამისა: „რომელნი ხართ ქალაქსა შინა და დაბნეხსა წმიდანი და ღმრთისმსახურნი...“ სიძე. მუზ. 19, 134-144. სინ. 83, 59-67.

2. საფლავისათეს და პოენისათეს წმიდათა ნაწილთა პირველმოწამისა სტეფანსთა და შემდგომად მიყვანებაჲ კონსტანტინეპოლედ: „ალექსანდრი აღაშენა მისი სამარტკლს და ფრიად ევედრა ეპისკოპოსსა იოვანეს რათა დასხნეს ნაწილნი პირველმოწამისა სტეფანსნი...“ სიძე. მუზ. 19, 144-155.

გარიანტი: „საკითხავი წმიდისა სტეფანსთეს. საფლავთათეს და პოენისათეს წმიდათა ნაწილთა პირველმოწამისა და პირველდიაკონისა სტეფანსთა: „სტეფანს საესს იყო მადლითა და სარწმუნოებითა. იქმოდა ნიშებსა და სასწაულსა დიდდიდსა ერსა შორის და იყო იგი საესს სულითა წმიდითა და ძალითა...“ სიძე. მუზ. 95, 190-198; ის, რაც 19-შია, შეადგენს დასასრულს № 95-ის მოთხრობისას, რომელსაც ორ აბზაცთა შორის: «შემდგომად მრავალთა» და «შემდგომად რვისა წლისა», აქვს წითური სათაური: „წარხუმაჲ ნაწილთა წმიდისა სტეფანსთაჲ კონსტანტინოპოლისს“ (გვ. 128-140). A Papadopoulos—Kerameus, 'Αρχαία V, 28-53.

3. საკითხავი ჰებაჲ წმიდისა და პირველმოწამისა და პირველდიაკონისა სტეფანსი: „საყუარელნი დღეს მადლთა მათგან და ნიქთა სულისა მიერ წმიდისა განყოფილთა ახალმან ეკლესიამან ახალი ყვავილი ახლისა მისგან აღმოსავლისა...“ სიძე. მუზ. 19, 155-160.

119. მაკარი აფრიკთელი (†393 წ.).

(Macarius Aegyptius)

1. ჰკითხეს მამათა მამასა მაკარის გულისსიტყუათათეს მწიკულებანთა ვითარ შევლენ გულსა კაცისასა მიუგო და ჰრქუა მათ: „რამეს დასდგე შენ ლოცვად გნებაესა რათამცა აღიყვანე გულისსიტყუაჲ შენი წინაშე ღმრთისა მყარ წარტაცოს გონებაჲ შენი ქუეყანად...“ სინ. 82, (925 წლის), 73-74, ათონ. 69 (977. წ.), 558-559, სიძე. მუზ. 56, 433-434.

2. კუალად ჰკითხეს მას „ბრძოლისათეს ეშმაკთასა“: ჰრქუა მათ: „მანქანებით არს ბრძოლაჲ ეშმაკისაჲ არა ხოლო კრისტეანეთა მიმართ არამედ კეთილ მსახურთაცა...“ სინ. 82, 174-208, ათონ. 69, 559-568, სიძე. მუზ. 56, 434-440.

3. კუალად ჰკითხეს მას: რამსათეს რომელთა გემო იხილეს ზეცისა სიტკბოებისაჲ და არა განძღეს მისგან. მიუგო ბერმან და ჰრქუა: „ღმერთმან უწყის

უძღურებანი კაცთანი ვითარმედ მსწრაფლ აღზუენების... სინ. 82, 208-210, ათონ. 69, 568-570, სიძე. მუზ. 56, 440-443.

4. მაკარის თხზულებანი შემდეგ უთარგმნია ექვთიმე ათონელს, მისი თარგმანი შეიცავს ორ „ეპისტოლეს“ (Migne t. 34, 405-446) და 23 „სწავლას ძმათა მიმართ“ (Migne t. 34, 449-822), ექვთიმეს თარგმანს შეიცავენ: ათონ. № 54, იერუს. № 116, სინ. № 80, ქუთაისის საისტრიო-საეთნო-გრაფიო საზოგად. ხელნ. № 3.

(120. მანიბუსი (III ს.)

(Manibius).

მონა წმიდისა თალალესი; მას დაუწერია ცხორება წმიდათა თოტიმოს, ასტერი, ფილაგრიოს და თალალესი, რომელიც იწვეება ასე:

„წელთა მათ სუთევისა ნუმერიანოსისთა. მსაჯულობასა თევდორსსა თთუესა ტირისკინსასა. ოცდახუთსა თთვსასა. მოვიდა თევდორს მსაჯული ეგეა ქალაქად და შევიდა ტაძრად ანდრიანსსა ღმერთთა თვსთასა....“ ათონ. 57, 308-312, სინ. 52, 11 (ივ. ჯავახიშვილის აღწერილობით). ფ. 239 (აქ თავი აკლია). ხსენება აღნიშნულ მოწამეთა დადებულია 20 მაისს. Acta Sanctorum, Maii V, 15-23, edit. 3.

121. მანუილ ძხანთინოხსი (XVI ს.),

(Manuel Xanthinus).

„ქორწინებისა თავთათვს“, გადმოთარგმნილი ქართულად იოანე მიხეილის ძე ქსიფილინოს — პაპუნაშვილის მიერ (VXIII ს.).

122. მარკოზ მონაჰონი resp. მანუოკაზული (V ს.)

(Marcus monachus).

1. თქმული: მდურაჲ და ყუედრებაჲ ურთიერთას თავისა თვისისა სულისა და გონებისაჲ მხილებაჲ: „ისმინე სულო ჩემო მეტყუელო თანაზიარო ჩემო განზრახვასა და განგებასა ცხორებისა ჩემისასა და გითხრა შენ საქმე საიდუმლო ცხორებისა ამის ჩემისა და შენისაჲ ურთიერთას ზიარისაჲ...“ ათონ. 69, 260-270, სინ. 82, 85-89, სიძე. მუზ. 56, 251.

2. ეპისტოლე თვისისა მოწაფისა ნიკოლაჲს მიმართ ფრიად სასურველისა შეილისა: „ვინაჲთგან პირველ ფრიად მოსწრაფე იყავ...“ სიძე. მუზ. 1101, 209-225, თარგმანი ექვთიმე ათონელისა.

3. ა. ცაგარლის კატალოგით სინას მთის ხელნაწერებში 80, 82, ნაჩვენებია „სიტყუანი“, „მოდღურებანი“ და „თქმულნი“ მარკოზისა, მაგრამ დასახელებული არაა. Migne, PG, t. 65.

123. მარკოზ, დიაკონი ფილისტიმელთა ძალაქისა ლაზარისა (V ს.)

(Marcus, Diacon Gazensis).

ცხორება წმიდასა პორფირი ღაზელი ეპისკოპოსისა: „ძმანო საყუარელნო ვინებე მოთხოზად თქუენდა ცხორებაჲ წმიდისა მამისა ჩუენისა პორფირი ეპისკოპოსისაჲ მე გლაზაკმან ამან და არალირსმან...“ გელათ. 1, 192-225.

M. Haupt, Marci diaconi, Vita Porphyrii episcopi Gazensis, 1897, S. 171 215, Berlin.

124. მარტვირი მონაზონი

(Martyrius monachus).

თქმული სინანულისათჳს და სიმდაბლისა: „რამეთუ ფრიად უხარინ ღმერთსა და მხიარული არიედ ანგელოზნი მისნი გუამსა ზედა კაცისასა შრომით განკეთულსა რომელმან უბიწოდ დაჰმარხის სიწმიდჳს თჳსი...“ 69, 270-308, სინ. 82, 87-123, სიძვ. მუზ. 56, 239-270, 625, 10 [ამ უკანასკნელში შენახულა ნაწყვეტი, რომელსაც თავში შენიშვნა აქვს: „მარტკრი საბაწმინდელი იყო ქართველი“].

125. მაქსიმე აღმსარებელი († 662)

(Maximus Confessor)

თხზულებანი, ექვთიმე მთაწმიდელის მიერ თარგმნილნი:

1. სიტყვსებაჲ, რომელი იქნა შორის წმიდისა მაქსიმესსა და პიროს კონსტანტინოპოლელი პატრიარქისა მწველებელისა: „ოდეს იგი პიროს კონსტანტინოპოლელ პატრიარქი განიდევნა კონსტანტინოპოლით ბოროტთა საქმეთა მისთათჳს და წარვიდა პრომს მუნ თეოდორე პრომისა პაპმან არა შეიწყნარა და მიერ წარვიდა აფრიკეთს...“ მარტვ. მონასტ. 1, 110-151, ჯრუჭის მონასტ. 4 117-150, სიძვ. მუზ. 636, 33-41, წერ.-კითხ. 1128, 31, Migne, t. 91, 287-354 ¹⁾

2. ნეტარისა თალასეს მიმართ ხუცისა და მამასახლისისა მრავალთა მონასტერთაჲსა სიტყუათათჳს რომელთი განმარტებაჲ ეთხოა ნეტარისა მაქსიმესაგან: „სანატრელსა მონასა ღმრთისასა თალასეს ღირსსა მდღელსა და მწყემსსა პარმეტყუელთა ცხოვართასა მაქსიმე გლაზაკი მონაზონი უფლისა მიერ გიკითხავ...“ მარტვ. 1, 152-665, ჯრუჭის 4, 150-541, სიძვ. მუზ. 636, 41-181, Migne t. 90, 243-786. შეადარე ქვემოთ 16.

3. სიტყვსებაისათჳს ვნებათაჲსა მიწერილი მამისა თალასეს მიწართ: „შემკობილსა ყოვლითა სათნოებითა და მუშაკსა სულიერისა მის ქუეყანისასა მწყემსსა პირმეტყუელთა ცხოვართასა მონასა ღმრთისასა თალასეს მაქსიმე გლაზაკი მონაზონი გიკითხავ...“ მარტვ. 1, 666-852, ჯრუჭის 4, 541-686, სიძვ. მუზ. 636, 181-232.

4. ელპიდის მიმართ ხუცისა «ოთხასეული» წინაშესაყალიბურთ: „აჲა ესერა მოლუაწებითისა ცხორებისათჳს სიტყუასა თანა სიყუარულისათჳსცა წარმო-

¹⁾ ეს თხზულება მეორედ უთარგმნია ნიკოლოზ კათოლიკოსს ასეთი სათაურით: „პიროსის და მეგისტეს (მაქსიმე) სიტყვისებაჲ: „პიროს: რაჲ ძვრი ვყავთ შენდამი უფალსა მამაო მეგისტე მე და უპირველესმან ჩემმან რამეთუ ვსრეთ ყოვლით კერძო დამითრევსა სამწველებლოჲსი იქჳსა ყოველთა შორის განმევი ჩუენთჳს...“ გელათ. 44.

ვეც სიტყუაჲ ღირსებისა მომართ შენისა ნამაჲ ელპიდი...“ სიძვ. მუხ. 39, 218-328, 234, 1-85, 711, Migne t. 90, 259-1082.

5. თავნი ათხუთმეტნი: „ერთ არს ზეშთდაუსაბამოჲ და ზეშთარსი კეთილი წმიდაჲ სამგუამოვანი ერთობაჲ მამაჲ და ძე და სული წმიდაჲ...“ სიძვ. მუხ. 234, 153-183, 39, 328-332 (ბოლო აკლია), 711.

6. თარგმანებაჲ ძნიაღ გულისხმის საყოფელთა სიტყუათა ქრისტეს შობისა საკითხავისათა [გრიგოლ ღვთისმეტყველის თხზულებისა]: „ქრისტე იშველის ადიდებდით. თარგმანი: არა თქუა თუ იშვა არაჲდ იშვებისო. ამისთვის რამეთუ ქრისტე ვინაჲთგან ერთგზის იშვა წმიდისაგან ქალწულისა და აღასრულა ცხორებაჲ ჩუენი...“ სიძვ. მუხ. 1, 201-257, პეტერბ. სააზიო მუხ. Georg. 49. Migne t. 91, 1031-1060.

7. სწავლაჲ სერგის მიმართ მაგისტროსისა: „გულისხმა ვყოთ კურთხეულთა კაცო ღმრთისაო უწინარეს ყოელისა და ყოველსა ზედა და ყოველსა შინა თუ ვითარ ვიქცევით...“ სიძვ. მუხ. 1101.

8. ქებაჲ და დიდებაჲ. შესხვაჲ და გალობაჲ ყოელადწმიდისა უბრწუნელისა და უმეტესად კურთხეულისა დედოულისა ჩუენისა ღმრთისმშობელისა და ნარადის ქალწულისა მარიამისა და უწყებაჲ უბიწოჲსა მის და სანატრელისა მოქალაქობისა მისისაჲ შობითგან მიცვალებამდე: „ისმინეთ ესე ყოველმან თესლებმან და ყურად იღეთ ყოველთა დამკვდრებულთა ქუეყანისათა...“ სიძვ. მუხ. 40, 1-282, 36, 1-84 (თავში აკლია და იწყება № 40-ის 33 გვერდიდან, სტრიქონი 3), 70, 264-278 (აქ არის მართო „მიცვალებისთავს“=40, 213-263).

9. სწავლანი სულიერნი: „პირველი უვნებელობაჲ არს რათა კაცი საქმეთაგან ცოდვისათა უცხო იქნეს... [პოქლე, ზნეობრივი ბასიათის დარიგებანი, რიცხვით 97], სიძვ. მუხ. 146, 64-90, 126, 271-201.

10. სწავლათაგან წმიდისა მაქსიმესა. რომელი მეექვსისა კრებისაგან განბრწყინდა, რომელნი მე რჩევით სხუათა წიგნთაგან გამომიკრებიან სარგებელად მკითხველთა და მსმენელთა: „კითხვა: აღსარებაჲ ცოდვათაჲ კეთილ არს სულიერთა კაცთა წინაშე ანუ იქნების თვნიერ აღსარებისა სინანული და მიტევებაჲ ცოდვათაჲ? მიგება: აღსარებაჲ ცოდვათაჲ პირველითგანვე განწესებულ არს...“ სიძვ. მუხ. 116, 1-206, 57, 1-204 [აქ გვაქვს კითხვა—მიგების სახით მთელი რიგი ახსნა-განმარტებისა და დარიგებისა ყოველდღიური ცხოვრების კაზუსებისა].

11. სწავლათაგან წმიდისა მაქსიმე აღმსარებელისა: „აწ უკუე ესე გუამცნო უფალმან უფროჲს ყოველთა მცნებათა რათა ვიყუარებოდით ურთიერთას...“ სიძვ. მუხ. 57, 551-555 [ლაპარაკია „სულიერ მამის მორჩილების შესახებ“].

12. სიტყუანი სახარებისანი გამოკრებულნი წმიდათა მამათა მიერ წმიდისა მაქსიმეს თქმულთაგან: „კითხვა: რაჲ არს სიტყუაჲ იგი ვითარჲდ დგეს ჯუარისა თანა დედაჲ მისი და დაჲ დედისა მისისაჲ მარიამ კლეოპასი? მიგება: წმიდაჲ ღმრთისმშობელი და მარიამ. კლეოპასი მეუღლე. ორთა დათა ასულნი იყვნეს. იყო მარიამ კლეოპასი დედის ასული მარიამ დედისა უფლისაჲ და დედისა ასულსა მას უწოდა დად მისა...“ სიძვ. მუხ. 128, 852-867.

13. ორასეული --- თავნი ღმრთისმეტყველებისათვის და კორციელად განგებულებისათვის ძისა ღმრთისა: „ერთ არს ღმერთი დაუსაბამო. მიუწთომელი.

ყოვლად მქონებელი ყოფისა ძალისა...“ ასეული მეორე — „მეცნიერებითა თავნი:“ „ერთ არს ღმერთი რამეთუ ერთ ღმრთეებაჲ არს. დაუსაბამოჲ და მარტივ და წესთა არსებისა...“ სიძვ. მუზ. 234, 85-153, 711, 57 80, Migne t. 90. 1083-1176, თარგმანი ნიკოლოზ კათოლიკოზისა.

14. ლოცვისათჳს „მამაო ჩუენოჲსა“ ქრისტეს მოყუარისა ვისმე მიმართ, თარგმანებაჲ შემოკლებული, გელათ. 14. Migne t. 90, 871-910, თარგმანი ნიკოლოზ კათოლიკოზისა.

15. ეპისტოლენი შემდეგ პირთა მიმართ: ილუმენი ასკიტრია. გიორგი ეპარხოზი, პეტრე ილუსტროჲ, მარინო, ნიკანდრი ეპისკოპოზი, იოანე მთავარ-ეპისკოპოზი, იოვანე კუვიკულარი, იორდანე ხუცესი და სხვ. გელათ. 14, Migne t. 91, 363-650, თარგმანი ნიკოლოზ კათოლიკოზისა.

16. თალასეს მიმართ ყოვლად ღირსისა ხუცისა და წინამძღუარისა თითოსახეთა უღონოებისათჳს წმიდისა წერილისათა. სიტყვს დაწყებაჲ. პატივსა შინა გუერდით მდებარეთა სხოლიოთათჳს: „ვინაჲთგან სახიერ გყო შენ ღმერთმან ბრძანებად ჩემდა. რომელნი მაქუნდეს აღნიშნულად თავნი უღონოებულნი ჩემ დამი დაწერად და წარმოცემად შენდა უსაქიროესად აღჩენილნი ჩემდა დაეაწესენ უპირატეს“. ამას მიჰყვება 65 „კითხვა-მიგება“; პირველი კითხვა: „ენება-ნი ესე თავით თვსით არიან ბოროტებ ანუ კმარებისაებრ ბოროტ. ხოლო ვიტყვ გემოსა და წუხილსა და გულისთქუმასა და შიშსა და შემდგომთა მათთა“. უკანასკნელი კითხვა: „მეორესა შინა მეფეთასა წერილ არს ვითარმედ იყო სიყმილი დღეთა შინა დავითისთა სამ წელ და შეისმინა ღმერთმან ქუეყანისაჲ ამათსა შემდგომად: რაისათჳს შემდგომად სიკუდილისა საულისასა პატივი მიეხადა დავითსა სიყრმილისა დაპყრობითა ქუეყანისაჲთა ვიდრემდის მისცა თესლისაგან საულისსა შვდნი წულნი მოკლვად გაბაონელთა: რაჲ არს სიტყუათა ამათ ძალი და ვითარ სულიერად ვიმხნედნეთ იგინი?“ შეად. ზევით № 2, თარგმანი ნიკოლოზ კათოლიკოზისა.

17. მოკლე ტრაქტატები მონოფიზიტთა და მონოთელიტთა წინააღმდეგ, რომელნიც Migne ს აღნიშნული აქვს, როგორც Opuscula theologica et polemica (t. 91, 9-286), გელათ. 14, თარგმანი ნიკოლოზ კათოლიკოზისა.

18 დიონისე არეოპაგელის თხუზულებათა სქოლიები. სიძვ. მუზ. № № 110, 139, 163, 684, Migne, t 4, 15 432, 527 576, თარგმანი ეფრემ მცირისა.

19. სტიქარონნი და საგალობელნი 31 აგვისტოსნი, К. Кекелидзе, Литургические грузинские памятники, стр 395.

126. მეთოდო კონსტანტინოპოლელი († 846)

(Methodius Constantinopolitanus)

სიტყუაჲ მიგებებისათჳს უფლისა: „ძუელ სადმე ვითარ იგი ვჰგონებ...“ იერუს. 23, 140-152. [შეად. ქვემოთ 1277.

127. მეთოდო პატრენი,
მოწამე, ეპისკოპოსი ოლიმპისა († 311 წ.)
(Methodius Patrensis)

1. სიტყუაჲ სკმეონისაიკს და ანნაჲსა და ყოვლადწმიდისა ღმრთისწმო-
ბელისა: „ძველ სადჲე ვითარ იგი ვჰგონებ ზომიერად და ჯეროვნად განგუე-
მარტა ჩუენ მცირეთა სიტყუათა მიერ ძალი და სიმაღლე ქალწულებისაჲ...“
სიძვ. მუზ. 162, 64-74, გელათ. 1, 13-30, Migne t. 18, 347-382. [შეად. 126]

2. მეორედ მოსლვისათჲს და აღსასრულისათჲს: „ოდეს იგი მოეახლოს
აღსასრული ეამთა და დღეთა მათ უკუანაჲსკნელთა...“ საქართ. საისტ.-საეთნო-
გრაფ. საზოგ. 1296, 28-53, სიძვ. მუზ. 1369, 186-208, წერ.-კითხ. 3529,
25-214.

128. მელეტი, ანტიოქიის ეპისკოპოსი (IV ს.)
(Meletius Antiochenus)

1. თქუმული ხარებისათჲს წმიდისა ღმრთისწმობელისა: „თთუესა მეექუსესა
მოივლინა გაბრიელ ანგელოზი ღმრთისა მიერ გალილედ ქალწულისა ერთისა
რომელი განთხოვილ იყო ეამსა მას...“ სიძვ. მუზ. 95, 20-27.

2. შესლვისათჲს იერუსალჲმად უფლისა ჩუენისა და შესხმისათჲს ყრმა-
თაჲსა: „ეითარცა მოვიდა და მოიწია დღესასწაული იგი ბალარჯობათაჲ
ჰყოფდეს ჰურიანი იგი მსგავსად დღესასწაულისა მის ბალარჯობათაჲსა რომელ
ქამეს მამათა მათთა...“ სინ. ზთის 83 (864 წლისა), 86, 59-60 (დუფექტიტ.)
სიძველ. მუზ. 1109, 64-66.

3. მიცემისათჲს უფლისა ჩუენისა და განკითხვისათჲს ურჩულოთა მიერ:
„ამას დღესასწაულსა რომელსა აღესრულნეს...“ ათონ. 89, 82.

4. განცემისათჲს: „რამეთუ იტყჲს მახარებელი იგი შეკრბეს მღდელთმოდ-
ლუარნი იგი და მწიგნობარნი და მოხუცებულნი ერისანი. ზრახვაყვეს ვითარცა
ზაკუეით შეიპყრეს იგი...“ სიძვ. მუზ. 1109, 82-83.

5. დიდსა პარასკევსა საკითხაჲი განკითხვისათჲს უფლისა და ჯუარცუმისა:
„ეითარცა დასაჯეს უფალი მღდელთმოდლუართა მათ...“ ათონ. 80, 85-89.

6. — იგივე... „მინდა კმაყოფის ენებათა მათთჲს უფლისათა...“ ათონ. 80,
94-98.

6. დაბეჭდვისათჲს საფლავისა: „ეითარცა ჯუარს ეცუა უფალი ჩუენი
მტერთაგან მისთა და დაეფლა თჲსთა მათ საყუარელთაგან შეკრბეს მღდელთ-
მოდლუარნი იგი და მოვიდეს პილატჲსა და ჰრქუეს მას...“ სიძვ. მუზ. 1109,
107-108.

8. მოლუაწებისათჲს აღესებასა: „წიგნნი ებრაელთანი გამოსლვათანი...“
ათონ. 80, 98-100.

9. წმიდასა აღესებასა საკითხაჲი აღდგომისათჲს მკუდრეთით უფლისა
ჩუენისა იჲჲ კრისტჲსა: „ნათელ იღე იერუსალჲმი...“ ათონ. 80, 107-115, სიძვ.
მუზ. 1109, 118-128.

10. თქმული სინანულისათვის: „სასოებაჲ ცხოვრებისა უწყესს ზონანულთა რათა მიეახლნეს უშიშონი კართა მათ მოწყალისათა და ასწავებს რათა არა ხოლო საშინელსა მას ტაბლასა კეშმარიტებისასა ხედვიდენ...“ სიძვ. მუზ. 95, 464-478. [ეს სიტყვები ცნობილი არაა].

129. მიქაელ სვიმონფიძელი (XI ს.)

(Michael Antiochenus)

„ეგრძოდ შეკრებული და მცირედ რაჲმე მოკსენებული სიმრავლისაგან ცხოვრებისა მისისა წარმატებათა და ნამუშავეთა გამრავლებათაჲსა წმიდისათვის და ნეტარისა მამისა ჩუენისა იოანე მონაზონისა და ზუცისა“, — ცხოვრება იოანე დამასკელისა, თარგმანი ეფრემ მცირისა. К. Кекелидзе, Грузинская версия арабского Жития св. Иоанна Дамаскина, «Христианский Восток», т. III, вып. 2, стр. 119-174.

130. მიქაელ ფსელოსი (XI ს.)

(Michael Psellos)

თარგმანებაჲ სიტყუასა მას ღმრთისმეტყუელისა მეტყუელსა: «ვეითარცა იქნა პირაშო მრავალთა ძმათა შორის. ეგრეთვე პირაშო მკუდართაგან ღირს იჩინა ყოფად; იწყება: „თქუენ ვიდრემე მრავალთა ძმათა შორის პირაშოებაჲ. თუ რასა ცხად ჰყოფს სახელი ესე. გამომწულილელთა იკითხეთ...“ გელათ. 23, 358-361.

131. მიქაელ სინკელოსი (IX ს.)

(Michael Synkellos)

მართლისა სარწმუნოებისა წართქუმაჲ და აღსარებაჲ: „მრწამს ერთი ღმერთი მამაჲ უშობელი და ერთი ძე შობლი და ერთი სული წმიდაჲ მამისაგან გამოშავალი...“ თავდება ასე: „და მე მართლისა სარწმუნოებისაგან შეუჩუეველ ვარ ნადლითა ნამისა და ძისა და წმიდისა სულისაჲთა რომელსა შუენის...“, თარგმანი ექვთიმე ათონელისა, სიძვ. მუზ. 584, 241 244, 67, 56 58, შეად. К. Kekelidze, Monumenta hagiographica Georgica. 1, 87₃₃-90₃₃, Montfaucon, Biblioth. Coisl. p. 90-43.

132. ნექტარიოს იერუსალიმელი (+ 1674 წ.)

(Nectarius Hierosolymitanus)

აღსარებაჲ მართლისა სარწმუნოებისაჲ წმიდისა კათოლიკე და სამოციქულოჲსა ეკლესიისა მართლმადიდებელთა აღმოსავალთაჲსა: „ჩუ საყუარელნო აღმოშკითხელნო არა თუ თვნიერ საქმეთასა აღიწერა წიგნი ესე რომელთა უკუე

სათნო გიჩნს სწავლად მართლისა სარწმუნოებისა....“; გადმოთარგმნილი მეფის არჩილის (+ 1712) და ქართულ ენაზე განწყობილი ნიკოლოზ ტფილელის მიერ, სიძვ. მუზ. 686, 119, 239, 529, 4-131.

133. ნექტარიუს კონსტანტინოპოლელი (381-397)

(Nectarius Constantinopolitanus)

სასწაულისა ზისთვს წმიდისა თეოდორეს მიერ აღსრულებულისა რომელი იგი აღასრულა ყოვლადქებულმან მოწამემან ეამთა იელიანე განდგომილისათა: „ბრწყინვალე არს და შეენიერ დღეს მგალობელთმთავრისა დავითის თანა გალობად ჩუენდა და თქუმად...“ სიძვ. მუზ. 272, 68-74, იერუს. 23. 234-240, შეად. Migne t. 39, 1821-1840.

134. ნესტორიუს კონსტანტინოპოლელი (V ს.)

(Nestorius Constantinopolitanus)

1. ეპისტოლე კირილეს მიმართ ალექსანდრიელისა: „არარაჲმესა მემზრახობ ყუედრებათა მათთვს, რომელთა მიერ გვეყუედრი ჩუენ საკვრველსა მას ეპისტოლესა შინა შენსა მით რამეთუ სათანადო არს მოთმენად მათთვს მკურნალობითა...“ სიძვ. მუზ. 266, გვ. 46-49.

2. ეპისტოლე პასუხისგებიითი, რომელი წარუგზავნა იოანეს ეპისკოპოსსა ანტიოქელსა კონსტანტინუპოლით: „ვგონებდი ვითარმედ ყოველნი შეხდომანი და კუეთებანი კაცობრივნი უფრორე ადვილად ეძლოთ დაკუეთებად ჩემდა ვიდრელა ცილისწამება, რომლითა შემწამებენ მეტყუელნი...“ 266, გვ. 66-68.

3. ეპისტოლე უწყებითი საქმეთა წმიდისა [ეფესოს] კრებისათა მეფისა მიმართ პირველ მოსლვადმდე ეპისკოპოსისა ანტიოქელისა: „კეთილადმსახურებამან თქუენმან მოგვწოდა ჩუენ ქალაქად ეფესოდ და დროსა მასვე მუის ვიწყეთ აქა მოსრბად ბრძანებისაებრ თქუენისა...“ 266, გვ. 212-214.

4. ეპისტოლე სხოლასტიკოსისა მიმართ ეფნუხისა, რომელი დაახლოებულ იყო თეოდოსიოს კესარიისა: „დამიკვრდების ფრიად ვითარმედ თუ ვითარ ღმრთისმოყუარე და მტკიცე და შეცთომათაგან ვერ მისაწთომელი ეგე სული შენი ზღაპართა ითნებს ყოვლად ბილწთა კაცთა მეტყუელთასა ჩუენთვს, ვითარმედ უკუსთქუამსო „ღმრთისმშობელ“ სახელსა...“ 266, გვ. 275-277.

5. ეპისტოლენი კელესტინეს მიმართ რომაელისა:

ა) „სათანადო არს ჩუენდა ძმებრივი ზრახვაყოფად ურთიერთას...“ 266, გვ. 49-51.

ბ) „მრავალგზის მომიწერიეს კეთილშემთხუეულებისა მიმართ შენისა იულიანესთვს და ლერონტიოსისა და სხუათა რაოდენთამე კაცთა...“ გვ. 51-52.

გ) „მასმიეს ვითარმედ ყოვლადპატიოსანსა კირილოსს ეპისკოპოსსა ქალაქისა ალექსანდრიისასა შეშინებიეს წიგნთაგან თანამოსაჯულობათთა, რომელი მომართუეს მე წინააღმდეგომად მისა ადგილისა მთხოველი სავლტოლველისა თვსისა...“ გვ. 52-53.

6. წიგნი მოთხრობითი შეწყობილი სამათ წიგნთა შორის წარმოადგინებს ნესტორიოს ეპისტოლესა თვსსა, რომელი მიეწერა კირილოსის მიმართ ალექსანდრიელსა და შემდგომად ამისა იტყვს: „ესენი არიან სიტყუანი, რომელნიცა თნებათაებრ სიტყუათა ჩუენთა მიგვიწერიეს ეგვპტელისადა, ხოლო მან არა-რაჲმეთა ეპისტოლითა განგვცხადა ჩუენ, ვითარმედ რაჲმე სიტყუა აღმოსჩნდა მისდა...“ 266, გვ. 393-396.

7. ქადაგება ოდეს იყოენიდა სახლსა შინა თვსსა საკიროთათვს სიტყუათა და შემდგომად მოვიდა ტრაპეზად და სთქუა ქადაგება ესე და ყოველნი კლირიკოსნი სრბოდეს ქადაგებისა მისისა მიმართ და ეგოდენ განკვრდენ მოძღურებასა მისსა, ვითარმედ ესევითარისა არმრწმუნებელნი შეაჩუენნეს: „პირად-პირადნი უკუე საქმენი პირადპირადთა კაცთად სარგებელ არიან ქუეყანასა ზედა, რომელთამე მხედრობა სარგებელ არს, რომელთამე მსჯავრსიტყუაობა, რომელთამე მენაობა და რომელთამე ქუეყნისმოქმედება სარგებელ არს.....“ 266, გვ. 68-69.

ჩამოთვლილი თხზულებანი ნესტორისა, რომელნიც მოთავსებულნი არიან აგრეთვე ხელნაწერში (სიძველეთა მუზეუმის) 618, გადმოთარგმნილია სომხურიდან ანტონ კათალიკოზის და ფილიპე ყაითმაზაშვილის მიერ 1776 წელს; ისინი შეტანილია მესაჲ მსოფლიო კ-ების აქტებში (Mansi, Harduin. Деяния все-ленских соборов, изд. Казан. Духов. Академии 1851 г. т. I).

135. ნიკიტა-დავით პაფლაღონელი († 890 წ.)

(Nicetas David Paphlagonius)

1. მოლუაწებაჲ და შესხმაჲ წმიდისა მოწამისა გიორგისი რომელი იწამა პალესტინეს შინა: „სანატრელმან უკუე და საღმრთომან გალობისმეტყუელმან დავით გონებითა ღმერთშემოსილ ქმნადმან...“ გელათ. 7, 168-179.

2. „მინოსლვანი და ქადაგებანი“ ანდრია მოციქულისანი, ეკვეთი მე მთა-წმიდელის მიერ გადაკეთებული ეპიტაფიანი მონაზონის ამგვარივე თხზულების დახმარებით (მ. საბინინი, საქართველოს სამოთხე, გვ. 24-47); ეკვეთი მე თვით ამბობს, რომ ეს ცნობები ანდრიას შესახებ „შეკრიბა პირველწერილთა მოსაკსენებელთაგან ნიკიტა ღირსმან მონაზონმან და ფილოსოფოსმანო.“ შეად. Migne, t. 105, 53-80.

3. „ეპიტაფიად ბასილისსა სტიხოსნი იროიკონი. პარატრასნი“ გრიგოლ ღვთისმეტყველის ნაშრომისა: „ეჲა ქრისტესმოყუარეო და მსახურო და მონაო მისო ერთგულო ვასილი...“ სიძვ. მუზ. 292, 54-56, 109, 139-142, 16, 309-311, გელათ. 9, 88-90, თარგმანი ეფრემ მცირისა. Хр. Лопарев, Жизнь св. Евдокима (Известия русского Археолог. Института в Константинополе, т. XIII, стр. 174, Б.).

4 შესხმაჲ წმიდისა ყოვლადქებულისა მოციქულთა თხემისა პეტრესი: „რაბამ საწადელ მადლი ღმრთისაჲ...“ გელათ. 3, 308-320, Лопарев. стр. 178, № 33.

136. ნიკიტა სერაონელი,

მიტროპოლიტი პირაკლიისა მაკედონიაში, XI ს. გასულს.

(Nicetas Serrae urbis Metropolitae)

კომენტარიები და სკოლიები გრიგოლ ღვთისმეტყველის 16 სადღესასწაულო „სიტყვათა“, თარგმნილი ეფრემ მცირის მიერ; სიძვ. მუზ. 109, იერუსალ. ხელნ. 34. [H. Marr, Предварительный отчет о работах на Синае и в Иерусалиме... (Сообщ. Палестин Общества, т. XIV), стр. 29-31, 1903 г.].

137. ნიკიტა სთეთათი,

მონაზონი და ხუცესი სტუდიელთა მონასტრისა (XI ს.)

(Nicetas Stethatos)

1. სიტყუანი განსაქიკებელნი მკმობრისა მის წვალებისა სომეხთაჲსა [ხუთ თავად]; სიძვ. მუზ. 64, 65, 205, გელათ. 23, 236-266, წერ.-კითხ. 1463, 256-264.
2. „სათნოებითა აღსავალთათჳს“ ევსები მონაზონს, გელათ. 23, 266-270, 315-319, წერ. კითხ. 1463, 264-265, 276-277.
3. „ნიკიტა ხარტოფილასა და სვწყლოსსა კორონიდსა“, ორი ეპისტოლე კორონიდის პასუხითჲე, გელათ. 23, 269-270, 315-319, წერ.-კითხ. 1463.
4. „სიტყუაჲ სულისათჳს კაცობრივისა“, გელათ. 23, 275-295, წერ.-კითხ. 1463, 265-271.
5. „სამოთხისათჳს“, გელათ. 23, 295-315.
6. ეპისტოლე „ბასილის მესიბრძნესა“, გელათ. 23, 319-332, წერ.-კითხ. 1463, 277-281, 286-287.
7. „წინაშეუსავალითგან მაწუეველი სიტყუაჲ სინანულისა მიმართ და სიტყვსა მისთჳს მოციქულისა ვითარჲედ «როჲელნი წინაჲსწარ იცნნა ესენი წინაჲსწარცა განაჩინნა» და შემდგომნი და გარდამაქცეველთათჳს ამისთა და ყოელისა საღმრთოჲსა წერილისათაჲ“, გელათ. 23, 332-358, წერ.-კითხ. 1463, 281-286. Krumbacher, Geschichte der byzantin. Literat.² S. 154-155, Migne t. 120. ქართულად ნიკიტას თხზულებანი უთარგმნია არსენ ეაჩესძეს.

138. ნიკიფორე ხუცესი (X ს.)

(Nicephorus Presbyter)

ცხოვრებაჲ ანდრია სალოსისაჲ: „ძმანო ჩემო საყუარელნო და მონანო ღმრთისანო ისმინეთ ვედრებისა ჩემისაჲ და გაუწყო...“ სიძვ. მუზ. 832, 794, (ნაწყვეტი), 311 (შეიცავს ნაწილს-„სოფლისა აღსასრულისათჳს“ დან ბოლომდე და მიწერილი აქვს: „ამა წიგნსა ეწოდების ბერძულად აპოკროფა“), 1-63, წერ.-კითხ. ხელნ. 244, 1117, 1498, 3635, 3636. იერუსალ. ხელნაწ. 26, 325-420. ნათარგმნი უნდა იყოს ექვთიმე მთაწმიდლის მიერ.

139. ნილოს, სინაილი მონაზონი (V ს.)
(Nilus Sinaita)

1. სწავლანი: „თქუა წმიდამან მამამან ნალო...“ სიძე. მუზ. 1139, 202-209, თარგმანი ექვეთიმე მთაწმიდელისა.

2. მოწუღდისათჳს წმიდათა მამათა მთისა სინისა და რაითისათათჳს: „შეკთომილ რაჲ ვიყავ მე შემდგომად ზედამოსლეისა ბარბაროზთაჲსა შივედ ფარანდ და მუნ მყოფთა ვბეთჳე ესმოდა რაჲ ჩუგან...“ სიძე. მუზ. 79, 119-186. გელათ. 13, 96-126, Migne, t. 79, 589-694. Христиан. Чтение за 1858 г., год 16, кн. 2, стр. 329-413.

3. ღნობნი სწავლათანი სარგებელად სულისა: „შიში ღმრთისაჲ გაქუნდინ და სურვილი და ყოველთა მიმართ განწყმედილად იკუმევდ...“ სიძე. მუზ. 60, 285-291, 67, 84-88.

4. ღნობნი განმაყენებელნი განხრწნადთაგან და შემაერთებელნი უბრწუნელთა თანა: „გზაჲ სათნოებათა მიმართ კეთილ და მოკლე არს ღტოლვაჲ საწყუთოჲსა ცხორებისაგან...“ სიძე. მუზ. 60, 391-294, 67, 88-91.

5. ეპისტოლენი,—სულ 343 ეპისტოლეა (პირველს თავი აკლია), სიძე. მუზ. 60, 141-270. [ბერძულად. Migne, t. 79, სულ ოთხ წიგნად და 997 წერილადჲა შენახული, მაშასადამე—ქართულად ამოკრებიტაჲ ნათარგმნი; რუსული თარგმანი Христианское Чтение за 1858 г. год 16, кн. 1, за 1859 г. год 17, кн. 1-2].

6. ლოცვისათჳს თავნი რნგ, სიძე. მუზ. 60, 270-285, უთარგმნელად დაუტოვებითაჲ შესავალი ამ თხზულებისა [Migne, t. 79. Христ. Чтение 1858 г. кн. 1, стр. 174-200].

140. პალადი ჰელენოპოლიტი († 425)
(Palladius Helenopolitanus)

„ლავსაიკონი“ [Λαυσαϊκόν, Migne, t. 34, 995-1278], ეფრემ მცირის თარგმანი, სიძე. მუზ. 143, 154, 164, 196, 362, 400, 682, და სხვ.

141. პამფილიოს ეპისკოპოსი ბალბაქის ძალაქისა
(Pamphilus, Episcopus urbis Baalbek)

თა აგვსტოსა კბ: სიმკნე და მოღუაწებაჲ წმიდისა მოწამისა ლუკიანოზისი რომელი იწამა ქალაქსა შინა ბალბაქს: „ვიტარ უკუე არა უკვდეს კაცთა ზუნებასა განგებაჲ იგი უფლისა ღმრთისა და მაცხოვრისა ჩუენისა იჲჲ ქრისტისი რომელი სიმდაბლითა და კორციელად მოსლეთა მისითა მოანიჭა ნათესავსა კაცთასა...“ თავიება ასე: „მე პამფილიოს გლაზაკიან რომელი შენდობათა და მიშვებითა ღმრთისაჲთა ვიქმენ ეპისკოპოს ქალაქსა ბალბაქს ძეულისაგან ქარტისა რომელსა შინა წერილ იყო ესენებაჲ წმიდისა ამის მოწამისაჲ გარდა მოვიღე და შევეერთე ესე საწამებელი სადიდებელად.“ სიძე. მუზ. 95, 1033-1046, ბოძლევანის წიგნთაჲც. ხელნ. ფ. 368-376.

142. პანტელეიმონი, დიაკონი დიდისა ეკლესიისა.
(Panteleon Diaconus Magnae Ecclesiae)

თბრობაჲ სასწაულთათჳს და საკრველებათა დიდებულისა მთავარანგელოზისა მიქაელისთა და სხუათა მათ წმიდათა ანგელოზთათჳს: „დიდ არიან და მრავალ და თითოსიხე უკორცოჲსა მის და დიდად შეუნიერისა დიდებისა შენისა ქველის მოქმედებანი...“ სიძვ. მუზ. 128, 28-117, Migne, t. 140, 573-592 [იხ. გერმანე პატრიარქი, 2].

143. პაფნუტი (V საუკ.)
(Paphnutius)

ცხორებაჲ წმიდისა მამისა ჩუენისა ონოფრე განშორებულისაჲ და სხუათა მუუდაბნოეთაჲ: „ცხორებაჲ საღმრთოჲ და სანატრელი და საქმენი სარგებელნი სულისანი ისმინენით საყუარელნო ძმანო რომელსა ღირს ვიქმენ მე გლახაკი პაფნუტი ხილვად განგებითა ღმრთისაჲთა და გითხრობ თქუენ სარგებელად სულთა...“ სიძველ. მუზ. 128, 887-903, თარგმანი ექვთიმე მთაწმიდელისა. Acta Sanctorum, lun. III, 24-30, edit. 3.

144. პეტრე, მთავარეპისკოპოსი იერუსალიმისა (VI ს.).
(Petrus Hierosolymitanus)

შობისათჳს უფლისა ჩუენისა იჲჲ ქრისტესა: „ეიცანი ფასის მოყუარეთაგან ვაჟარნი რომელნი მრავალგზის ზღუასა წევიდიან და პაერთაგან ბოროტთა ღელვათა აღძრულთა შორის დაეპყრიან...“ სიძვ. მუზ. 19, 77-93.

145. პეტრე ხარტოფილასი (XI ს.)
(Petrus Chartophilax)

კითხვანი მონაზონის ვისინიჲ რომელთა აკსნაჲ გამოსცა პეტროსმან ხარტოფილასმან: „კითხვაჲ: უკუეუჲ ჯერ არს კურთხევისა წმიდათა ნათელთასა ქმნად ლაქნათა შინა კარდართა და ქურქელთა შინა და სხუათა ესევეითართა...“ სიძვ. მუზ. 67, 46-48, 450, 558-582. Проф. В. Бенешевич, Ответы Петра Хартофилакса (Записки Академии Наук по историко-филологич. отдел., т. VIII, № 14) 1909 г.

146. პ ი მ ე ნ ი
(Poimen)

„სწავლანი“. სინას მთის ხელნაწერი 81. გადაწერილი 979 წ.

147. პოლიბიოსი (V ს.)
(Polybius)

ცხორებაჲ ეპიტანე კეპრელისა, იერუს. ხელნ. 3. მეათე საუკუნისა (Христианский Восток, I, 66), Migne t. 41. 104-108.

148. პროკლე დიადოხოსი († 485)

(Proclus Diadochus)

„კავშირნი ღმრთისმეტყუელებითნი“ (=Συναγισμαί), სიძვ. მუზ. 69, 74, 135, 237, წერ.-კითხ. 3662, გადმოთარგმნილი იოანე პეტრიწის მიერ (H. Marr, Иоанн Петрицкий, грузинский неоплатоник XI-XII в.).

149. პროკლე კონსტანტინოპოლელი († 446)

(Proclus Constantinopolitanus)

1. სიტყუაჲ შობისათჳს უფლისა ჩუენისა ი-ვ ქრისტესა რომელი ესე აღ-
მოთქუა დიდსა ეკლესიასა შინა სოფია წმიდასა სასმენელად ნესტორ მწვალებე-
ლისა ჯდა რაჲ იგი მუნ: „ქალწულისა კრებაჲ დღეს ძმანო ენასა ჩემსა შესხმად
მოუწესს...“ სიძვ. მუზ. 182, 363-373, 266, 22-26. გელათ. 5, 480-473.

2. ნათლისღებისათჳს უფლისა: „დღეს ქრისტე სოფელსა გამოუჩნდა და
სოფელი უშუერი განაშუენა და განაკეთა...“ სიძვ. მუზ. 19, 356-360, 95, 245-
249, ათონ. 80, 36-37.

3. თქმული ხარებისათჳს: „ქალწულისა კრებაჲ დღეს მოუწეს ენასა ჩუენ-
სა ძმანო ქებად...“ ათონ. 80, 12-14, სინ. 83, 40-45 [ეს იგივე უნდა იყო, რაც
შობის დღეს არის დადებული]; Migne t. 65, 679-850, Lehner, Die Marien-
verehrung in den ersten Jahrhunderten 1886, 81, 213-217.

150. პროხორი,

მოწაფე იონე ღვთისმეტყველისა, ერთი შვიდთაგანი, ძმისწული სტეფანე
პირველმოწამისა.

(Prochorus, Johannis Theologi discipulus)

ცხორებაჲ და ქადაგებაჲ წმიდისა და ყოვლადქებულისა მოციქულისა და
მახარებელისა იოანე ღმრთისმეტყველისაჲ: „ესე კაცი ღმერთშემოსილი, უზეშ-
თაესი ანგელოსთაჲცა, შეყუარებული ყოველთა მეუფისაჲ...“ ათონ. კრებული,
გვ. 111-175, იერუსალ. 18, 120-153, თარგმნილი ექვთიმე მთაწმიდ-
ლის მიერ.

151. სამუელ რაბინი (XV ს.)

(Samuel Rabbin)

„ოქროს აღნაქესი“, სიძვ. მუზ. № 1011, გადმოთარგმნილი რუსულიდან
დიმიტრი ბაგრატიონის მიერ 1786 წ.

152. საბინე ეპისკოპოსი

(Sabinus Episcopus)

ეპისტოლე პოლიბიესა ეპისკოპოსისადმი ქალაქად რინოკორარად: „ეჰმად-
ლობ ღმერთსა შენითა გულსჴოდგინებითა მონაო ღმრთისაო... ლოცვა ყაე ჩემ
იქს ღირსო მღვდელმთავრო წმიდაო მამაო“, იერუს. ხელ. № 3. BHG⁷, 598-9

153. სევერიანე გაბალოზენელი (+ 408 წ.)

(Severianus Gabalensis)

1. საკითხავი მოციქულთა: „გუშინდელი იგი სიტყუაჲ თუალსაღა გუამი. სასა სანთლად იტყოდა და მაკვრეა ჩუენ შუენებასა მას ბუნებისასა გვთხოვბდა და მეცინერებასა კელთა...“ სიძე. მუზ. 144, 316-325 (აკლია ერთი ფურცელი)

2. საკითხავი მარტვლიისათჳს: „დღს ესე მარტვლიისაჲ დღს არს სიხარულისაჲ მრავალსადიდებელი დღს არს დღესასწაულისაჲ რომელ არს ერთი სამთა მათ დღესასწაულთაგანი ბრწყინვალეთაჲ. წერილ არს ძუელსა შჯულსა და ახალსა რომელსა შინა ქრისტს იქადაგების...“ სიძე. მუზ. 144, 260-269.

3. საკითხავი ბზობისანი „შესხმისათჳს ყრმათასა და დაჯდომისათჳს უფლისა კიცესა ზედა შესლვასა მას მისსა იერუსალმად“, სინ. მთის ხელნ. 86, 43-52: „პირველსა მას სიტყუასა დაღვაცადოთ ძმანო და ამას მოვიდეთ რაჲს ვნებად ეგულებოდა იჲს რაჲს შეეახლნეს იჲსმდ მოვიდეს ბეთბაგედ მთასა მას ზეთისხილთასა...“

154. სერაპიონი.

რომელი იყო მოწათე მამისა ანტონისი (V ს.)

(Serapion, Antonii Magni discipulus)

1. ცხორებაჲ და მოქალაქობაჲ ნეტარისა მამისა ჩუენისა მარკოზ განშორებულისაჲ: „გვთხოვბდა ჩუენ მამაჲ სერაპიონ. ესე სერაპიონ წმიდაჲ იყო კაცი ღმრთისაჲ. რომელი ვიდოდა ყოველთა დღეთა ცხორებისა მისისათა უდაბნოთა მთათა და კორელთა ქუეყანისათა და მონასტერთა და ქალაქთა. და მრავალნი წმიდანნი და სათნონი ღმრთისანა კაცნი იხილნა და აღწერნა საქმენი მათნი. ამანვე ნეტარმან მამამან ჩუენმან სერაპიონ მოგვთხრა წმიდისა და საკრველისა, მარკოზ განშორებულისათჳს და. იტყოდა: ვიყავჳმე ჟამსა ერთსა სკიტეს რომელ არს შინაგან ეგვპტისა და მისტუმრა მე დიდმან მამამან ჩუენმან ანბა იოანე...“ სიძე. მუზ. 199, 137-148, 691. 373-377, სინ. მთის 82, 266. Confer. BHG¹, № № 1039-1041.

2. ცხორებაჲ და მოქალაქობაჲ წმინდისა მამისა ჩუენისა მაკარი მეგვპტელისაჲ: „უკუეთუ მრავალგზის კსენებულ არს და სჯულადცა დადებულ მოლუა. წებისათჳს კორცთაჲსა მოპოვნებულისა მას შინა მკურნალობისა კელოვნებასა...“ სიძე. მუზ. 79, 419-506, იერუს. 17, 370-363.

155. სერგი პატრიარქი (610-638)

(Sergius Constantinopolitanus)

„თხოვბაჲ მარგებელი ძველთა თხოვბათაგან შეკრებული მაუწყებელად საკსენებელსა საკვრველებით ქმნილისა სასწაულისა რაჲმს სპარსნი და ბარბაროზნი დედოფალსა აშას ქალაქთასა ბრძოლად მოადგეს და წარტყუნეს საღმრთოჲთა ბჳობითა განშჯილნი. ხოლო ქალაქი ესე უვნებელად დაცული მეოხებითა ღმრთისმშობელისაჲთა მიერითგან წლითი წლადსა გალობასა შესწირავს სამადლობელსა „დაუჯდომელად“ სახელმდებელი დღისა ამის“. სიძე. მუზ.

№ № 5, 140, 162, 272, გელათ. № № 2, 8. ამ შემთხვევაში ჩვენ გვაქვს მოკლე რედაქცია კონსტანტინოპოლის სკეითთა და არაბთა მიერ მოცვის ისტორიისა (626 წ.), რომელიც ქართულად სტეფანე სანანოძის ძეს უთარგმნია; არის «უმოკლესი» რედაქცია ამ ისტორიისა (სიძე. მუზ. № 347) და აგრეთვე «ერცელი». გიორგი მთაწმიდლის მიერ გადმოთარგმნილი (სიძე. მუზ. № № 500, 568, 674, ათონის ილიას სკიტის № 5, ფ. 124-137). იხ. М. Джанашивили, Сказания об осадах Константинополя персами, скифами—русскими и арабами (Материалы по истории и древностям Грузии и России. Тифлис 1912 г. стр. 107—145). Migne t. 106, 1335-1354. Christ et Parauikas, Anthologia graeca, 140-147, Pitra, Analecta sacra I, 250-262.

156. სიმეონ მესმეტა ანტიოქელი († 596)

(Symeon Stylita Junior)

„სწავლა ჩაეღმს ევედრებოდეს მას მამანი რათა რქუა მათ სიტყუაჲ ცბორებისაჲ. ხოლო მან სულითა მით წმიდითა რომელი დამკვდრებულ იყო მის თანა მიუგო ძმათა: ზ მამანო და ძმამო, ისმინეთ სიტყუაჲ ჩემი და ნუ შეუ-რაცხყოფთ თქმულთა ჩემთა...“ K. Kekelidze, Monumenta hagiographica georgica, t. I, 228-230.

157. სიმეონ მესოპოტამიელი

(Symeon Mesopotamensis)

სწავლაჲ სიკუდილისათვის: „ანუ არა უწყითა ძმანო...“ სიძველ. მუზ. 1101, 167-170, თარგმნილი ექვთიმე ათონელის მიერ. Cozza—Luzi, Nova patr. biblioth. 8 (Rom. 1871), 3, 1-3.

158. სიმეონ თესალონიკელი (1410-1429 წ.)

(Symeon Thessalonicensis)

საიდუმლოებითი განმარტებაჲ ლიტურგიისაჲ, სიძე. მუზ. 642, 329-441. გადმოთარგმნილია ორ პარალელურ სვეტად: ერთში სლოვენურიდან, სიტყუა-სიტყვით, მეორეში—პარაფრასული წმიდა როსიული, რომელიც გადმოღებულ არს ელინ-ბერძელისაგან ტექსტისა, Cozza-ის ევქოლოგიონში დაბეჭდილიდან. აქვე არის (გვ. 1-328) „საღმრთოჲსა ლიტურგიისა განმარტება ისტორიული“ Migne t. 155.

159. სიმეონ მათაფრასტი (X-XI ს.)

(Symeon Metaphrasta)

ცნობები ამის შესახებ, ბიოგრაფიული და ისტორიულ-ლიტერატურული, იხ. ჩვენს შრომებში: 1) Симеон Метафраст по грузин. источникам (Труды Киевской Духов. Академии, 1910 г. февраль); 2) Иоанн Ксифилин, продол-

жатель Симеона Метафраста (Христианский Восток, т. I, вып. 3); 3) Monumenta hagiographica georgica, t. I, p. XVI-XXV.

160. სოფრონი იერუსალიმელი (634-638).

(Sophronius Hierosolymitanus)

1. სიტყუაჲ მიგებებისათჳს უფლისა და ღმრთისა და მაცხოვრისა ჩუენისა იჲჲ კრისტესა: „სხუაჲ არს ესე საიდუმლოჲ კრისტესი. სხუაჲ არს ესე დიდებულებაჲ მოქმედებისა კრისტეს ღმრთისა ჩუენისაჲ...“ სიძვ. მუზ. 129, 116, 162, 56-64, გელათ. 1, 1-13, თარგმანი ეფრემ მცირისა.

2. სიტყუაჲ ხარებისათჳს: „ხარება არს ძმანო. ხარებაჲ. და კუალად ვთქუა ხარებაჲ...“ სიძვ. მუზ. 162, 2-4, გელათ. 2, 288-312, 8, 151-172.

3. სიტყუაჲ ნათლისღებისათჳს და ზედადღგომისათჳს სარკინოზთასა:

ა) „პირველ ჩუენ ბეთლემმან ზეციერმან საღმრთოდ სერობად მოგვწოდა...“ სიძვ. მუზ. 182, 403-478, წერ.-კითხ. 1276, 178-197, გელათ. 13, 1-25, იერუს. 23, 122-131.

ბ) „კუალად ნათელი გამოგვჩნდების და კუალად მე განვნათლდები...“ სიძვ. მუზ. 182, 438-467, წერ.-კითხ. 1276, 197-212, გელათ. 13, 25-39, იერუსალ. 23, 132-140.

4. ცხორებაჲ და მოქალაქობაჲ ღირსისა მარიამ მეგვპტელისაჲ. „საიდუმლოთა მეფისათა დაფარვაჲ კეთილ არს ხოლო საქმეთა ღმრთისათა ქადაგებაჲ დიდებულ...“ სიძვ. მუზ. 272, 91-105, 643, გელათ. 8, 118-133, თარგმანი ექვთიმე მთაწმიდელისა.

4. შესხმაჲ წმიდისა სტეფანე პირველმოწამისა და პირველდიაკონისაჲ:

ა) „მოვიდა ჩუენდა სტეფანე და ყოველთა სათნოებათა გვრგვნი ზედამდებარე...“ გელათ. 5, 493-499.

ბ) სიტყუაჲ პირველდიაკონისა და პირველმოწამისა სტეფანესთჳს აღსრულებასა კრებისა მისისასა წმიდასა სიონსა შინა შიშისაგან ავარიანთაჲსა: „ჯეო იყო შემდგომად სამეფოჲსა მაცხოვრისა კრებისა ქალწულისაგან შობითა...“ გელათ. 5, 499-503.

6. ზეცად ამალღებისათჳს უფლისა. ითქუა ესე აღგილსა თხემისასა ზიშისათჳს უღმრთოთა სარკინოზთაჲსა სადა იგი აღასრულებდეს დღესასწაულსა ამალღებისასა, გელათ. 8, 336-369, თარგმნილი ეფრემ მცირის მიერ.

7. სიტყუაჲ შესხმაჲ წმიდისათჳს და დიდებულისა გრიგოლი ღმრთისმეტყუელისა: „საყვრი დიდი და ზეცისაჲ ღმრთისმეტყუელებისათა ქუხს ქადაგებათა ზეცით ჩუენდა მოიწია დღეს...“ იერუს. 13, 240-277, წერ. კითხ. 1276, 213 239; უნდა იყოს თარგმნილი ეფრემ მცირის მიერ.

8. „შესხმაჲ წმიდისა მოციქულისა იოანე მახარებელისაჲ“, სიძვ. მუზ. ხელთნ. № 322, გვ. 305, ვკითხულობთ: „ხოლო სოფრონი იერუსალიმელ პატრიარქმან დაწერა შესხმაჲ ამის წმიდის მოციქულისაჲ და იტყვს ვითარმედ მამაჲ მახარებელისაჲ ზებედე იყო და დედაჲ სალომე ასული იოსებისი რომლისადა მითხოვილი იყო წმიდაჲ ღმრთისმშობელი მარიამ“.

9. შობისათვის იოანე ნათლისმცემელისა: „მონეცინ ო კმაო...“ იერუს. 38. 307-327, Migne t. 87, col. 3321-53.

161. სტეფანე მსოვარი

საბაწმიდელი, რომელი ზღუასა ეიდოდა
(Stephanus, Boskos Sabbaita)

„სწავლანი: „იგულე სული შენი შეილო ჩემო იგულე და ნუ უდებ ხარ ცხოვრებისათვის მისისა...“ სინ. მთის ხელნ. № 81 (979 წ.) და 71, (982 წ.), ფურ. 220-223.

162. სტეფანე მანსური, დამასკელი, საბაწმიდელი († 807)

(Stephanus Mansur, Sabbaita)

1. თხოვრება წამებისა წმიდათა მამათა რომელნი მოისრნეს ბარბაროს-თაგან. რომელ არიან სარკინოზნი, ლავრასა შინა წმიდისა მამისა ჩუენისა სა-ბაძსა: „ჯერ არს უკუე და ღირს და შეჰგავს მათთვის რომელთა ერთვე პირვე-ლად არა განიწმიდნეს თაენი მათნი...“ სიძვ. მუზ. 95. 846-920, ბოდლ. წიგნთ-საც. გვერ. 20-58, სიძვ. მუზ. 188 (ნაწყვეტი).

2. წამება წმიდისა რომანოზ ახლისა მოწამისა რომელი იწამა მეფობა-სა ეშმაკთმსახურისა მეფისა მაჰდისსა: „წელთა კოსტანტინე მეფისა უშჯულოდ სათა რომელ იგი აღძრვითა ეშმაკისაჲთა აღადგინა ბრძოლაჲ და შეურაცხებაჲ ხატთა ზედა წმიდათა...“ A. Хаханов, Материалы по грузин. агиологии (Труды по востоковедению, Москва 1910 г. XXXI); K. Кекелидзе, Ново открытый агиологический памятник иконоборческой эпохи (Труды Киевской Духовной Академии, 1910 г. июнь, 201-238); P. Peeters, S. Roman le néomartyr d'après un document géorgien (Analecta Bollandiana, t. XXX. 393-427); H. Mapp, Записки Восточн. Отделен. русского Археолог. Обще-ства, т. XXI, 093-0103.

ორივე თხზულება არაბულიდანაა გადმოთარგმნალი:

163. თიმოთე ღრამატიკოსი ღაზელი

(Timotheus Grammaticos Gazensis)

თვთმპყრობელისა ანასტასის მიმართ „ცხოველთათვის“: „ვითარმედ კუ-რიტთაგან არიან ლომნი რამეთუ ესენი იყვანდეს მარადის რეას ეტლითა და ქმნეს დაფარვაჲ დიოსს რაჲ შობდა, ხოლო კრონოს მსწავლელმან ლომად გარ-დასცვალნა იგინი. არამედ ზევს მეფე ყვნა იგინი მკეცთა ზედა და მერმეცა რეას ეტლისაჲ ყვანებაჲ პატივისა ძლით უბრძანა...“ სიძვ. მუზ. 433, 21-22. Krumbacher, Geschichte der byzantin. Liter.², S. 631.

164. თიმოთე სუცესი იერუსალიმისა

(Timotheus, Presbyter Hierosolymitanus)

თქუზული უფლისა ჩუენისა იჲჲ ქრისტესთვის შემდგომად შობისა მეორე-ოცისა დღისათვის ვითარ იგი მოიყვანეს ტაძრად მარიამ დედამან და ქალწულ-მან და იოსებ რაჲმს იგი აკურთხევდა მას წმიდაჲ სუმეონ: „მხოლოჲ კაცთა

შორის სრული კაცი სიმართლისაა რომელი მრავალთაგან იპოვების საქმით რომელთა იგი მარადის განანათლებს რომელნი იგი ელენან გზასა ქეშმარიტსა ვითარცა იტყვს წერილი: ნათელი მართალთა ზედა...“ სიძვ. მუზ. 95, 405-411, ათონ. 80, 41-43, სიძვ. მუზ. 1147, 38-41, სინას მთის 863 წლის მრავალთა ვიკ 86, 1-9 (აქ დეფექტურადაა შეხებული).

165. ტიტუ ბოსტრენსი [პოსტრელი? IV ს.]

(Titus Bostrensis)

თქმული ბზობასა შესლესათვს უფლია ჩუენისა იერუსალიმად: - ვითარცა სახედ აურაცხელი სიღრმე...“ ათონ. 80, 64-69, Migne t. 18, 1263-1278

166. უ რ ბ ა ნ ი

(Urbanus)

წამებაა წმიდათა მოწამეთა სპეუსიპსი, ელასიპსი და მელასიპსი სოფელთა კაბადოკიელთასა, სიძვ. № 95, ათონ. № 57, ბოდლ. წიგნთსაცავი, გვ. 59-64. გაშოცემულია ნ. მარრის მიერ: Acta Iberica Sanctorum Tergeminorum Martyrum Speusippi, Eleusippi, Meleusippi (Записки Восточ. Отдел. Русского Археологичес. Общества, т. XVII).

167 ფიბეუსი, მოწაფე კლემენტის პაპისა

(Phibeus, Clementis Papae discipulus)

წამებაა წმიდისა კლემენტის პაპისა და პეტრე მოციქულისა მოწაფისა: „ესე წიგნი არს სავეს ზეცისა სიბრძნითა სულიერითა რომელი აღწერა სანატრელმან კლემენტოს საქმეთათვს და ქადაგებათა წმიდისა მოციქულისა პეტრესთა. ბოლო ჩანს ამას შინა ვითარცა ხატი გამოწერილი. მისცა თავადისა ნეტარისა კლემენტოსის ცხოვრება და სიწმინდობა მისი და სახიერება და უმანკობაა ყოველთა მიმართ კეთილისა მის მწყემსისა...“, თარგმანი ექვთიმე ათონელისა, სიძვ. მუზ. 70, 83-94, 518, 382-388, ათონ. 50, 250-261, სინ. 87, Migne t. 2, 580.

168. ფილაკიანოზი, პრეპენელი ეპისკოპოსი

(Philacianus, Episcopus Prepeniensis)

პეტროსის მიმართ ეპისკოპოზისა ანტიოქელისა თუ ვითარ ჯერ არს უარისყოფაა არიოზისი წმიდისა სამებისა ერთსწორებისა და უკუდავი იგი სიტყუად თქმად ჯუარცმულად და არცა ორთა ბუნებათაგან ერთი ბუნებაა ქრისტესი: „რამეთუ მონადირენი მკეცთანი არა შეძრწუნდიან გულისწყრომისაგან მკეცთასა...“ სიძვ. მუზ. 735, 30-34.

169. ფილიპე

(Philippus)

„აღსარებაა თეოდოსისი, ჰურიათა მთავრისა. განკაცებისათვს ქრისტეს ღმრთისა ჩუენისა და ვითარ იქმნა იგი მღდელ“, სიძვ. მუზ. 19, 318-350. A Vasilieff, Anecdota graeco-byzantina, p. 58-72; Н. Тихонравов, Памятники отреченной русской литературы II, 164-171.

170. ფლაბიანე, ანტიოქელი პატრიარქი (381-404)
(Flabianus Antiochenus)

სიტყუა სავებრებელი დიდისა თეოდოსი იმპერატორის წინაშე წარიკუმუ-
ლი შუამდგომელად ანტიოქელთა ერისა, რომელთაცა ჰყვეს აღშფოთებაჲ ახალ-
ა ხარკის დადებასა ზედა და შეურაცხებით დააკეთეს ანდრიანტი საბისა მი-
სისაჲ წელსა ქრისტესით 387: „ქრისტესმოყუარეო კელმწიფევ, უბადრუკსა ქა-
ლასა ჩუენსა მრავალი აქვს ნიშანი კეთილისყოფათა შენთაჲ...“ სიძვ. მუზ. 663,
2-3, გადმოთარგმნილია რუსულიდან მე-18 საუკუნის გასულს.

171. ფოტი პატრიარქი († 891)
(Photius Constantinopolitanus)

1. აღსარებაჲ მართლისა სარწმუნოებისაჲ: „ესრეთ მრწამს და აღვიარებ
კათოლიკე და სამოციქულო ეკლესიასა შინა დაფუძნებულსა და ქადაგებულსა
სარწმუნოებასა. შევიწყნარებ წმიდათა და მსოფლიოთა შვდთა კრებათა და ყოვე-
ლსა მათ მიერ ქადაგებულსა...“, სიძვ. მუზ. 124; 602-603, 584, 230, 1040,
2-4, გადმოთარგმნილია გიორგი მთაწმიდლის მიერ. ეს სიმბოლო წაა-
გავს მეხუთე თავს იმ ეპისტოლისას, რომელიც ფოტის მიუწერია პაპის ნიკო-
ლოზ I-ისათვის [Исх. 140-142, Fabricij, Biblioth. graec. ed. Harles,
XII, 349-351].

2. შჯულისკანონი (Νομοκανων) თოთხმეტტიტლოვანი, ფოტის რედაქცი-
ისა, გადმოთარგმნილი არსენ იყალთოელის მიერ.

172. ძურსი, კუშეთელი მღვდელი (=ქრიზპო, იერუსალიმელი მღვდელი)
(Qurus=Xrisippus, Presbyter Hierosolymitanus)

საკვრელებათათვის რომელ ქმნა ქრისტეს მოწაფემან და მკენემან წმიდამან
თეოდორე შემდგომად აღსრულებისა. იმ თავი: თავი ა: „უბრწყინვალესი შორის
მარტვლთა ქებული ესე რომელ ამათ ჟამთა იქმნა მამანო საყუარელნო და ძმა-
ნო ჩემნო...“ საქართ. საისტ.-საენოგრ. საზოგ. სელნაწ. 341, 89-96 (Conf.
Acta Sanctorum, Nov. t. IV, p. 55 sq).

173. გენადი, კონსტანტინოპოლელი პატრიარქი
(Gennadius Constantinopolitanus)

კანონი ქრისტიანებრივისა სარწმუნოებისა და ცხოვრებისათვის: „ქონებაჲ
მართლმადიდებელისა სარწმუნოებისაჲ საფუძველი არს კეთილთა საქმეთაჲ. ამი-
სათვის სარწმუნოებისაგან დაიწყების სიტყუაჲ. თავი ა: გრწმენენინ მამაჲ და ძე
და სული წმიდაჲ სამებაჲ განუყოფელი და შეურწყმელი...“ [ასი მოკლე თავი ან
დებულებაჲ დოღმატიურ-ზნეობრივი და დისციპლინარული ხასიათისა], სიძველ.
მუზ. 323, 17-24 [ნათარგმნი უნდა იყოს რუსულიდან ტარასი არქიმანდრი-
ტის მიერ].